

FYRA GIFTMÅL.

TAFLO I TERBURGS MANÉR

AF

J. W. S.

I.

STUPIDORUS: Hvad är skönt i lifvet?

CAPRICCIO: Löjet och tåren.

STOCKHOLM,

K. H. LOOSTRÖMS BOKHANDEL.

1842.

7 FYRA GIFTERMÅL. TAFLOR I TERBURGS MANER. KÄRLEK OCH KÄRLEK.

Den så kallade bildade människan bär sig ofta åt med glädjen, som en fint smuttande fruntimmersläpp med champagnern – hon njuter några droppar, utan att rätt veta, om det passar sig att dricka mera, och då dessa droppar litet eldat modet och hon glömmet konviniensen, så är tillfället till glädje förfluet, såsom musten ur det ömtåliga vinet. Naturmänniskan deremot flyger glädjen till mötes, så snart den visar sig, vinner så halfva vägen och tiden och njuter utan fruktan. Men 10
 bjuder sorgen på gästabad, då försvinna bildningens råmärken, och den på skogens dunkla stigar stigar bland råmande kor och bråkande får uppvuxna bondtösen lyssnar till kallelsen lika villigt, som den i pensionen tillskrufvade frökensjälén. Mannen är väl af lifvets mångfaldiga bestyr mera hindrad att hörsamma bjudningen, men äfven han hänger med hela sin själ vid olyckan, medan han kallt mottager lyckans häfvor, såsom vore de en skyldig tribut åt hans vishet och kraft. På sin höjd skilja sig könen deri, att qvinnan älskar sorgen med en adertonårings kärlek, med begärlighet fångar hvarje budskap om den 20
 dystra festens annalkande, och på förhand frossar af dess bittert ljuftva drycker, medan mannen dricker sig rusig af dess verklighet; för henne är sorgen en fantasiens lek, som för ögonblicket kan lemnas och återtagas; han döfvas af den iskänkta drycken, och endast sällan förmår han öfvervinna den slapphet i nerverna, som deraf är en följd. Fåfången har hos qvinnan sin lilla del i sorgens varaktighet, ty huru skulle hon väl vara okunnig om, att ett känsligt och lättörddt hjerta väcker sympatier? – egenkärleken hos mannen; ty hvarföre skulle han glömma, att han förtjenat ett bättre öde?

Men det var ej till sorgen vi skulle komma, utan till glädjen. Det gifves tidpunkter i menskliga lifvet, då äfven för glädjens kallelse ingen bildningens ståndsskilnad har något att betyda – de äro barndomens och den besvarade ungdomskärlekens gyllene tider. Rik på förhoppningar sammantränger den sednare ett helt lifs glädje i en sakta hviskning, en förstulen handtryckning; – utan hopp och minne skapar sig den förra en rik verklighet genom att med ögonblickets fröjd fylla timmar och dagar. Nordens sommar har ej mellan morgonens solglans och qvällens milda rodnad tid nog för en glädje så liten, som en docka eller en kähphäst kunna gifva den, då barnets hjerta är dess boning. 40
 Derföre tänker sig människan så gerna tillbaka till barndomens dagar. Lifvet bjuder hennes hjerta ingen rikare verklighet. Derföre blifva henne hennes barndoms omgifningar de käraste, och det kostar henne möda att öfvertyga sig, att i dem icke finnes något utomordentligt, storartadt eller mystiskt, äfven sedan hon med erfaret öga återsett dem och nödgas i sitt sinne medge, att de för hvarje annan människa måste förefalla vanliga och alldagliga.

Tjugufyra år hade förgått under vexlande skiften, sedan mitt öga skådat barndomshemmet, från hvilket jag skiljdes sju år efter det jag der sett dagens ljus. Ofördunkladt stod det ännu för mitt minne, och hvad barnets blick uppfattat oredigt och osammanhängande, det hade 50
 den ofta återvändande tanken på de kära föremålen utredt och sammanjemkat, så att bilden deraf var klar och helgjuten.

Jag återsåg originalet till denna bild, då jag en sommarmorgon stod på däckat af ett ångfartyg, som med raska vingslag gick uppför Stockholms ström. Vi svängde kring Waldemars-udden. Se der slottet,

skeppsbron och slussen – min prosaiska näsa kände genast lukten af grönsakerna i gröna gången, och i mitt öra ljud tydligen: »svafvelstickor här, två knippor för en vittent!» – Detta är Kastellholmen? Den känner jag icke. – Detta Djurgårdsstaden? Den har jag ej sett. Men väl minnes jag, vid världshuset på andra sidan, öldrickare i mängd och en blåmålad svänggunga och en tiggare på träben, åt hvilken jag hellre gett mina bakelser, än jag såg min följeslagerska gifva honom bara slantar – allt detta på 1:sta Maj. Längre bort skulle väl »Lagårdsgälet»
 10 Bacchus på tunnan samt en af dem, klädd i shawl och fruntimmershatt, dansa inom ringen och svängas i luften från de öfrigas starka armar. Men här till venster Danviken! Har jag ej der, brinnande af skådelystnad och rysande af fasa, genom den halföppna porten tittat in på dårarne? Der varfvat, der min tvenne år äldre broder en gång föll i sjön, och jag, liggande på en stock, med fötter och armar i vattnet, skrek och höll i honom, tills hjälp kom. Derbredvid framskymtar ju det gästvänliga tak, under hvilket spåren af olyckan utplånades, för att ej vid hemkomsten dermed bedröfva modershjertat – ack, det har redan länge
 20 icke klappat af fröjd, icke klappat af smärta! Der Mosebackes trädgård, från hvars terrass vi långtande blickade bort åt Blockhusudden, för att upptäcka den väntade tremastaren och hemföra det glada budskap, att vår fader var de sina nära – medan denna nyfikna blick åt sjön stördes af en halft fruktande på de brokiga brädsoldater och negrer, som stirrade fram mellan buskarna. Derbakom telegrafan! – nej, det var ej mer samma torn af korsvirke, som då var upprest midt på tullportsgatan, och ifrån hvars fot vi stundom vågade en kalkfart utför backen, en lång resa ända till hemmets port. Der Katrina kyrka, hvars julotta och urtaflan i taket ännu stå för min blick, dess torn, i
 30 hvars kupol jag studerat på de i kopparbeklädnaden inristade namnen; och kring dess fot finnes väl ännu de lysande maskrosorna mellan grafstenarne, på dessa gummorna med pepparkakor, och bland grafvarna en systems – det är nog för en slägtskapens andel i den svenska jorden!

Hvad är allt detta? Småsaker, intet annat! Sådane äro oftast det ena menniskohjertats qual och fröjder för det andra. Ty ehuru mången tror sig ensam bära sorgens börda, medan alla andra dansa på rosor, så har i grunden föremålet för dessas glädje i hans ögon lika litet värde, som anledningen till hans sorg har betydenhet i deras. Hvad är detta? frågar
 40 läsaren. Det är småsaker, som gjorde mina ögon dunkla och hos mig satte hvarje fiber i darrning, der jag stod lutad mot relingen.

Sköna Stockholm, du på samma gång stadslikt storartade och landtligt behagfulla, huru glädes icke redan hvarje fremling af din anblick! huru mycket mera icke då den, som genom barndomens minnen är bestucken till din fördel, och som sett de bragder, du förbinder med ditt namn, förtäljas såsom sitt fäderneslands historia! Medveten af din skönhet, speglar du dig på alla sidor behagsjukt i klara, fredliga böljor, som än i smala sund, än i vida vikar kringgjuta
 50 din bild med solens guld eller månens silfver. Från hvilken sida man än nalkas dig, visar du dig genast sådan du är, utmärkt bland städer, och det behöfves ingen forskning, ingen lång bekantskap, för att skatta ditt värde.

Och dock förlorar Stockholm intet vid ett längre umgänge, äfvensom väl ingen stad i detaljer är mera omvexlande och längre tid erbjuder nya upptäckter. Kommer man in från landssidan genom Horns-, Roslags- eller Norrtull, så framstår vid första anblicken blott det behagfulla.

Men närmar man sig sjöledes, fremlingens vanliga väg, antingen från Mälaren eller från Saltsjön, då framtråda det storartade och behagfulla i förening. Målarsidan visar en vidsträcktare fond, staden öfverses derifrån lättare i hela sin storhet, och vattenleden, som ända till bakgrunden rakt genomskär taflan, omsluter symmetriskt dess medelpunkt, den egentliga staden och slottet. Knappt kan man tänka sig en mera konstmessigt ordnad utsigt för en tafla. En målare deremot, som från östra sidan vill afteckna Stockholm, väljer sin ståndpunkt på djurgårdsbergen. Men likväl visar sig staden ännu skönare från en östersjöfarares däck, än från ett målarfartyg. Der har man den fria och glada anblicken af slottet, af skeppsbron och dess prydliga husrad, af de öppna platserna, slottsbacken med dess släthuggna granitmassor, Carl XIII:s torg, med dess alleer, och en skymt af Gustaf Adolfs med Norrbro, vidare batterierna, varfven, och dertill skeppen, båtarne, rörelsen på skeppsbron och hvimlet öfver slussens broar – allt partier, som gifva taflan mera lif i utbyte mot målarsidans perspektiviska regelbundenhet. Djurgårdens lummiga storskog saknar också motsvarighet på målärstränderna, äfvensom södra bergen öster om slussen, emedan de äro mer bebyggda, visa en skönare och mer pittoresk beklädnad af terrassformigt öfver hvarandra hängande hus och trädgårdar. Sedd i morgonsolems strålar, är denna tafla, bland de många sköna Stockholm erbjuder, otvifvelaktigt den skönaste; sedd i verkligheten, efter att i tjugu år hafva lefvat för inbillningen, lefvat ett föremål för kärlek och längtan – sedd med ögon, som öfverallt uppspanade kära minnen, de renaste och käraste menniskan eger, var det väl underligt, att dess åsyn mer än vanligt upprörde en själ, som i lifvets bråk och strid haft föga tid och ro att låta milda intryck råda?

10

20

Knappt hade jag fått mina effekter under tak, förrän jag med en häftighet, som skulle ett par armar varit beredda att sträckas emot mig, ett älskande hjerta klappat af väntan att tryckas mot mitt, hastade ut åt söder. – Vid gåendet öfver skeppsbron anmärkte jag, att endast slottet bibehållit sin förra storlek, men att de öfriga husen synbarligen krympt något ihop och icke mera sågo ut som palats, samt att gränderna till österlånggatan förlorat mycket af sin dystra och förskräckande egenskap. Gröna gången kände min näsa verkligen igen, men svafvelstickssäljerskan vid slussen var borta. Mig veterligen finnes numera, sedan fosfor-elddonen kommit i bruk, blott en enda sådan. Hon sitter i kåkrinken, och jag går ofta den vägen, för att få ge henne en slant. Täckaste läsarinna, gör så med! Svafvelstickorna kan du begagna på dina ögonlock, då boken gör dig sömnig. Det fröjdade mig att röda och blå slussarne ännu lefde, ehuru det, sanningen att säga, vore mera skäl deri, att den röda vore gul, dock ännu mera deruti, att det röda gardet, andra lifgardet, vore blått, d. ä. hade ljust blåa revärer. Åtminstone föreföll mig den röda kragen här obekant, då jag kom till södermalmstorg. I förbigående tittade jag in genom en port i schönborgska huset – det hade också blifvit orimligt lågt – för att få se den babyloniska trädgården, som sväfvade i luften – öfver en hop vedbodar, och till hvilken man kommer öfver en brygga ur andra våningen. Men min förvåning skulle stiga; ty när jag kommit till det välbekanta fordna hemmet vid tullportsgatan, i en huru liten koja fann jag ej det stora tvåvåningshuset förvandladt! och gården, som fordom hade ett så tillräckligt utrymme, hvad var den icke nu för en liten täppa! Allt var dock detsamma som förr – endast icke jag. Hvem bodde nu här? Hade de så roligt, som jag haft? Eller kände de en fläkt af samma känsla, som nu förde mig till Katrina kyrkogård? Gud vet, hvart alla grafstenarne

30

40

50

nu tagit vägen! Jag satte mig på en; men inga pepparkaksgummor funnos på de öfriga – jag skulle så gerna handlat utaf dem. Ja så, jag förstår! Ingången till kyrkskolan är ej mera från kyrkogårdssidan, utan från gatan, – derföre hafva väl gummorna stackare icke mer några köpare.

Medan jag så satt på stenen och såg mot de murade bisättningsgrafvarne, der skolgossar i mörka kapprockar fordom sjöngo liken till sömns, föreföll mig allt något spöklikt. Kyrkogården var tyst och öde; hvarken ifriga affärsmenniskor hastade öfver densamma från vestra porten till den södra, eller syntes der gamla, sedesamma fruntimmer promenera, eller muntra barn trafva i den stora alleen, som leder från vestra till östra porten. Jag saknade en spegel, för att kunna se åt, om jag redan fått grå hår. Jag sträckte ut armen och såg på min hand; der kändes ännu kraft i den förra, och den sednare såg ännu icke knotig ut. Skulle du glömt quattuor species? tänkte jag och begynte att räkna: 6 ifrån 7, står ett igen; 0 ifrån 3, tre; facit: trettioett. Vid ett och tretti år kan man dock ej ännu vara bragt till endast döda barndomsminnen? Nej, någon måste väl ännu lefva, med hvilken jag kan tala ett ord om den tiden. Någon af dem jag minnes måste väl ännu minnas mig. Blott någon af dem vill vara så god och tycka om Stockholm så, som jag, och omständigheterna varit så goda och tillåtitt honom eller henne följa sitt tycke och bo kvar i Stockholm? Låt se!

Henne? frågar läsaren. Ja se, i barndomens ensfaldiga dagar är det ej stor skilnad emellan *han* och *hon*, – en svensk akademist kan ej i hela sin lefnad finna, att mera än en bokstaf skiljer dem. Skilnaden är ej stor, men det är likväl svårt att bestämma, huru tidigt det dunkla medvetandet om en skilnad mellan de båda finnes. Var så god, värde läsare – läsarinna går det ej an att bjuda – och följ med till Mosebackes trädgård, så skola vi genom ett exempel upplysa saken.

Bland dem jag väl, kanske bäst, kom ihåg af barndomslekkamraterna, var en liten flicka. Besynnerligt dock, kunde jag ej erinra mig ens henne så väl, som husen och gatorna, äfven det hus, hon då bebodde. Detta besökte jag, förrän vi kommo hit, till Mosebacke; men ingen kände der hennes namn, ehuru hennes föräldrar fordom egde huset. I familjen föregick något, af hvars dunkla minnen min fantasi spunnit ihop en hel roman, som jag någongång vid godt humör vill berättta, likväl med de afskrifningar på fantasiens spånad, verkligheten, den historiska sanningen, gör nödiga. Men till saken. Det var i början af en sommar, jag som barn lemnade Stockholm, så tidigt att nässlorna ännu voro veka och vackert gröna. Men äfven en sommar gjorde jag i sällskap med flickans kära mamma besök på en egendom nära Södertelje, der familjen då vistades. Detta måste hafva skett ett år tidigare, än min flyttning, således vid sex års ålder. Vid denna tid åter var hon mig redan synnerligen kär, mera än någon af de gossar, jag kände; och den känslan hade således troligen slagit sin spåda rot i mitt ännu ej sexåriga hjerta. »Det bitti görs, det bitti hjälper,» säger ordspråket. Nej gudnås! Till intet har det hjälpt; ty ännu vandrar jag så ensam på jorden, som om Adam aldrig förlorat något refsenspjell. Såsom hade det hänt i går, minnes jag ännu, med hvilken förtjusning jag sprang in i den skönas sängkammare – ty hon låg redan på sitt lilla öra, då vi kommo fram – , väckte henne ur sömnen och hoppades på ömsesidig glädje. Men olyckan har från unga dagar ansatt mig, som Ottar Tralling, hvars smörgås alltid föll på smörsidan; – den lilla började gråta, ja skrika, och jag fick, flat, med sorg i hjertat, lemna plats åt hennes vårdarinna, som åter bragte henne till sömns. Hennes

likgiltighet, för att ej säga missnöje med min person gjorde mig verkligen bedröfvad. Men säkert torde vara, att sorgen ej tog bort ett ögonblick af min sömn, sedan mitt nattläger kommit till stånd och jag i dess hägn. Lyckligtvis kunde också följande dagen ingen harm märkas hos den älskvärda, ehuru jag ännu kan bedyra, att jag i mitt sinne fruktade därför. I all förtrolighet byggde vi tre tums höga gärdesgårdar i kanten af en skogsdunge; och det enda, som oroade oss, var en i närheten galande gök, af hvilken vi fruktade mycket ondt – troligen emedan vi hört, att höken var ett för småhöns och ungtuppar farligt djur, och ett stadsbarn icke kan känna någon åtskillnad mellan landsbygdens hökar och gökar. För att vara förnuftig, tillägger jag ännu ett »troligen», d. ä. troligen näras sådana der barnaböjelser ofta af föräldrarnes skämt, som i nio fall bland tio kan vara skadligt och alltid är onyttigt.

10

Med sådana minnen är det ej att undra uppå, att förenämnda lilla flickas öden voro ett synnerligt mål för min nyfikenhet. Huru skulle hon väl nu se ut? Huru hade hennes sinnelag utbildat sig? Hvad hade hennes lilla hjerta gjort för erfarenheter? Huru många möjligheter funnos ej här att gissa uppå? – Men hvarföre också längre tida dermed – det är hennes öden jag nu går att beskrifva, dock icke såsom en bland de många möjligheterna, utan sådana de verkligen tilldragit sig. Huru, utropar läsaren, har du lärt känna dem? Det bedröfvar mig, täckaste läsarinna, att ej kunna lugna din älskvärda nyfikenhet annorlunda, än med underrättelsen, att jag hört dem ur hennes egen mun. Sättet för vår förnyade bekantskap måste förblifva min hemlighet. För att godtgöra detta fel mot läsarinna, har jag låtit bli att kalla mina berättelser »Barndomsbekantskaper», »Barndomsvänner» o. s. v., ehuru, såsom nu synes, deras innehåll närmast öfverensstämmer med ett sådant namn, och benämnt dem med det mera intagande: »Fyra Giftermål», genom hvilken artighet jag hoppas vinna åtminstone de ogiftas förlåtelse.

20

30

Ännu vore något att säga om »Terburgs manér». Men detta låter sig bättre se än beskrifva. I Berlin får man t. ex. af honom se: en fader, en officer och vacker fader, som ger sin fullvuxna dotter några faderliga råd, under det modren, smuttande på ett glas vin, håller god min dertill. I Dresden ses också af honom en krigare, sysselsatt med att skriva, samt en trumpetare, väntande på brevet; och i München, i Pinakoteket, kabinettet XV, står samma trumpetare med ett bref, samt vid ett bord en ung dam, obeslutsam om hon skall mottaga det eller icke. Det är verkligen förunderligt! Också är det omöjligt att säga, om den sistnämnda unga damen är den förstnämnda modren eller döttern; ty modren är redan litet åldrad, och döttern vänder der ryggen mot åskådaren. Dock, det kan väl nästan vara både mor och dotter, först den ena och efter tjugu år den andra. Eller hvad tror den täcka läsarinna? Alla dessa taflor äro så enkla, som beskrifningen lyder; men de förtjena likväl verkligen att ses. Dessutom är att tillägga, att Terburg målar oändligen skönt och fint, ej så fint som Mieris, men med mera sinnrikt uttryck. – Så, i hans manér, *önskade* undertecknad måla genremålningar. Men manéret utesluter lika litet sjelfständighet, som en mästars manér ger mästerskap.

40

50

Emellertid finnes, att berättaren, om han vill gifva en bild af alla sina ungdomsbekantas öden, måste genom att göra början med så tidiga bekantskaper hafva ett godt förråd af berättelser i beredskap. Låt se, om honom tillåtes att med dem fortfara.

KÄRLEK OCH KÄRLEK.

I.

»Ack, om du visste, hvad jag dagligen lider af hans köld! Intet hjertligt ord, ingen varm blick. Förgäfves gör jag allt mitt till för att behaga honom – (med en blick i spegeln midt emot) tiden måtte fasligt hafva härjat de få behag, jag fordom egde – åtminstone i hans ögon. Icke sannt, jag är grymt förändrad?»

Den person, som talade så, satt uti en liten soffa, i en nätt möblerad kammare. På det runda bordet framför henne brunno tvenne ljus, och spegeln på väggen midtemot, mellan fönstren, var så nära derintill, att hon med en liten böjning på hufvudet kunde titta uti den, förbi ljusen. En fin linnesöm hängde från den i bordskanten fästade skrufdynan ned i hennes knä; men hon sysslade icke nu med den, utan förde sin lilla lock-kam ett par tre tag genom den glänsande mörka silkeslocken, som ringlande föll ned öfver högra tinningen, drog i detsamma pallen närmare soffan och framstack dervid undan den svarta klädningen en den täckaste fot, som böjligt vände spetsen af den lilla skon nedåt pallens kullriga kant. Sedan fästade hon åter locken, lade hufvudet åter i den böjda ställningen, stödjande den markerade runda hakan mot högra handen, så att de spensliga, sirliga fingrarne lade sin hvita glans mot kindens purpurstänkta väfnad, på hvars lena yta de med ett visst välbehag tycktes hvila, och riktade de stora, mörka, svärmiska ögonen frågande på sin granne.

Söta Märtha! sade denna. – Ja, »Märtha» sade hon. Läsarinnan, i hvars öra namnet har lika litet klang, som det hade i egarinnans, frågar: hur kan en så söt varelse heta Märtha? »Hur kan man heta Zachaeus Schenander?» frågar brukspatronessan i Spader Dam; hvartill Schenander svarar: »derpå är jag, ers nåd, ett lefvande exempel.» Samma svar ligger alltid till hands på samma fråga. Visserligen står det en berättare fritt, om han ej är sanningsälskande, att ge en person hvad namn han vill. Men huru utnötta äro ej de romantiska namnen: Julie, Rosa, Fanny, Selma o. s. v., att ej tala om de prosaiska: Maria, Anna m. m. Vill man åter skapa nya namn, så är sådant platt omöjligt, sedan Törnrosens bok trädt i dagen. Ty hvem är väl i stånd, sådane som människor nu äro, att hopsätta ett namn, jag säger ej jemnförligt med Azuras Lazuli Tintomara, utan blott på långt håll härmande dess klang? Förgäfves har berättaren mödat sig med sammansättningar, sådana som: Fiffika Topasintha, eller Snärtina Sensibel Koketta Påpuffi; ty hvad låter väl detta? Det visar att, fastän poesien, såsom ordet antyder, är ett menniskoandens verk, likväl icke allt, som af människor göres, är poesi.

»Söta Märtha,» sade således grannen, väninnan, en nordiskt yppig bildning, med söderns vekhet utan dess öfvermått, i det hon oafvändt fästade de lugna, blå blickarne på en tapisserisöm, ämnad att pryda utsidan af en liten korg – Söta Märtha, på hvad sätt vill du då behaga honom? Hela verlden ser, att du är vacker, men för honom vill du väl ej vara blott hvad du är för hela verlden?

»Nå, men huru skall man då behaga en man?» – Hon lät handen falla från hakan ned till sömmen, upptog den och började sy ifrigt. – »Om man gör allt för att behaga honom, klär sig, är glad, passar på med maten, väljer hans favoriträtter och – – och – »

Huru vet du då, att allt detta icke behagar honom? Jag såg ju honom

i söndags se med en så förnöjd och stolt min efter dig, då kammarrådet förde dig till bordet.

Uppblickande, i det hon lät sömnen falla och vände sig mot väninnan – »Tror du det var jalusi? – Nej, kammarrådet är så gammal,» tillade hon, lätt rodnande, då väninnan leende såg upp i hennes öga. – »Men han säger mig aldrig, att det ena eller andra är väl. Också den gången hade han inte sett huru jag var klädd, förrän vi kommo till kammarrådets. Och då vi om aftonen voro hemma» – –

Nå, då ni voro hemma?

Purpurväfnaden på kinden vexte synbarligen till, då Märtha svarade: 10
»Ja, – så sade han ingenting.»

Utan tog dig bara i famn och kysste bort din förtret.

»Ja – nej, han gick ut, och jag fick sitta ensam hemma hela qvällen.»

Båda återtogo de sitt arbete. En lätt rörelse syntes häfva den blå och hvita shawletten, som täckte den blåögdas skuldror, och en sakta suck smög sig fram öfver den hopdragna läppen. Sedan blef det tyst i rummet.

Efter en stunds förlopp putsade den mörklockiga sitt ljus, lutade sig öfver väninnans söm och sade:

»Det är ett vackert mönster, det der Har du det från Ullbergs?» 20

Nej, ifrån Folckers.

Åter inträdde en liten paus.

»Går ni på spektaklet i morgon?

Ja, jag tror farbror vill att jag skall följa med.

»Hvad du ändå är lycklig! Din farbror är så god. Ständigt köper han åt dig något nytt, för dig på konserter och spektakler, och vill att du skall roa dig. Han synes också tycka om, att du är välklädd. Jag har så ofta hört honom berömma din smak.»

Ja visst är han god och beskedlig. – Fem, sex sju – tillade hon halfhögt, räknande rutorna på mönstret. 30

»Aldrig får jag mera höra ett gillande ord. Hvilken skilnad mellan nu och förr!»

De rika silkesglänsande lockarne rullade här, vid det välformade hufvudets tvenne betänksamma nickningar, sakta fram och åter, såsom de yfviga, bladfulla qvistarne på en hängbjörk, då en sakta aftonfläkt susar i dess grenar. Det mörka ögat skimrade af en fuktig glans, och ljusskenet speglade sig deri, som månens uti ett af skogrika bergsstränder dunkelt vatten. Hufvudet sjönk åter ned i handen, och lockarne fortsatte sin fläktande lek vid dess sakta vaggning. Efter en liten paus frågade väninnan: 40

Är då du oförändrad? Mins du ännu den aftonen, då du första gången talade med honom – dina ord, då du efter vår hemkomst gråtande föll mig om halsen? Mins du hvad du lofvade, om ödet skulle föra hans hjerta till dig?

»Ack, jag mins det nog,» svarade Märtha, och med första ordet tillrade första tåren sjudande het ned öfver kinden, »jag mins det nog. Hvad lofvar man icke, då man ser ett helt lif fullt af sällhet framför sig! Jag älskar ju honom ännu lika. Men han är så förändrad – allt är så förändradt» –

Gråt nu icke igen, som ett bortskämdt barn. Visst är allt förändradt; men det måste ju så vara. Det är väl, om man får några sina önskningar uppfyllda. – Sådant händer icke alltid. 50

»Ja, stackars Lina, hvad *du* önskar, det har också icke skett. Jag finner det nog. Som jag ofta sagt, ditt hjerta är ej så kallt, fast du så envist tiger. Men du är så lugn och förnuftig du – och jag – förlåt, du

har ju aldrig skrattat åt min barnslighet – jag kan ej hjälpa det – mitt hjerta är så tungt, så tungt.»

Hon lade hufvudet mot väninnans axel och tryckte snyftande näsduken mot ögonen. Denna upphörde med arbetet och lutade sig litet bakut, så att båda lätt stödde sig emot soffans dynor, i det hon med en suck sakta sade:

Menniskan spår, och Gud rår!

Det var en grupp, som ingen målare med kärlek för det sköna skulle försummat att afteckna. Den enas svarta dräkt parad till den andras ljusa, i soffbeklädnadens och dynornas dunkelröda infattning; den enas brinnande ansigte tryckt intill den andras lugna, blekare, så att bådas, i ljuset skiftande, dukar tycktes vara ett lätt band, slingradt kring de lefvande bilderna; den enas mörka lockar mot den andras guldgula och strödda öfver dennas bländande hvita hals, hvars färg, sammanhållen med deras, närmade sig alabasterns – det var ett färgspel, som eldskenets starka dagar och skuggor gjorde än mera fantastiskt. Såg man närmare i de lugna, fint tecknade dragen, så låg öfver dem ett flor af vemod, hvars betydelse icke förnekades af de svagt rodnande läpparnes leende eller af de sänkta ögonlocken, detta förhänge för hennes tankars spel. Bredvid henne slog ett hjerta sina af ingen boja hämmade fria slag, och deras häftighet röjdes, såsom barnets i tätt vållande tårar, såsom qvinnans i den fulla barmens oroliga vågor.

Väl kände de gamle tingens ordning, då de lärde, att ödet endast har makt öfver den, i hvars bröst passionen herrskar. Äfven människans ädlaste lidelser förråda henne skoningslöst i ödets händer – och emedan intet människobröst är fritt ifrån de förra, finnes också intet, som icke träffas af ödets slag. Icke ens Greklands odödliga gudar kunde motstå ödets makt, ty menskliga passioner hade äfven insmugit sig i gudarnes hjertan.

Se på ungmön, öfver hvars läppar i obehagade stunder en aningsfull suck smyger sig: hvad är renare än denna suck, hvad mera oskuldsfullt än denna längtan, som ännu icke vet sitt mål? Och är den mindre oskyldig derföre, att den möter en annan, blott en djerfvere broder, uti en ynglings eldiga blick? Tvärtom! Äfven denna blir ju genast mild, blyg och ren, och det var ju hennes känsla, som gaf den dess rena färg. Ännu var denna känsla icke passion, och blott emedan den innehöll fröet till en sådan, dref redan ödet sitt spel med de båda och – förde dem till hvarandra. Det var en skickelse, som är af deras vilja oberoende. Hvem vill då förtänka de tu, att de kalla den en högre skickelse, en ledning af samma föresyn, som inplantade den oskyldiga känslan i deras hjertan och gjorde, att dessa genast kände hvarandra? Hvarföre skulle den ej vara från himmelen? Nu först veta ju de båda, att deras känslor äro himmelskt rena, att de omfatta allt rent och heligt på jorden, att de sammangjutas med känslan för det heliga i himmelens boningar. De höja ju, dessa känslor, sinnet ditupp; de skola ännu der lefva oförändrade och icke känna rodnadens brand inför den heliges anlete. – Så låt dem då glöda, tändas, låga mot hvarandra. Det är en himmelsk flamma! säger du – det är passionens vilda brand! säger ödet och smider vid den nya länkar på de bojar, i hvilka det för lifvet fångslar de båda.

Ty hvar fanns vissheten, att de voro skapade för hvarandra? I deras egen känsla. Då kan ju denna visshet icke vara längre, än denna känsla; och den är ju icke mera hvad den var. Den är passion; och för passionen, då den är gifven, har människan en tygel i förnuftet; men förnuftet kan icke skapa passionen, kan icke förlänga dess värma, då

lågan slocknat. Och hon slocknar – och då försvinner vissheten om himmelens goda skickelse, då bära ödets onda makter skulden. Om blott ödet sändt en annan! Kanske honom? Nej honom? Nej! – Jo! – Är detta samma känsla, som nu väljer och öfverlägger? Nej den kände intet val. Ej en sekund tvekade den, utan flög medkänslan till mötes. Det var ödets makter, säger den bedragna. Öfverlagdt val! säga snusförnuftiga tanter och högvisa filosofer. Låt dem tala – ett lifs lycka är förspild; hvilket skulle göras. Den, som en gång tömt den bågaren i botten, han kan ännu ofta i ruset dränka sin saknad, men sällhetens obemängda dryck kan lifvet icke mera bjuda honom.

10

Och åter ett annat hjerta synes ödet med ens krossa. Det tror sig finna ett beslägtadt, – det af ödet utsedda – men i detta finner det intet svar. Huru olycklig är ej den hopplösa kärleken, den, som i förhoppningarnes rätta årstid, i ungdomsvåren, hvart den blickar, ser endast öde fält, mellan hvilkas stensådd den trånga lefnadsstigen slingrar sin ojemna bana! – Ödets lotter äro här vanligen lemnade i en svag hand, i qvinnans späda, varma, kärleksrika. Ej blott att det är hon, som begäres och afgör; hon har äfven oftast i sin makt att framlocka det ord, hon helst önskar höra. Ty mannen är uti intet så egoistisk, som i kärlek. Sällan förfelar en qvinnas tillgifvenhet, om den röjes, sitt inflytande på honom. Hennes förnämsta dygd, som öfverskyler mycket och ger annat glans, blir alltid, att hon älskar honom – ingen annan. Var derföre på din vakt, unga tärna. Om ditt hjerta i hans närhet slår ett hastigt slag, så för icke handen till detsamma, låt icke din blick söka hans och räck honom icke ens din minsta fingerspets – utan handske. Han läser i dina ögon hellre mer än mindre, och har du en gång väckt hans fåfånga, så har du ledt honom att bedraga sig på sina egna känslor. Sällan har han mod att skjuta ifrån sig den sällhet, som ur ett varmt hjerta sjuder honom till mötes, som vinkar honom från rosiga kinder, från svällande purpurläppar. Huru ofta har han icke för den, för stunden, glömt framtiden. Derföre tyst – dölj allt, om ej tills förståndet pröfvat, åtminstone tills din egenkärlek säger dig, att den mottagit offer nog, och låt den icke mutas af din kärlek.

20

30

Visserligen kan då förestå att bära uppoffringens svåra börda. Men menniskan, isynnerhet den unga, upplefver intet år, då hon ej finner det förflutnas bekymmer små, i jembörelse med det närvarandes. Tiden skall derföre läka smärtan, och uppoffringen för hvarje dag förlora af sin betydighet. Det är alltid en vinst att lära känna ödet af hvad det nekar, icke af hvad det gifver. Ty dess gåfvor äro försåtliga. Så äfven här. Skickelsen, ödet, har icke fört dem tillsamman, som kanske voro skapade för hvarandra. Men hvad är det mer? Hade skickelsen så gjort, så hade hvarderas framtid berott af den på måfå mottagna gåfvan. Nu äro de fria från gåfvan, och ödets makt öfver deras framtid är blott inskränkt. Ty de vänta icke mera en skickelse, ett lyckligt kast, utan pröfva och välja. Känslan talar icke mera ensam, och den känsla, som talar, är icke frö till passionen.

40

Derföre tänkte den af de båda, som sade: »menniskan spår och Gud rår», icke på hvad hon egde, utan på hvad henne blifvit nekadt. Hvilken tillämpning hon deraf gjorde, på hvad den andra, henne med de mörka lockarna, blifvit beskärtdt, dertill kunne vi endast gissa. Denna, hon gjorde inga tillämpningar; hon blott kände att tiderna förändrats, utan att den närvarande uppfyllde hvad en förfluten tid lofvat. Så lät hon, såsom barnen då en glädje, hvaraf de på förhand njutit, förnekas dem, sin smärta flyta i tårar ur det trångt blifna, öfverfyllda hjertat; och väninnan, som visste, att barnen måste få gråta

50

ut, satt der helt tyst, med de vemodiga dragen, de halfslutna ögonen och de halftleende läpparne.

10 Senare samma afton brann på samma bord i samma kabinett blott en matt skimrande lampa. Vid dess halfdunkel låg, lutad i det ena hörnet af den dunkelröda soffan, hon med de mörka lockarne, hvilka nu oordnade föllo öfver hals och skuldror. De stora, eldiga ögonen gömdes nu af slutna ögonlock, och i det venstras af dessa silkeslena garnering skimrade en glänsande tårkristall, ett spår af den insomnades vakna betraktelser. På kinden brann en flämtande rodnad, och den

20 Det led redan in på natten, då dörren saktat öppnades och en ung mörklockig man, med ett ljus i ena handen och en bok i den andra, inträdde. Med ett uttryck af ovilja, som for öfver det något bleka ansigtet och tog fäste på de trotsiga läpparna, närmade han sig bordet och soffan. Hans blick fästades på slumrerskans anlete, halkade derifrån lätt öfver de i den vårdslösa ställningen täcka runda formerna, ända ned till den långt framstuckna lilla foten, och vände åter upp till de starkt purprade läpparne och de tillslutna ögonens skönt hälvfda rundning. Då försvann den dimma, som nyss öfverskuggade hans ansigte; en stel dragning af medlidande och ett snabbt spel af hänförelse följde tätt på hvarandra, och förrän det sednare upphört, hade han redan bortlagt bok och ljus och böjt ena knäet ned till pallan, som stod vid soffan. Lutad öfver henne, slog han ena armen kring det runda lifvet och begrof den andra i de mörka lockarne, under det han fästade en lång kyss på hennes läppar och med saktat våld kvarhöll hennes hufvud i oförändradt läge. Den öfverraskade sträckte omedvetet, utan

30 icke ögonen, förrän den långa kyssens korta ögonblick försvunnit.

Dock, en sådan scen kan svårligen målas. Ty fastän ögonblicket är den bildande konstens värld, fattar hon i detta blott den yttre handlingen i dess helhet, men känslans rikedom kan hon endast antyda. Och dock är dennas rika värld så lockande att afbilda – desto mera, ju mindre man verkligen i den lefvat. Det dunkla och okända drager alltid fantasien till sig, och han fladdrar förväget ikring det, som myggan kring ljuslågan, tills han, som den, förbrännt de lätt förstörda vingarne. Allt på jorden är förgänglighet. Fantasien finner sin död i verkligheten, i känslans verklighet; äfven denna sjelf förstöres af människans förvetenhet, af hennes begär att inse, likasom den förre af begäret att njuta.

40 Fråga olyckan hvad hon är, och hatet hvad som närar dess brand, men fråga icke sällheten hvadan den kommer, eller kärleken hvar den har sin rot. Men hvarföre säga: fråga och fråga icke? Menniskans svaghet hindrar henne vanligen just då att fråga, när hon borde göra det. Deremot frågar hon ofta, der hon skulle njuta och blunda.

Så smög äfven frågvishetens orm sitt gift i de tvennes paradiset. En stund hade förgått i smekningar och ömma hviskningar. Då frågade den unge mannen:

Egen älskade, hvarföre alltid dessa tårar?

50 Visste han det icke? Jo, han visste det väl – och likväl frågade han. Var det af ömhet för den tillfrågade? Hvem kan säga det? Tårarnas orsak var smickrande för hans egenkärlek; deras tillvaro plågade honom, ty de innehöllo en beskyllning. I denna upplysning förekommer intet om henne. – Och hon, ville hon dölja dem, för att skona honom? Nej, hon hade dem alltid till hands, hon visste, att deras källa

var alltför rik för att kräfvat någon onödig sparsamhet. Hvad ville hon? Bringa honom att erkänna sin felaktighet, hennes oskuld? Kanske hoppades hon att sålunda återkalla hvad hon nu saknade. Men kärleken födes icke af rättskänslan. Och, med ett ord, hans sällhet var icke målet! Hon var sjelf öfvertygad att han kände orsaken; ty hon sade:

»Ack, det vet du nog. Hvad skulle jag hafva för glädje, då du är borta?»

Hvad för glädje? Jag kan ju ej evigt vara hos dig? Du vet ju att jag älskar dig, att jag icke högre älskar någon annan. Alltid missnöjd! Hvarföre så plåga dig sjelf och mig?

10

Han reste sig upp. Hon följde det gifna exemplet, i det hon litet häftigare genmålde:

»Du säger så, fast du nog vet, att du icke mera är densamma som förr. Då» --

Se så i herrans namn! så äro vi då åter inne på det kapitlet.

Han släckte härvid ljuset, tog lampan i ena handen, drog med den andra henne sakta framåt ifrån soffan, kysste henne på kinden och tillade:

Var nu förnuftig, min lilla gumma, och låt oss gå till sömns. Det är redan sent.

20

»Ett ondt samvete fruktar all förklaring. Aldrig vill du höra mig!» svarade hon, men gick ändå förut; ty kyssen på kinden hade redan känts så kall – och det skrämde henne. Han följde gäspande, men tog, då han gick, ifrån bordet den ditlagda boken. Det är obegripligt!

II.

För den, som skrifver en kärlekshistoria, kan det vara nödigt att noga hålla reda uppå hvarje ögonblick; ty för kärt folk äro de alla betydelsefulla och viktiga. Intresset ligger vid dem bara i händelsernas gång – slutet är i alla ordentliga kärlekshistorier detsamma. Men i giftermål är det helt annorlunda. Der är det endast tiden som pröfvar, och ju mera man låter tiden gå, desto hastigare får man något begrepp om, huru det skall gå till vid slutet. Ty i giftermål är oftast slutet en gåta. Saklöst och till vår stora fördel kunna vi derföre titta in hos vårt unga par efter ett år, under hvilket dagarne som vanligt börjat med morgonen och slutat med aftonen, samt nätterna gjort tvärtom.

30

Vår unga man hemkom en mulen höstdag direkte från arbetsrummet; något som i förbigående sagdt icke alltid plägade hända. Han tycktes genom sin trägna sysselsättning att granska räkenskaper hafva skärpt sin kritiska blick. Ätminstone fästades den i förrummet med obehag vid fruns kappa och hatt, hvilka jemte en liten barnkänga prydde rummets divan, samt vid en mot en stol lutad damborste och skyffeln på densamma. Halft förtretad gick han in i sitt arbetsrum, aftog öfverrocken och närmade sig bordet. Uppå detta voro alla papper och böcker hopstaplade i en hög, och sjelfva den svartpolerade bordsskifvan var grå af dam. Med hastiga steg gick han kring rummet, från den ena möbelen till den andra, strök pröfvande med fingret öfver soff- och stolskarmar, öfver den framstående kanten af bokskåpet och fönsterposten. Vid hvarje sådant försök uppsamlade hans pekfinger en valk af hopade stoftkorn. Han höll ännu på att vid tvättkannen utplåna spåren deraf, då den unga frun med en glad uppsyn inträdde.

40

50

»Kors, är du redan hemma, söta Fredrik?»

Är det för tidigt, då klockan är tre kvart till tu? genmälde denne något buttert.

»Nej, visst icke. För mig kan du ju aldrig komma för tidigt. Dessutom så» --

Dessutom så får jag då säkrare än eljest tillfälle att komma in i ostädade rum, der dammet ligger halftqvarters tjockt, och der det ena plagget är slängdt hit, det andra dit.

10 »Förlåt, min söta du. Jag hade lofvat följa kammarrådinnan, för att bese några tyger i Medbergs bod -- och den Stina, hon är ju så vårdslös, om man inte alltid hänger henne på hälarne.»

Ja, din egen paryr har du ej försummat, det ser jag. För en så gammal hustru som du vore det dock bättre att se efter barn och hushåll.

20 Med en mönstrande blick for han öfver hennes eleganta drägt, från den näpna negligeen, hvars genomträdde röda band synbarligen voro beräknade för att låna litet af sin glänsande färg åt den nu något bleknade kinden, öfver den rikt veckade klädningen af elastiskt yllemusslin, ända ned till fotens ljusblåa tygkänga. Hon följde med ögonen mannens blick och rodnade -- af harm skulle man varit frestad att tro, ty hennes röst antog något deraf, då hon mera utropade än sade:

»Herre Gud, så obillig du är! Huru vill du då, att din hustru skall klä sig? Fordom misshagade det dig icke» -- men hon afbröt här sig sjelf, då hon märkte, hvilket intryck detta »fordom» gjorde -- ty mannen grep till sin öfverrock. I stället fattade hon skyndsamt i den handduk, han nyss begagnat, och började med den aftorka bordet, under det hon tillade: »Litet dam är väl ej hela världen; det står ej länge på att få det undan» --

30 Men det stod också icke länge uppå, förrän han hade öfverrocken på sig. Den som engång är i farten att bli ond, honom förbittrar äfven det oskyldigaste ord, den likgiltigaste handling. Så förtretade han sig äfven deröfver, att hon till damtorkning begagnade ett handkläde. Han gick i yttre rummet; hon följde efter med handduken i hand och föreslog:

»Sitt nu här ett ögonblick, så länge Stina torkar af dammet, om du ej tål att jag gör det.»

Skall jag kanske sätta mig i soffan? frågade han med en försmädlig blick på den, hatten, kappan och kängan, en annan på sin fru, en tredje på den olycksaliga stolen med sopskyffeln. Hon var olycklig, tog mekaniskt kappan på armen, hatten och kängan i hand, och stirrade med skumma blickar på den ifrågavarande stolen.

40 »Gud nåde mig,» halfhviskade hon, men tillade högt, då han tog galoscherna på foten: »gå icke bort, maten är i ögonblicket färdig.»

50 Kanske finns det ännu något af gårdagssoppa? frågade han i en ton, lika försmädlig som nyss blicken, och i detsamma öppnade han dörren och gick. Hade han ej sagt de sista orden, skulle hon kanhända fallit honom om halsen och med hjertliga böner upplöst det skal af bitterhet, hvarmed han så öfverdådigt omgaf sitt hjerta. Kanske hade han också varit lätt blickad; ty mannen är det alltid, då hans vrede hunnit till bitande sarkasmer. Det fröjdar hans egenkärlek att hafva sagt dem, och han är tillfredsställd. -- Men det var för mycket. Gårdagssoppa hade varit vidbränd, men han hade då till hennes glädje ingenting sagt. Nu kastade han äfven denna förebräelse öfver hennes husmoderliga omsorger. Han led uppenbarligen numera intet deraf. Hvad han sade, sade han således blott för att rätt kämbart såra henne. Och en sådan grymhet var hon ej skyldig att uthärda. Under häftigt frambrytande tårar och med blossande kinder ropade hon derföre efter honom:

»Gå! Jag vet nu att du gör det bara för att förödmjuka och plåga mig. Men min svaghet är icke så stor, som du tror.»

Harmen bjöd henne att snart hämma de rinnande tårarnes fart. Det hade redan lyckats henne, då hon erinrade sig afsigten med besöket i mannens rum; och att den var förfelad, det utpressade åter nya tårflöden. Hon hade just ämnat begära penningar till ett så vackert klädningstyg, ett af dem hon nyss besett, och fastän mannen i sådant var ganska medgörlig, hade hon likväl uttänkt saken så behändigt och velat förena sin önskan med sin mans angående nya gardiner i hans kammare. Hela denna plan till ömsesidig belåtenhet hade nu ramlat. Dessutom hade han ju sårat henne på en sida närmast den mest ömtåliga, som hos en qvinna kan finnas. Endast genom att säga att hon var illa klädd, att hon åldrats eller så bortåt, hade han kunnat göra mera ondt, än han nu gjorde. När allt går omkring, så var det egentligen ej hans vrede eller hans bortgång som oroade henne, utan så mycket annat – sårad egenkärlek, bedragna förhoppningar.

Han gick, icke utan belåtenhet med att en gång hafva utsagt hvad han länge haft på hjertat. Han hade väl på sednare tider varit vittne till större oordningar i hushållet, ty i början hade han intet öga för sådant, men han hade hittills icke haft mod att dertill göra annat än sura miner, hvilka den unga frun tillskref helt andra orsaker. Nu inbillade han sig, att hon fått anledning nog att betänka saken i allmänhet. Huru kunde han tro, att hon skulle anse honom hafva begagnat detta första och enda tillfälle till anmärkning, endast för att med något skäl låta liknöjdheten, ja kanske oviljan mot hennes person bryta lös? Ännu mindre tänkte han derpå, att han sjelf genom sin fordnas förtjusning förblindat henne, och att han nu sjelf borde hafva ett blundande öga och ett mildt sinne för hvad han då icke såg eller, om han varsnade det, ansåg för en småsak. Nej, han tvärtom nästan ångrade, att han icke äfven framkastat ett ord om hennes slösande hushållning. Ty fastän båda sammanfört någon förmögenhet, så gick det alltför långsamt med hans befordran, för att göra den tillräcklig till större öfverflödsutgifter.

Och dessutom behöfdes något för hans utgifter utomhus, då han omöjligen numera kunde finna någon rätt trefnad inom hemmets väggar. Han älskade musik och skön litteratur, hade till och med skrivit flera noveller och lyriska stycken i en viss tidning. Nu hade den tråkiga embetsmannabanan, han för sitt giftermåls skull valde, med sitt grus tilltäppt hans poetiska ådra, och han hade af det poetiska lifvet endast umgänget med några lika sinnade unga män i behåll. Hemma hos sig kunde han sällan se dem. Dels skämde han för sin fru, som för musik och poësi intet sinne egde, om hon också, som alla andra vår tids unga damer, lärt sig på pianot ramla upp några sonater af Herz; dels blefvo tillställningar der, sådana hon ordnade dem, alltför dyra; dels åter älskade hans vänner att i hans tanka alltför poetiskt anse den unga vackra frun – och han tyckte ej rätt om sådant – han unnade henne ej glädjen af deras muntra sällskap, tyckte frun i sitt sinne, då dessa tillställningar småningom uteblefvo. Ty af en egen omedveten drift sökte hon att väcka hans svartsjuka, sedan den fordom brinnande kärleken syntes hota att slockna.

Nog af. Han uppsökte nu vännerna hos Malmens, der de vanligen samlades till middagen; der man då för tiden hörde så många sablar skramla mot golfstjorna, framkallande respekt för de hjeltefigurer med fjun på hakan, hvilka de pryda; der man såg blomman af gardets fenrikar sprida sina rökoffer för de mot skönhetsidealet mest svärande skönheter, i hvilkas hand det dock var gifvet att lära den hungriges

mage tålmod, om han ej ville eller förstod att med smickrande tunga rättfärdiga hjeltesjälarnes förtjusning. Der råkade han dem han sökte, ätande och glammande vid ett af småborden. – »Trahimur in vetitum,» sade en, i det han leende helsade på vår hjelte.

»Hemma bor ordning och skick,
Aldrig hörs der: kom och drick!
Annat, helt annat på klubben.»

- 10 deklamerade en annan. Fritz hade snart tagit plats. Hans ankomst gjorde laget muntert, och sedan ett vad om Goethes ålder bragt in tvenne buteljer vin, blef det allt muntrare. En del af eftermiddagen tillbragtes hos Behrens, då förnämsta kaffehuset i Stockholm. Sällskapet ökades med nya ankomlingar, och för aftonen gjordes ett parti till Blåporten.

Först här stod glädjen rätt i tak, uti ett par af flygelns smårum. Se vi ditin litet senare på qvällen, så sitta der tvenne diskurerande unge män närmast bordet med glasen, och den ena säger:

- 20 »Hvad hjälper oss Riddarhus-oppositionen? Få de en kammarherrenyckel, så äro de nöjda. Nej, borgaren och bonden måste bringa till medvetande om sin betydighet. Argus deklamerar, men går ej rakt på saken. Ett blad, som endast arbetar för ett sådant ändamål, måste bära sig. Pikanta saker skulle du nog ha råd före. Wilhelm sköter litteraturen.»

Men hvad som skall ske bör ske snart. I morgon dag måste affären om tryckeriet uppgöras – svarade den tilltalade, i det han sträckte handen till buteljjen, för att fylla på de toma glasen. Han fann äfven den tom och tillade: »Jungfru, mera punsch!»

- 30 »Straxt!» ljöd det ifrån de jungfruliga läpparne. Men det var lättare sagt än gjort, ty en stark arm hade snärjt sig kring hennes unga lif – det väl snörda – och qvarhöll henne stående vid soffan, der armens innehafvare satt, med patetiska ord och åthäfvor deklamerande:

— — — Se de rika,
De mörka lockar, huru lika
En midnatt kring en rosengård.
Den vill jag taga i min vård;
Och likaleds de liljekullar,
Dem endast kyssar fläktat på,
40 Då månens klot på fästet rullar –

Improvisatören hejdade sig, men hans halfslumrande granne i andra soffhörnet, som sig ovetande blifvit prydd med ett par väl formade sotmustascher, fortsatte:

Och dufna snillen hemåt gå
Igenom alla Stockholms tullar.

- 50 En grupp af vännerna midt i rummet skrattade åt rimmet och än mera åt rimmaren, så att ingen mera ville höra på den ifriga talare, hvilken nu just slutade: »hans poësi är efter ordets betydelse gjord vara, icke fritt uppvuxen i diktens lunder; konstgjorda sockerbagare-blommor – rustkammarhjeltar, formstöpta bilder, med ett ord, akademiskt arbete, som» –

Hvad? min poësi? afbröt honom den med mustascherna.

»Nej!» – – återtog den ifrige, men afbröts åter af samteliges skrott, hvilket i sin tur tystnade för ett i andra rummet skallande fyrstämmit:

»Bålen vinkar. Vid dess stränder
Sätt dig ned, drick drufvans skål!»

O. S. V.

Snart instämde hela sällskapet i kören, och så fortfor det i brokigt hvimmel af förnuft och oförnuft in på natten.

Hvilken roll den unga gifta mannen hade i komedien kan vara likgiltigt. Men till hans ära måste sanningsenligt anföras, att en viss hemlig oro i hans sinne nu och då påkallade ett nytt bemödande att hålla det öppet för glädjen och ett nytt glas för att underhjälpa ansträngningen. Den stämning, vinet ger själen, blir väl vid en sådan grundton sällan harmonisk, men den ger dock lättast rena ackorder i molltonarterna, och äfven den fulla terzen klingar, som skulle strängen tryckas af en surdin. Så kom han hem nästan ångerfull, och hans steg tilltogo i hastighet, ju mera han närmade sig de sinas boning. Den nattliga dimman var så stark, att han flera gånger förde handen till ögat, för att röja väg för dess blickar. Väl susade en kall fläkt öfver hans varma känsla, då han icke såg någon ljusstråle ur fönstren lysa sig till mötes, och äfven han tänkte en gång: fordom var det annorlunda! men kylan försvann också med farten af en vind, nästan spårlöst. Så var det ej underligt, att han inträdde beredd till fred och försoning, och äfven henne skulle han finna vek och längtande. Hvad är lifvet, fantiserade han, att det skulle förtjena vrede, och huru kort är det icke, för att lemna tid för aggets långsamma retelser? Hvad äro dessa småsaker, öfver hvilka jag klagat, att de skulle åtskilja tvenne af begär efter kärlek och sällhet svällande människohjertan? Det arma, veka, det täres af hvarje smärta, utan att någon glädje förmår ersätta dess förlorade lifskraft. Stelnadt i nattens frost, skall hvarje värmande solstråle endast påskynda dess förstöring och upplysa de lossnade bladens skälfvande fall emot mossbädden.

Så möttes båda längtande efter frid, bjudande ett ångrande sinne till försoningsoffer, d. ä. de lade det krossade hjertat på de sår, det svaga slagit – ty detta är ju försoning – ; såsom man med pulvret af skorpiionen läker dess styng. Sömmen gaf dertill åt de af operationens smärtor skakade sitt rogifvande opium, och natten bredde moderligt sin duk öfver den dyrköpta, tårstänkta bilden af frid och sällhet.

Så sväfvat människohjertat upp och ned på känslans upprörda vågor. Samma vindkast, som sänkt den lugna ytan, drifver den åter uppåt, och endast en ögonblickligt isande vinterköld skulle kunna hålla det uppe, utan att det åter halkade ned i en ny fördjupning. En manlig själ kan glömma och försonas utan dessa försoningsuppträden, vid hvilka oftast akterna i tvisten ännu en gång granskas, och på ena eller andra sidan såret blott ytterligare utvidgas, ehuru det gömmes under det nödtvunget mottagna försoningsplåstret, ett handslag, en kyss, en omfamning – eller också båda parterna i ett öfvermått af känsla äfven tillägga sig ett öfvermått af skuld, som ingendera, sedan paroxysmen gått öfver, önskade bära. Man säger: genom försoningen är ju bördan borttagen. Må så vara, då ena parten är det Högsta Väsandet, i förhållande till hvilket mensklige egoismen ingen röst eger. Men människor emellan finnes ingen annan verklig försonare, än tiden, som öfver oförrätten breder glömskans slöja eller genom afståndet förringar dess skepnad, som lugnar passionen och lemna rum för eftertanken,

uti hvars ljus människans egna fel antaga sin rätta vanskapliga gestalt och blifva nästans mera jemnliska. Derföre låt vanan behålla sin rätt och låt det vanliga umgänget fortgå, äfven om der på botten skulle röjas någon kyla. Tiden skall åter upptina den, och försoningen ske, utan att den i ord blifvit uttalad; och den, hvars uppförande först röjer, att hans hjerta är försonadt, har förvärfvat sig en fordran hos vännen, som denne, om hans sinne är ädelt, sträfvar att med fördubblad tillgifvenhet infria. Endast sålunda kan sans och grannlagenhet vinnas; icke genom vexlande scener af förolämpning och försoning. Båda ske i
10 ruset af samma egoismens dryck, som kännes lika behaglig; antingen den glödgas öfver vredens eld eller sakta värmes vid det sjelfviska sällhetsbegärets ständigt närda låga.

Utän försoningsakter glömmet den lyckliga barndomen sina menings- och knytnäfvestrider. Den unge mannen har vanligen för mycken stolthet och den gamle för liten kärlek dertill. För qvinnan äro känslans utgjtelser alltid välkomna. Kärt ungt folk älska i vexlande missförstånd och försoning en retande krydda. Ingendera parten anar, huru farlig en sådan lek är. Qvinnan är vanligen beredd att fortsätta den bortom bröllopet, då redan mannen ledsnat dervid. Få äro de
20 bland det täcka könet, som förmå framför känslfullhet föredraga förnuft. Dessa få, som tiga och glömma, äro familjernas goda englar.

Men om englar verkligen finnas, så böra derföre icke de svaga människobarnen fördömas – också icke vår Märtha. Det liksom harmade henne, att hon, som man säger, gifvit så godt köp. Han hade icke på något sätt blifvit straffad för den oerhörda förödmjukelse, han låtit henne undergå. Han skulle snart åter tillåta sig samma förfarande, då han nu erfarit, huru lätt hon var försonad. Efter en lättsinnigt förlefvad dag – det kunde hon märka på hans sätt vid hemkomsten –
30 hade han i en sinnesstämning, som säkert berodde af dagens inflytanden, visat ånger öfver sin hårdhet, men likväl icke fritagit henne för skuld, icke ens velat veta, huru hon tillbragt de långa timmar, hvilka varit honom så korta. Han visste således ej en gång, hvilka gränslösa smärtor han beredt henne. Nej, endast hon hade lidit! Dessutom fanns det i hela hans sätt nu intet af den fordna kärleken. Att han ville komma henne att glömma ett groft fel, var ingenting mera, än hvad hvarje människa borde göra. Men den lifliga omsorgen för henne, den djupa medkänslan äfven för hennes minsta sorger, förtjusningen öfver hvarje bevis på hennes tillgifvenhet, hvar fanns något af allt detta? Han hade ju till och med insomnat förr än hon och sofvit lugnt och godt.
40 Och dessutom – så var dock hennes plan för klädningstyget ohjelpigen ramlad; ty att nu bedja honom om något, det skulle blott vara en ytterligare förnedring. Nej, hon hade gifvit honom för godt köp. På det viset kunde han aldrig återföras till sin pligt! – Och hvad var hans pligt? Ingenting mindre, än att åter bli kär och förtjust, såsom fordom. Att detta var hans oeftergifliga skyldighet, derpå hade hon aldrig tviflat, men väl greps hon numera ibland af tvekan, om han skulle kunna återföras dertill. Då förtviflade hon – men sedan hoppades hon åter.

Följande dagen måste han gå ut tidigare än vanligt, och den lilla makan hade derföre tid på sig till hvarjehanda funderingar. Till hennes
50 lof måste sägas, att hon deremellan för soppans skull tidt och ofta tittade in i köket. Också tycktes den smaka mannen. Han sade åtminstone ingenting derom, äfvensom det föröfrigt talades litet vid den något tvungna måltiden. Men till sin olycka visste hon redan, hvad som hade händt. Vid ett köksbesök, då hon skickat pigan till närmaste kryddbod, hade hon funnit soppan för litet saltad och hade afhjelpat

olägenheten. Den stackars pigan skulle soppans beskaffenhet icke hafva förundrat, ty hon hade ännu icke anlitat saltkaret och gjorde det derföre så snart hon återkommit, utan att veta, det frun blandat sig så djupt i hennes affärer. Genom den dubbla välviljan erhöi soppa en temligen märkbar öfversälta. Med klappande hjerta och spanande blick följde Märtha nu den skeds rörelser, som förde den olycksaliga soppa till husets herres mund. Men, som sagdt, intet kunde märkas; blott att han, sedan han slutat, drack ur ett helt glas vatten. Det var henne, som skulle hon tömt ett lika mått af den bittraste ättika. Men svedan gick åter öfver, och allt ändades lyckligt. Efter slutad måltid kysste hon vackert sin vackra fru, och någon munterhet syntes återkomma då han skämtande sade:

10

»Nu har du mig ensam, som tackar för maten. Annat lif skall det bli, när ett quart dussin pojkar rusar upp från bordet och griper efter din hand, och då lika många flickor, vackra som mamma (han klappade härvid smekande hennes kind), sedesamt följa dem, småbrummande öfver deras ostyrighet.»

Hon öfverraskades af de rika utsigter, hans fantasi för henne öppnade, och hvilka hon aldrig tänkt sig af sådant omfång. Men oaktadt öfverraskningen tog hon saken kallt. Orsaken lärer väl också vara öfverraskande, ehuru sanningsenlig den är. Det hade nemligen utgjort ett litet stridsäple makarne emellan, om deras tvååriga dotter skulle få sitta med till bords; och emot den svaga modrens håg hade han efter ett par prof resolverat, att försöken borde inställas, emedan barnet derigenom antingen måste få lära sig sjelfsväld eller dess unga sinne uppretas. Erinran om detta nederlag hindrade henne att hvarken svara eller le åt skämtet. Han, som anade något sådant af hennes brydda blick, slog kärligt sin arm kring det smärta lifvet och sade:

20

»Låt oss titta till lilla Nanna!»

Så förde han henne med sig till barnets kammare, dit läsarinnan kan följa med, för att öfvertyga sig, att underrättelsen om den lillas tillvaro ej saknar grund. Der står hon vid en stol, sysselsatt att med handen stryka ut skrynklor på en liten tyglapp. Fadren tog henne med en öm blick på armen, kysste den lillas kind och sade: »Nanna är så snäll och stryker. Hon skall bli en snäll hushållerska åt sin mamma. – Hvad skall barnet göra af den der?»

30

En klädning, på hennes språk »tänning», åt mamma, svarade den lilla.

Men jollret afbröts af mamma.

Pussa och tacka pappa, som är så snäll och helsar på barnet! sade hon med litet förstämtdt uttryck.

40

»Söta Märtha!» med en bedjande blick på henne.

Men hon, som förut hade så mycket på sinnet, som nu fann det i barnkammaren mindre ordningsfullt, än hon gerna önskat, som tog frågan om henne och hushållningen för en anspelning på gårdagen, kanske på denna dags salta soppa, och hos hvilken dessutom tanken på klädningar nu väckte obehagliga tankar, hon hörde ej på det örat, utan frågade käckt:

Det är väl ingen osanning deruti, att pappas besök hos oss äro rara?

»Men mamma glömmmer ju också att föra Nanna med sig, då hon kommer in till pappa. Han håller nog af sitt barn.» Han kysste åter barnet.

50

Detta träffade en ny misstämd sträng. Det hade sammanhang med ett hos honom vanligt raljeri, då hon under deras äktenskaps varmaste sommandagar ofta störde honom i hans arbete vid skrifbordet. Nu

hade detta blifvit en misstanke, som förnedrade henne – menade hon. Hennes röst blef häftig, då hon sade:

Pappa lärer just lika gerna se oss någondera, stackars Nanna!

Utan att vidare yttra ett ord, kysste han ännu en gång barnet och gaf det till vårderskan. Modren ryckte det till sig. Den lilla började gråta. Han gick. Hela eftermiddagen blef han på sitt rum, der ingen störde honom.

10 III.

Då berättaren ser tillbaka på början af sednaste kapitel, så förtretar det honom rätt att der hafva anställt en beräkning öfver den tid, som förflutit mellan händelserna i det första och dem i det andra kapitlet, om eljest sådant får kallas händelser.

20 Ty det är besatt enfaldigt att vilja rätta skildringen efter tiden, då tvärtom tiden bör rätta sig efter skildringen. Kan läsaren icke af denna märka hvad klockan är slagen, så har antingen han låtit midnatt inträda för sin konklusionsförmåga, eller är skildringen ohjelpigen misslyckad. Som detta omöjligen kan vara händelsen, så behagade den älskvärda läsarinna för framtiden taga sig till vara. Spelar hon sin tjusande roll under hymens dok, så har hon i erfarenheten en förträfflig tidmätare; ser hon ännu endast bland sina rosendrömmar hymens lågande fackla i en skön och leende engels hand, så kan hon ändock känna tiden i luften, som det heter; ty alla drömmar taga slut då hon vaknar, till ungefär middagstiden är sjelfva minnet af dem förjagadt, och på aftonen är hon trött af dagens möda eller dansens, eller af kavaljerers sladder.

30 Apropos¹ af kavaljerssladder, så är, som man vet, detta det enda och bästa sätt, en modernt uppfostrad flicka eger att lära känna sin tillkommande man. Det lider dock intet tvifvel, att en sådan der kavaljer har många egenskaper, om hvilka han icke säger ett ord. Så t. ex. äro de alla, för att hafva händerna lediga för hatten samt till handskarnes af- och pådragning, utan att derföre sätta sällskapet i förlägenhet, försedda med hängslen, men samma blygsamhet, som förestafvat dem detta försigtighetsmått, hindrar dem i nio fall bland tio att nämna något derom. Att de låta dem framskynta mellan västslagen, sker endast derföre, att persedlarne äro splitter nya, af siden eller så bortåt. Skulle ej den omständigheten, att de gå på två ben, ligga för
40 öppen dag – hvilket den icke gör hos våra moderna damer – så skulle äfven deras tystnad i detta fall böra lofordas. Felar någon i denna punkt, så inser hvarje flicka med verldserfarenhet och med det säkra omdöme, som tillhör hela könet, att en sådan kavaljer är egenkär. Mången ung dam vill kanske finna spår af denna odygd i kavaljerernas vana att oupphörligen tala om vädret. Det låter visst förmätet, då en sådan underrättar den unga damen, icke blott om hvad väderlek som bör väntas för morgondagen, utan äfven hurudant vädret är i dag, ja hurudant det var i går, sednaste veckan o. s. v. Men man bör härvid
50 noga skilja, om de anföra något om dagens väderlek såsom vore det deras upptäckt, eller blott omtala det såsom en nyhet för dagen; ty 99 gånger bland hundra säga de i detta afseende intet annat, än hvad de förut någonstades hört berättas. Helt och hållet kan man likväl icke

¹ Denna episod är ej författarens, utan lånad ur en mans mun, hvars bekantskap vi snart skola göra.

fritaga en kavaljer från begäret att lysa, om han alltför mycket brådskar att lemna sin dam del af den intressanta nyheten, hvilken hon kanske sjelf skulle önskat meddela honom. Väntar han deremot och går han så långt i sjelfförsakelse, att han, då hennes tjusande läppar uttalat det intagande: »Vi ha ett rätt vackert väder i dag», utropar ett: kors! ack så intressant! eller något dylikt, så kan hon vara säker på, att hans frack innesluter en högtänkt och ädel själ. En sådan kavaljer måste säkert bli en uppmärksam och undergifven äkta man.

För öfrigt inses utomordentligen lätt, att en kavaljers tal om den eller den supeen, om sednaste balen eller spektaklet, hör till samma kategori, som väderreflexionerna. Möjligen må en äkta kavaljer under pågående spektakel säga, att den eller den af de spelande är charmant, då han nyss hört personens spel handklappas, men aldrig bör han före nästföljande afton utlåta sig öfver pjesen, eller på en bal vid första francaisen klaga öfver värme; ty detta skulle bevisa egenkärlek och fallenhet för egna tycken. Vare långt ifrån oss att vilja beröfva balkonversationen dess mest pikanta och lifgifvande krydda, de ömsesidiga försäkringarne om den »förfärliga» hettan. Men att vilja gälla för dennas upptäckare och genast vid första dansen meddela sin sköna moitié denna upptäckt, vitnar om ett alltför stort begär att utmärka sig. Utbreder man sig deremot senare på qvällen öfver det rikhaltiga ämnet, så kan det alltid förutsättas, att både upptäckten och reflexionerna tillhöra någon annan serdeles snillrik person af sällskapet. Det synes också derföre blifvit god ton att först vid andra valsen eller tredje francaisen göra värme, qvalm, hetta till allmänna samtalsämnen. Beklaga bör man blott de olägenheter, som härmed äro förknippade, hvaribland må räknas: att balen derigenom först något senare än eljest blir rätt animerad, att damerna i allmänhet först då hafva tillfälle att visa sina solfjädrar, och serdeles de bland de ogifta, hvilka hunnit odödligheten (d. v. s. tjugufyra år) och hvilka icke kunna påräkna några skyldighetsdansörer, då först kunna aflägga sina shawletter. En ojemförligt mindre olägenhet är den, som medföres af hvarje modern likformighet, att man icke lika säkert som eljest af personens uppförande kan sluta till hans tänkesätt.

Men faran att förstora denna sistnämnda svårighet åtföljer tyvärr äfven hvarje författarskap, som vill vara lärorikt. Vore undertecknad ej så fast öfvertygad, att ingen rätt kavaljer läser mera än titelbladet till dessa ovärderliga skildringar och recensionen öfver dem i Aftonbladet, hvilken i förbigående sagdt också är byggd på ett sådant kavaljersstudium, så skulle han icke våga att här så öppet utreda den återstående viktiga frågan, huru en ung dam – en äldre har alltid mera direkta och så att säga handgripliga medel för pröfningen – kan öfvertyga sig om en kavaljers uppriktiga och trogna kärlek. Att detta ej kan utletas ur hvad en kavaljer säger, är tydligt, då han hvarken talar eller bör tala om annat än vädret, supeer, baler och spektakler, och då, såsom visats, den värma, han på en bal försäkrar sig tydligen förspörja, ofta är illusorisk. Hvarje flicka vet deremot, att det mest osvikliga tecken – uppbudning till kottiljongen en vecka förrän den dansas kommer dernäst – på sann kärlek visar sig i riktningen af hans lorgnett eller operakikare. Är den en hel afton fästad för ögat och, med högst en half minuts afbrott, har samma riktning, så kan frågan anses vara så godt som afgjord. Men blott »så godt som»; ty här återstår en punkt af högsta vikt, som troligen endast få af det täcka könet lärt sig att gifva akt på – jag menar de älskansvärda få, hvilka undertecknad muntligen gjort uppmärksamma på saken.

Denna inflytelserika omständighet, af hvars noga iakttagande en hel framtids väl eller ve beror, är den skenbart obetydliga om kikaren eller lorgnetten hålles nära ögat eller icke. En djup sanning har alltid svårt för att göra sig hörd, och det kan knappt betvivlas, att icke mången öfvermodigt skall blicka på en sak, som vid första påseende synes vara så litet väsendtlig. Men ett närmare skärskådande skall snart visa, huru maktpåliggande den är. Långe voro både filosofers och naturforskares tankar delade, huruvida det nu allmänna bruket af synglas vore en följd af någon tidens manliga ungdom påkommen svag- eller närssynthet, hvilken kunde hafva sin grund i okända telluriska förhållanden, eller om redan Abel, Kain och Seth – ty Adam hade egentligen alls inga fenriksår – och efter dem hela det manliga människosläktet verkligen alltid i unga åren varit något kortsynt, ehuru man först i vår tid kommit under fund med detta allmänna lyte. Bland många bevis för och mot anförde man t. ex. å ena sidan, att hela Greklands mannaungdom, om den ej varit kortsynt, icke skulle funnit Helena skön nog, för att för hennes skull föra ett tioårigt krig i fremmande land, ty något sådant skulle numera aldrig kunna inträffa, fastän alla, som skrifvit i ämnet, medgifvit, att de sett skönare qvinnor, än någonsin Helena. Å andra sidan invände man, att den tidens gubbar voro lika besatta som ynglingarne, och isynnerhet ville man finna en svår stötesten i sjelfva Menelaos, hvilken, som det tyckes, icke såg serdeles noga på saken, då han lika förtjust återtog sin Helena, sedan hon ett dussin år hetat och varit madame Paris. Men dessa de lärdas meningar och demonstrationer skulle föra oss för långt från saken; – detta så mycket mera, som de i sjelfva verket endast äro supponerade bevis för den ena eller andra suppositionen. Följer man deremot iakttagelsens säkra väg, så skall man finna, – jag vågar påstå det i stöd af tvenne ögons erfarenhet, hvilka, hvarje gång jag sett i spegeln, suttit på hvar sin sida om min näsrot – att kavaljerer nyttja synglas endast för att maskera sina blickar. Ja, detta är i sanning den allmännaste orsaken till bruket. Gif blott obemärkt akt på en kavaljer, som håller lorgnetten 1, 2 å 3 tum från ögat, och ni skall till er förvåning finna, huru hans öga, medan lorgnetten är riktad på det ljuflva föremål, han borde betrakta, bakom glaset sneglar på en skön granne till höger eller venster, eller ned på hans egen bröstnål eller hans nya nätta stöflar. Ja, redan en half tums afstånd kan vara nog för ett sådant bedrägeri. En ung dam, som vill vara säker på sin celadons verkliga tänkesätt, skall derföre aldrig underlåta att genom en pålitlig väninna utforska, huru nära till ögat han håller lorgnetten. En sådan kommission är kinkig, och väninnan bör vara serdeles pålitlig, ty hon skulle lätt kunna sjelf låta muta sig af kavaljerens sneglande blickar bakom glaset.

Skulle ännu efter detta prof i den unga damens veka hjerta någon tvekan finnas, antingen hon då misstänker sin väninnas skicklighet eller goda vilja – så är det snart sagdt omöjligt att häfva den. Men å andra sidan är det henne lika så svårt att förblifva ogift – om eljest partiet konvenerar, d. v. s. om utsigter finnas till arf, befordingar, titulaturer o. s. v. Då återstår henne blott ett enda medel att förvissa sig om arten och graden af kavaljerens tillgifvenhet. Men hon bör, förrän hon tillgriper det, besinna, att det är bättre att nöja sig med half visshet om en sak, som man gerna önskar, än att blottställa sig för att förlora äfven de förhoppningar, man redan eger. Är hon likväl djerf nog att sätta allt på ett kort, så må hon någon gång i kavaljerens närvaro låta undfalla sig, att hennes smak hyllar randiga inexpressibles, nb. om enfärgade äro på modet, eller tvärtom, om de förra äro moderna. Jag

har sagt det, försöket är vådligt, och jag tvär mina händer för utgången; profvet är det hårdaste, fordrar en sjelfförsakelse, som sällan blef menniskan gifven, och en kavaljer måste dock på sätt och vis anses för en menniska.

Det kan knappt betviflas, att icke vår stackars Märtha, förrän hon lät det vigtiga ja halka öfver sina läppar, anställt flera af ofvananfödda rön, det med väninnan och de randiga inexpressiblerna naturligtvis undantagna, – ty dem kunde hon då ännu icke känna – hvilket verkligen var illa. Å andra sidan måste dock besinnas, att hennes nuvarande man såsom ungarl var något annat än blott kavaljer, och att bådas uppvärmda blod i hög grad hindrade alla noggrannare iakttagelser. Men det har all sannolikhet för sig, att den ena parten läste i den andras öppna öga, medan denna ungefär dömde efter lorgnettens riktning, och att således ofvanstående lärorika afhandling äfven i deras förhållande skulle funnit en tillämpning.

Det ojemna i sjelfva förhållandet, att se på den älskade med en adertonårings öppna öga, i stället för med ett maskeradt, besinnade hon säkert icke, eller om hon någon gång skulle tänkt derpå, så hade hon lika så litet som nutidens damer någon utväg att jemna det, utom spektaklet, der de bakom operakikaren kunna utöfva repressalier. Denna underlägsenhet, tyckes det, borde förmå fruntimren att enhälligt arbeta på lorgnettens afskaffande, då ingen tvekan mera kunde uppstå angående verkligheten af en kavaljers känslor – i händelse han icke vore skefögd.

Nästan något ditåt tyckte sig Märtha en dag märka hos sin man uti Haga park. Det var en vacker morgon, vid sommarens början, en af dem, då luften ser så ljusblå ut, att man med afund betraktar de snabbt seglande svalorna, som oupphörligt kunna känna dess lena vågors vällustiga slag emot det lilla, glada bröstet. En simmare förstår lätt, hvad det betyder, och den täcka läsarinna kan få ett begrepp derom, om hon i ett lindrigt ljumt bad med sin täcka hand sqvalpar upp vattnet i små vågor, som spela kring barmens och halsens liljor. Dock fort ifrån den oroligt tjusande liljevita färgen till luftens lugna blå!

Denna är en sådan morgon på en gång klart genomskinlig och bestämdt synlig, så att man tydligt ser den gjuta sig kring skogsdungens träd och såsom en svällande blå mantel öfverdraga berg och kullar. Deruppe blickar safirhalvvet lika mystiskt lockande, som dess spegelbild i djupet af den stilla sjön, så att man gripes af längtan att flyga eller sjunka, tills en blick på den sköna jorden mellan dem båda kallar sinnet från aningens gestaltlösa verld till den verkliga, full af lif och kärlek. Det susar sakta i de nyklädda trädens löf, hvilkas i solen ljusa grönska mildt afsticker mot de af skuggan dunklare färgade bladen, som härochder öfver sin mörka botten glittra af morgondaggen. Blommor till tusental nicka vänligt mot hvarandra, likasom hviskade de till hvarandra sin tjusning och sina blomsterhertans stilla fröjd, som icke störes af fjärlarnes flyktiga svärmande från den enas doftande barm till den andras. Der Apollofjäriln med de stora lysande röda och svarta ögonen på vingarnes hvita par, der en annan, klädd i glänsande brun sammet, en tredje, liten men skön, i safirblått med guld och purpur – det är en verld af spåda känslor och begär, som föddes blott för en dag, men för en dag af njutning och kärlek. Stilla hvila de öfver blomman. Dess doft, dess färg är dem nog, och de höja derföre lika lätt vingen för att njuta hos en annan. De likasom ana, huru kort tid dem är beskärd, och förspilla den icke; medan de bin och humlor, som jemte dem kringhvimla blomsterverlden, under sträfvandet för morgondagen

döfvade och rusiga tumla ned ifrån blomstrens kalkar. Öfver denna
 10 verld af lif höjer sig en annan jublande, med röst för sin fröjd. Bofinken
 slår sina slag, gömd bland trädens löf, och från andra sidan af viken
 drillar lärkan, under det svalan snabbt och qvittrande än seglar öfver
 den spegelblanka ytan, än sänker sig ned emot den – och mot sin egen
 bild, tills de båda flyktigt beröra hvarandra och vattnets lätta rörliga
 ringar dölja bilden. Såsom prosan bland dessas poësi flyter en snatt-
 rande and fram ur den ännu af morgondimman lätt rykande vassen;
 men äfven hennes föga melodiska ljud äro känslans – moderskärlekens
 20 toner, ty hon kallar med dem en kull af små simmare, som muntert
 doppa sina hufvuden i det klara vattnet, blickande från en verld af lif
 ned i en annan. Den taktmessiga rodden från en båt, hvars åror
 blixtrade såsom förgyllda emot solen, rullandet af vagnar på båda
 landsvägarne och ett dämpadt dån från staden blandade ibland
 naturljuden ljudet af mensklig verksamhet, och det endast anade
 grannskapet af det oroliga, högljudda människohvimlet bildade ett
 sinnrikt sidostycke till den slöja af frid och stillhet, naturen breder öfver
 sina krafters gigantiska spel.

Naturens skönhet fordrar, för att njutas, ett rent sinne eller åtmins-
 20 tone ett, som kan glömma och försonas med sig sjelf och världen. Hos
 det lilla sällskap, som nu här, invid templet midt emot slottspaviljong-
 en, njöt af Hagaparkens behag var, såsom alltid, medkänslan för detta
 lika mångfaldigt nyanserad, som dess serskilda ledamöters olika sin-
 nesstämning. Endast deruti, att de sutto tysta, likasom för att blott se
 och höra, öfverensstämde alla. En gammal man, ett godt stycke in på
 sextioalet, låg makligt utsträckt på gräset och blåste röken ur sjö-
 skumspipan uti lätta hvirflar upp i morgonluften, under det ett förnöjdt
 leende lägrat sig öfver de eljest allvarliga ansigtsdragen. Han blickade
 30 dervid utåt fjärden och följde med ögonen den framskridande båten.
 Blott ett par gånger vände han sig med samma förnöjda min till sin
 granne åt höger, sin »lilla Lina». Denna var ingen annan, än Märthas
 välkända ljuslockiga väninna, som satt med händerna hopknäppta i
 knäet och såg nästan åt samma håll som farbrodern – hon såg dock
 icke på båten, utan på andkullen, som just nu kommit fram ur vassen.
 Ifrån den föll hennes blick på Märthas lilla Nanna, som med famnen
 full af blommor satt vid modrens fötter, på andra sidan om den gamle.
 Efter ett par öfvergångar fram och åter mellan den lilla flickan och
 andungarne, öfverdrogs det blåa ögat af en glans, liknande den af
 daggperlan i en viols blomkalk. Åtminstone föreföll det så Märthas
 40 poëtiska man, som satt vid hennes sida längst till höger, och hvars
 blickar icke utan nyfikenhet omsväfvade det bara, ljuslockiga, med en
 krans prydda hufvudet. Det var derföre hans unga fru tyckte, att han,
 som också bjöd till att begapa landskapet, något skefvade på ögonen.

Hon sjelf vände nästan ryggen åt fjärden, under det hon var
 sysselsatt med att fläta en krans åt dottren, och det var kanske derföre
 hon märkte, huru väninnan med en hastig ryckning vände hufvudet till
 grannen åt höger, och huru denne nästan antog utseendet af en på färsk
 gerning ertappad snattare. Hennes blick kunde hon icke se, men hon
 kunde lätt föreställa sig, att den uttalat harm öfver hans näsvisa
 50 gapande, och denna föreställning gjorde henne ingen serdeles smärta.

Det vore kanske roligt att veta, hvad allt detta herrskapet hade att
 göra här. Till en början upplyses detta af en korg med tillhörande
 jungfru och den bakom de sittande i gräset utbredda kaffeservisen. Nu
 borde kanske också denna beskrivas, jemte brödet, gräddan o. s. v. –
 ty då vi kommit hit så sent, är ändock olyckligtvis sjelfva kaffedrick-

ningen för oss förlorad. Också är ingenting lättare för en romanförfattare, – isynnerhet för en författarinna – än att baka bröd, rån, besörja om grädda m. m., allt af yppersta qualité. Men då allt detta redan så många gånger är gjordt, utan att någonstädes anföres, att alltsammans blifvit uppätet och utdrucket, så ser jag intet hinder att låta mitt sällskap spisa och dricka af för handen varande förråder. Uti serskildt bihang till boken skall uppgifvas, utur hvilken roman det nödiga blifvit taget, sedan jag förut hunnit noga med hvartannat jemföra hvad som finnes. Det är verkligen en fröjd att sitta så der midt i öfverflödet och bara behöfva välja. Hvad silfret angår, hvaraf jag nu just skulle behöfva en grädd- och en sockerskål, så måste jag sanningsenligt förklara, att dermed drivvits ett oförlåtligt slöseri. Utan all olägenhet, tyckes mig nemligen, kunde silfverservisen vara gemensam för alla romanherrskap. Undertecknad, som har så fördömdt ondt om silfver, har aldrig kunnat begripa, hvarifrån andra författare taga all den metall, de årligen använda till skålar, pokaler och ljusstakar, och han tror aldrig, att dermed står rätt till. Det vore ett bland de gagnetligaste företag, om någon författarinna, som känner, hvad ett väl försedt hushåll behöfver, ville i serskild skrift utgifva icke blott en bords- och köks-attiralj, utan äfven ett magasin med nödiga matvaror, färdigt uppdukade för ett obegränsadt antal gäster, hvartill då alla hungriga romanhjeltar och hjeltinnor skulle ega fri tillgång. Ja om äfven möbler, säng- och gångkläder funnes, så skulle det mången gång betydligt lätta en stackars författares bryderi och någon gång kunna användas att befordra kärt folks giftermål. Hvar och en författare och författarinna borde naturligtvis efter råd och lägenhet bidra till magasinernas fyllande. Undertecknad vore för sin ringa del beredd att tillskjuta betydliga kvantiteter silke, hvarpå han större delen af sin lefnad spunnit.

10

20

Vidare syntes det på den gamla farbroderns makliga ro och förnöjda leende, att han i dag hade ledighet från embetsrummet, och på kransen på hans »lilla Linas» hufvud, att det skedde för att tillbörligen fira hennes födelsedag. Men i hennes ansigte kunde knappt läsas, att denna redan var den tjuguförsta i ordningen. Gubben älskade detta enkla sätt att fira dagen, och hon älskade icke bestämdt något annat, utan samtyckte gerna, så mycket mera som lifvet i den sköna naturen äfven synnerligen gladde henne. Det unga paret utgjorde husets närmaste umgänge, och dess närvaro var ganska naturlig, äfven om den unga mannen icke varit nödvändig för ett parti vira på qvällen. Dertill behöfves ju också en tredje man, invänder en recensent, som vill få hugg på förf:s människokänedom. Det är ännu långt till qvällen, svarar denne, och det vore besynnerligt, om ej en tredje man skulle tilldessa infinna sig. Så återstår ingen enda omständighet oförklarad i den prosaiska situationen.

30

40

Den väntade tredje mannen kom verkligen redan middagstiden till – Norrbacka, ty dit, der man hellre tycker sig vara på en välbeställd landtprestgård, än på ett värdshus, hade sällskapet redan begifvit sig. Lina, som jemte den unga frun satt vid sitt arbete i trädgården, gick raskt emot den ankommande, räckte honom handen och helsade: välkommen, farbror Magnus!

50

»Gud gifve Lina många år och lyckliga dagar!» svarade han varmt och kysste upprepadt de små mjuka fingrarne, hvilka han brådskande fattat med sina båda händer – ni vet det säkert, med den ena under hennes hand, och den andras fingrar så der sakta tryckta öfver den, närmare handlofven – glömmande dervid att lyfta på hatten, hvilket

han först gjorde efteråt.

I detta fanns intet annat förunderligt, än det prosaiska i de många farbröderna. Också såg denne farbrodern icke serdeles onkelartad ut. Han var modernt klädd, och man skulle lätt ansett hans friska och modiga blick tillhöra en man om trettiofem år, i fall han ej själf så ofta kallat sig gammal herre och klagat öfver tyngden af de fyratio år, han bar på nacken – han ljög då blott fyra på kyrkboken i Katrina. Lina tycktes ej heller betrakta honom som en verklig onkel, ty en rodnad skimrade öfver hennes ansigte vid hans varma helsning, hvilket aldrig plägade hända henne med den rätta farbrodern. Hennes rodnad lade sig just icke derigenom, att denne (den rätte) stack ut sitt grånande hufvud genom husets gafvelfönster och sade:

»Du är väl bält hungrig, men ät likväl icke upp flickans händer; hon behöfver dem för min skrynkliga panna. – Ja,» tillade han, då Magnus såg sig om och helsade honom, »det är förgjordt, hvad hon tycker om grå hår. Det vore klokt af dig, att snart skaffa dig några sådana testar, bror Magnus, ty förr kommer du aldrig rätt i smöret. Emellertid tror jag det är bäst, att du nu kommer in och tar dig en smörgås.»

För Magnus återstod att bocka sig för den unga frun, efter ett handslag i förbigående till hennes man. Men innan han hunnit expediera helsningen med dertill hörande artighetsfrågor och svar, manade dem redan Linas stämma att skynda, med försäkran att »farbror väntar», och då han såg sig om, hade den unga gifta mannen redan tag i hennes arm, öfverlemnande åt Magnus att visa frun samma artighet. Det var väl allt i sin ordning, men Magnus skickade efter paret förut en blick, som icke just var belåtenhetens, och den mörklockiga kunde också icke heller vara rätt belåten med sin mans brådska. Hon hade aldrig förrän i dag funnit hos Lina så mycket behag, som hon nu såg att hon verkligen egde. Hennes profil var ju, när man nogare såg derpå, så fin och så rent tecknad, och hyn var så ren och skär, att en enda hjertats purpurvåg, litet fullare än vanligt, spred ett flammande återsken öfver hela kinden. Visserligen var hennes hår mindre rikt än en viss ung frus, som nu just anställde jemförelsen, och hennes öga mindre eldigt. Men medgifvas måste, att lockarne voro silkeslena och glänsande, utan att dofta af makassar-olja, och att icke ens en väninna kunde länge se i de blå ögonen, utan att känna lust att slå sin arm kring egarinnans hals. Skulle något sådant händt en karl, om han nemligen för den kunde lemna det vekt rundade lifvet, så skulle säkert dess fylliga och varma böjning eldat honom mera, än att någon slags skygghet gifvit honom kraft att motstå de rika purpurläpparnes lockelse. Men kokett är hon likväl, den skenheliga, suckade Märtha; ty hvarföre skulle hon eljest just nu ordna om shawletten och se så gudnådlig ut. Kantänka! sade tydligt en liten spotsk spetsning på Märthas öfverläpp.

De båda farbröderna, den äkta och den oäkta, voro ett eget par. Deras bekantskap var icke äldre än tioårig, men deras förhållande till hvarandra var tvenne ungdomsvänners, med den skilnad, att den oäkta sade »bror», då den äkta vanligen nyttjade »du». Lina var, vid den tid deras bekantskap började, i sitt elfte år, och det föll sig naturligt, att hon då kallade den 26-årige Magnus för farbror, hvarmed hon alltsedan fortfor, oaktadt dennes tokroliga jemmerklagan öfver sin ålderdom, som gjorde att ingen flicka numera ville ge honom andra än niecekyssar – Linas hade dock varit färre än åren, sedan hon hunnit sitt sextonde.

Magnus besökte hennes farbror nästan hvarje afton. Ofta sutto de

större delen af qvällen tysta och läste tidningar eller ny litteratur, nu och då meddelande hvarandra en bitande anmärkning. Nångång bortpratades hela aftonen, isynnerhet om en halfbutelj punsch stod bredvid dem på bordet. Men vanligen kom till slut ett parti schach eller bräde, eller stundom en träkarl, till hvilken Lina då måste vara tredje man; och hon gjorde det icke alltid ogerna, ty hon fick då vanligen skratta af hjertans lust. Hon kände redan skol- och studentanekdoter till dussintal, och då Magnus till ex. berättade: huru han en gång under skolferierna jemte flera andra läst privatim hos deraskonrektor, som i skolan var en sträng buse, men hemma en mild man (kanske för fruns närhet); huru gubben om morgnarne alltid satt i en gungstol, och pojkarne vid förhöret stodo omkring honom i en halfcirkel; huru han, Magnus, vanligen hade sin plats nästan bakom stolen; huru han då roade sig och de andra genom att med munnen snappa efter gubbens nattmössa, men huru detta en gång slog så ut, att han verkligen fick den fladdrande möss-snibben mellan tänderna och nu stod med nattmössan i mun midt emot den förgrymmade flintskalliga konrektorn, medan han i häpenheten öfver den skinande månen på dennes hjessa, hvilken han nu för första gången såg, lät mössan sitta der den satt och endast med båda händer räckte upp boken till skydd för en väntad påhelsning i sin egen yfvigt blomstrande peruk – se så här, sade Magnus, i det han tog ett kort mellan läpparne, höjde marklådan öfver hufvudet och med en klippsk, förvånad och ynkelig uppsyn vände sig mot Lina – då, vid en sådan berättelse och sådana små upptåg, skrattade Lina så godt som ett tolf års barn, Magnus såg så belåten ut som en nyss framropad aktör, och gubben farbrodern lät sig uppskofvet med spelet icke förtryta, utan såg mildt och leende än på den ena än på den andra af de båda.

Deremellan höll Magnus stundom sådana tal, som det anförda om kavaljerer, och Lina fann ofta äfven nöje i dem; men stundom kunde hon ej rätt förstå honom, och visste ej om han talade allvar eller skämtade. Ty hon kunde ofta, då han syntes hålla en rätt allvarlig predikan, med bästa vilja icke låta bli att skratta af innersta hjerta, och deremot, då han rätt lustigt skämtade, smög sig stundom en tår i hennes öga. All anledning är dock att tro, det hon, utan att sjelf vara säker derpå, verkligen förstod honom.

Eljest vände sig deras samtal ofta kring giftermål. Farbrodern talade förtjust om äktenskapets lycka – han hade talat derom redan i nära trettio år – men kunde i sjelfva verket aldrig öfvertyga sig, att han talade sannt. Magnus deremot prisade ungarlslifvet, gycklade öfver äkta män och stundom öfver qvinnorna i allmänhet – men gjorde undantag för hvarje enskild, ty i sitt sinne kände han stor håg att sjelf blifva föremål för detta sitt gyckel. Så sade till ex. gubben:

»Om du icke gifter dig Magnus, så blir det här ett ängsligt lif.»

För tusan, jag är ju så villig som skyldig, svarade han långsamt. Femton år har jag ju varit stadd på giljarefärd, utom de tio föregående, då jag verkligen gjorde mina små försök. Men bror vet att jag älskar blott de sensibla, och jag väntar bara på en, som hvarje gång hon biter i en kotlett gråter öfver kalvfen, derföre att han föddes blott till att uppätas. Men det är förgjort med hela könet, ända ifrån mutter Evas tider, som då hon drefs ur paradiset bara blickade förstulet på engeln och sedan trankilt satte sig ned att – sy en klädning – styfkjorteln af skinn, som bror minns. Nå, jag vill icke vara orättvis mot de hulda varelserna, utan tror hellre, att den gamla ungarlen Moses varit det. Han har säkert förtegat, att Eva gret på qvällen, der paret låg mellan

buskarne, och beklagade sig öfver mannens dumhet att bita i det fördömda äplet; ty ingen bad honom derom – hon bara »gaf» det åt honom – och att hon smakade litet skulle säkert ingenting betyd. Ja, jag vill gå så långt, att jag verkligen tror, att hon, om det gamla herrskapet bott litet anständigare, skulle smällt ett par gånger i salsdörren utanför sin mans kammare som då säkert stuttit vid sin pulpet och gjort ett öfverslag öfver förlusten af den rara trädgården, med dess åkrar och ladugård. Men hvad är det mer? Längre har alltsedan qvinnoömhet icke hunnit. Kommer i äktenskapet fikonalöfstiden, så stadnar det dervid. Ingen qvinna är så pass känslofull, att hon skulle sätta sig att gråta tre dagar, utan att spegla sig, eller ens gå ut på Norrbro, taga en behaglig attityd på trottoiren och beklaga sig för de cigarrer och kautschukskappor, som der stryka förbi. Det enda, de nu för tiden hafva framför Eva, är att de jemra sig en smula för någon kaffesyster eller för barnamman, i fall de ej hellre med ord eller åthäfvor vänskapligt förmå denna att åtaga sig jemmer-rollen. Eva skulle kanske varit lika ömsint, men i paradiset fanns ju ingen barnamma, icke ens ett barn. Medgif, min bror, att detta dock var fan så besynnerligt!

20 Gubben, som, under det Magnus höll detta tal, promenerande med långa steg, med nedsänkt hufvud och händerna på ryggen, leende följt hans rörelser, sade nu:

»Ja, ser du, det vore något! Sörj för att fikonalöfstiden icke kommer. Det är sannerligen mer än troligt, att det bara behöfs att vara utan barn, för att ej komma ur äktenskapsparadiset.»

Gubben skrattade hjertligt. Magnus hostade ett par tre hm! förrän han svarade:

30 Visserligen, visserligen! Men bland oss karlar finnes gudnås också mycken svaghet. Alla äro ej så starka som bror och jag. Att följa Origenes' exempel vore också dumt, derpå hafva vi en kyrkofaders ord, nemligen Origenes' eget. Berömvärd måste man väl anse en del Stockholms äkta mäns sed, att unna sina fruar åtminstone någon del af sagda paradiset, under det de – eller rättare Stockholms ungarlar i deras namn – på annat håll sörja för släktets bestånd och lefva »en familie». Att derföre kalla dem för hederslösa vore väl lika orättvist, som att kalla en inbrottstjuf för snattare. Men å andra sidan går det i vår liberala tid också icke an att indela qvinnokönet i kaster och låta den ena lefva barnlös i paradiset och den andra bland barnungarne derutanföre. Dock utan afseende på möjligheten att verkliggöra denna återeröfring af paradiset – hvartill likväl blott behöfdes att älskande och äkta folk endast umginges skriftligen eller i tidningarne – så förefaller mig hela saken något betänklig. Icke som skulle jag våga hysa minsta tvifvel på uppriktigheten af fruntimrens vanliga förkärlek för det ogiftaståndet – hvilket ju på sätt och vis komme att fortfara äfven i dessa paradisiska äktenskap – ty om en sådan förkärlek vittnar erfarenheten – folkökningen skulle jag säga – alltför starkt; de älska nemligen uppenbart att se de ogiftas antal på jorden tillvexa. Men när jag pröfvande lägger handen på mitt eget bröst, här innanför fracken, så att ej plånboken kommer att sitta emellan, så märker jag: att om jag tänker mig min blifvande hustru, huru hon fäster blicken ur det milda djupa blå ögat på det i hennes armar slumrande barnet, glömmande hvarje tillfälligt bekymmer för bekymret om denna varelse, detta klappande hjerta för lifvets sorger och fröjder, hvilket danats ur hennes egen hjertblod, denna förnuftiga ande, i hvilken hennes eget förnuftiga väsende skall fortlefva, och glömmande åter sjelfva detta bekymmer för

en af moderskärleken drömd ljuf framtid – om jag tänker mig henne sådan, huru hon genom en salighetens tår spanar efter mig och i mitt betagna öga finner sina egna känslor afspeglade – ja då ger jag paradiset hin och kysser knäfallande fällen af hennes skinnkjortel –

»Rätt så, Magnus!» ropade gubben och lekte med pipmunstycket mot ögonvrån – medan Magnus, hvilken likasom om han ertappat sig på förbjudna vägar ett ögonblick stadnat både gång och tal, åter fortsatte båda, tilläggande:

– Om jag nemligen tänker mig såsom gift man – men tänker jag mig såsom ogift, som jag väl bör göra, efter jag senast i går skriftligen försäkrade mantalskommissarien derom, så låter jag alla narraktiga drömmar draga för den och den och anser, att vi förnuftigare använda vår tid på ett parti bräde. 10

Gubben hade sina funderingar och förhoppningar för sig. Han teg derföre, och efter två minuter hördes i rummet inga andra ord än »troja-dus», »sex-ess» o. s. v.

Men vår redogörelse för de båda farbröderna leder oss helt och hållet från det närvarande. Middagen taga vi oss åter friheten låna af en söt författarinna, tilläggande att den aflopp utan något synnerligen anmärkningsvärdt. Ty för sådant kan det ej anses, att gubben och Magnus såsom alltid höllo sig glada på sitt vis. Kanske bör hellre anmärkas, att de tre unga deremot voro allvarsammare. 20

»Jag undrar, kära bror,» sade Magnus, under det han med god aptit sväljde en äggblancmangé, »hvad en sådan här ståndsperson skall äta ett par årtusenden härefter, då säkert blott arbetaren mojar sig vid blancmangeer, crêmer och glacer? Man kan just icke säga, att menniskan synnerligen ansträngt sin uppfinningsförmåga för magen. Grodlår, påfågelstungor, tuppkammar och några såser – se der allt! Visst har man också lärt sig att äta andra fågelprodukter än deras ägg och bon, men af en besynnerlig nyck har man icke använt uppfinningen på de däggande djuren. Och alla djurklasser nedom fiskriket stå ju ännu nästan obegagnade. Blott i Kina, som i så många afseenden gått framom vårt lilla Europa, har man vett att pläga sig med insekter; men en af våra entomologer skulle helt enfaldigt svälta ihjel midt ibland den rikaste insektsamling. Mycket återstår således i den vägen att göra. Men med den fart människonillet nu skjuter, kan det på sin höjd räcka en 1 000 å 1 500 år, tills man lärt sig att i köket använda allt, hvad organism och organisk produkt kallas. Att göra stenar till bröd tror jag fullt och fast blir omöjligt. Jag stöder mig dervid mindre på kemiens nuvarande ståndpunkt, än på hin håles knipslughet. Hvad han ansåg för det svåraste underverk, det måste, tror jag, så bli. Jag har derföre ofta ansträngt min skarpsinnighet, för att skona våra grannars efterkommandes . . . bror» (hans röst hade vid dessa ord en egen modulation, som gjorde, att Lina nedslog ögonen, i hvilka hon tydligen kände att ett visst deltagande var afmåladt), »deras, som lefva efter sagde femtonhundra år, och besitta jag kunnat hitta på någon annan desert för dem än – böcker.» 30 40

Lina, som kände hans fantasi många egna vändningar och entrechats, skrattade godt. Fredrik log med, ehuru tankspridt, och hans hustru, som sysslade med lilla Nanna, såg frågande upp. Gubben, som längtade efter fortsättning, frågade leende: 50

Jaså, du tror, att allt bildadt folk vid det laget skall vara så pass förnuftigt, att de kunna lefva endast af själens spis?

»Jag tänker,» svarade han, »att bokskrifveriet efter tusen år skall drifvas af städernas handtverkare och efter dubbelt så lång tid vara en

landtmannaslöjd, och jag menar, att hvar och en, som noga betänker, huru många redan nu för tiden göra böcker, och huru de flesta bland dem äro berömda författare eller författarinnor, bör inse, att det vid sagdan tid skall finnas färre läsare än författare. Ja, noga betänkt, så måste, i den mån författandet blir mera lätt och allmänt, svårigheten blifva allt större för hvar och en att hinna läsa hvad han sjelf skrifver. Utan öfverdrift kan derföre antagas, att efter tvåtusen år ingen mera läser hvad en annan skrifvit. Då ser jag ingen annan råd för de arma människobarn, som vilja följa med sin tid, än att de tillegna sig alla utmärktare arbeten i geléform, med pikanta kryddor. Så afhjelper man då å ena sidan bristen på något nytt och dyrbart för bordet och köket. En berömd författares arbeten skola då köpas mycket dyrare än nu, och upplagorna skola gå till tusendetal, emedan rikt folk då icke mer såsom nu kan låna böcker af fattiga bokvänner. Och genom allt detta skall en berömd författare alltid bli en Croesus, medan äfven de mindre berömda, som förse de dagliga behofven, skola hafva god utkomst, hvarigenom endast, å andra sidan, då ännu en vetenskapsman eller poët kan äta och lefva. En tviflare kunde väl invända, att på den tiden hvar och en äfven skall skrifva sin egen tidning, sina egna litterära journaler, och att det, då ingen annan än redaktören sjelf läser dem, blir omöjligt för en författare att blifva berömd och namnkunnig. Men det är ju klart, att likväl kokböcker måste läsas af kockar, hushållerskor m. m., och då kommer det att heta i en kokbok, precist såsom nu i en tidning: »det eller det arbetet rekommendera vi på det högsta, det är pikant, intressant, blixtrande, har natursanning» o. s. v., »det bör förtäras i boudoiren, vid en cigarr, på qvällen, passar för alla stånd, är tröstande eller muntrande i alla lifvets skiften», o. s. v. Det bästa vid saken är, att en sådan recensent i kokboken aldrig kan komma i fara att säga en osanning, såsom våra tidningsrecensenter nu vanligen göra, ty det beror ju på honom sjelf att med lämpliga ingredienser för tillredningen göra sin karta till en sanning. Och hvad den tidens berömda författare skola vara lyckliga, då de på en fashionabel middag höra sina arbeten prisas och berömmas af den sköna bordsgrannen – , vid hvarje munsbit eller skedblad hon förtärer! Nu är det gudnås annorlunda, och man kan, såsom jag, sammanskrifva en hel grekisk grammatik, utan att en vacker granne ens vet, att ett sådant berömdt opus finnes till i verlden.»

Han såg härvid leende på Lina, som satt honom närmast till venster. Hon rodnade vid den långa blicken, ty leendet antog snart en sorglig dragning. Gubben hjälpte henne ur förlägenheten med det förslag, att Magnus skulle lemna Lina ett exemplar af sin grammatik, för att pröfva om deraf kunde blifva en aladaube eller en blanc mangé. »Det skall bli rätt roligt för dig, bror Magnus,» tillade han, »att plugga i mig dina reglor för accenten, för konsonantförändringen o. s. v. Jag undrar just, hvad gubben Gezelius, som jag ännu fragmentariskt har i mitt huvud, skall säga om den nymodiga medtäflaren i min mage.»

Gubben skattade sjelf hjertligt åt sin egen qvickhet, och de öfriga skrattade med.

På eftermiddagen kom den omtalta träkarlen, hvarunder fruntimernerna ensamma sutto i nästgränsande rum.

»Men tycker du icke om Magnus?» frågade Märtha. »Han pratar väl så lärdt och besynnerligt, att jag ej alltid förstår honom, men han har alltid förefallit mig så godsint och hederlig. Också är han ständigt glad och treflig.»

Ja visst är han det, och jag har derföre tyckt om honom ända ifrån

barndomen – svarade Lina.

»Nå men hvarföre vill du då icke hafva honom?»

Söta du, hvad talar du för besynnerligheter? Det har ju aldrig varit fråga om något sådant. Du vet ju, att farbror och han äro oskiljaktiga vänner, och att han endast derföre går hos oss. Om folket pratar, så rår jag ej för det, och du borde väl ej tro något sådant.

»Men du ser ju sjelf, att han är kär i dig, och det vore säkert ett lyckligt parti.»

Nå men tala då för all del ej så högt! De kunna ju höra hvart ord. Hur kan man vara så oförnuftig?

Hon var färdig att gråta af förtrytelse och lemnade hastigt rummet. Men Märtha hon tyckte att hon talat ganska förnuftigt. Utom det att hon började få sina hemliga skäl till hvad hon sagt, så delade hon alla sina medsystrars håg att stifta partier. Ty ingen hustru är, så illa gift, att hon annorledes än blott i högsta allmänlighet skulle afråda de ogifta från äkta ståndet. Så snart deremot någon serskild anledning yppas, arbetar hon med största ifver att draga sin medsyster i den fördömmelse, hon kanske förut för henne afmålat i de mest afskräckande färger. Men är förlofningen en gång väl i stånd, då stämmes vanligen upp en ny melodi, och af omsorg att lära båda parterna rätt känna hvarandra fram bäres då allt, som kan störa deras ömsesidiga tillit – af de obildade i enkelt sqvaller, af de bildade under persifflage och under betänkliga miner och åtbörder – och om partiet verkligen går öfver ända, så är glädjen större än den någonsin var före förlofningen. En qvinnohatare skulle förklara dessa qvinnosinnets motsägelser ur deras aldrig hvilande afundsjuka mot hvarandra. En qvinna, skulle han vidare säga, har dygder endast för mannen; för sitt eget kön har hon endast odygd eller förställning. Men ser man närmare på saken, så kan man säga, att qvinnan, när fråga är om giftermål, gläder sig helt enkelt som kusken åt smälln; och denna smäll är ju målet för hela hennes lif. Om hon sedan skulle arbeta att tillintetgöra det redan uppgjorda partiet, så sker det endast för det ljuftva nöjet att åter få ställa till ett nytt.

Huru än dermed förhåller sig, så kunde Märtha här icke tillfredsställa en sådan håg, om hon hyste den, då sällskapet på aftonen begaf sig ifrån Norrbacka; ty då fick hennes man, likasom det fallit sig af sig sjelf, åter tag i Linas arm, medan Magnus erbjöd sin åt Märtha. Man gick förbi den täckt belägna Stallmästargården, genom Bellevues park och trädgård, till Roslagstullen och Kräftriket, der thé skulle drickas. Denna korta väg erbjuder de mest omvexlande taflo. Först mellan lummiga stränder den stilla brunnsviken, som ännu i vaxling döljes och framskymtar för vandrarens blick, då han inträder i den lilla, nästan naturvilda parken, der Märtha, som gick förut med de båda vännerna, sände ett par forskande ögonkast tillbaka. Sedan den vidsträckt utsigten från Bellevue, på ena sidan ett stort omvexlande landskap, med sjö, vikar, berg, skog, lunder, åkrar och ängar, på den andra hela staden utbredd för blicken såsom i ett panorama. Derefter den lilla dystra, mellan bergen inklämda viken, vid hvars brädd Roslagsvägen löper fram, men som småningom utvidgar sig till en fjärd med bördiga stränder, mellan hvilkas åkerfält det oansenliga Kräftriket inbjuder till hvila och thédrickning i små men trefliga kamrar. Här dröjde vårt sällskap länge nog, tills Fritz motvilligt fick foga sig i Märthas yrkande och för den lilla dotterns skull måste begifva sig af till staden i en återvändande droschka.

De båda vännerna deremot vandrade, med deras niece emellan sig, af åt Ladugårdsgärdet, förbi »Fiskartorpet, hvad? gudomligt att beskåda!

– än de stolta stammar, – som stå rad i rad, med friska blad? – Än den lugna viken, som går fram? – å ja! – Än på långt håll mellan diken åkrarna?» – »Å'ke det gudomligt, Fiskartorpet, hvad? gudomligt att beskåda!» repeterade Magnus ännu, då de lemnade den »lugna viken» och fortsatte sin vandring. Vid ankomsten till Djurgårdsbrunn, der våra vandrare uppfriskade sig med ett glas punsch, och vandrerskan i sodavattnet gjöt en tår ur den äkta farbroderns glas, var det redan skymning. Under det farbrodern ännu uppgjorde liqviden, tog Magnus Linas arm och gick förut öfver bryggan. Men då de gingo vägen rätt fram, och farbrodern med ropet: »hvad gör ni för krokvägar, era skalkar?» tog af in på en gång åt höger, så hann han en stund före dem till den punkt, der vägarne stötte tillsammans, och fortsatte under ett skrattande: »farväl med er!» sin vandring mot Rosendal. De tu följde honom i spåren, och det märktes, att Lina ett par gånger sökte påskynda deras steg, ehuru farbroderns raska marsch tillintetgjorde allt bemödande att hinna honom, hvilket han nästan med flit syntes gäcka, der hans rörliga gestalt än framskymtade, än doldes af den slingrande vägens alleer. Då de hunnit Rosendal, glänste redan det lilla slottet i ett blekt månsken. Dettas dallrande strålar, gjutna öfver viken i ett bredt tvärband, följde dem åt utefter hela den täcka strandvägen, hvars mörka löfverk mot denna ljusflod såsom botten utbredde sina sirliga bildningar, klart synliga ända i de finaste konturer.

I en sådan naturens omgifning talar man icke gerna, förrän själen mättat sig af dess njutning. Tysta gingo också våra båda vandrande vid hvarandras sida, sedan deras skämtande tal om farbroderns spöklikt och tyst förutskridande figur snart afstadnat. Men båda kände de, att denna tystnad, ju längre den räckte, hos dem väckte en viss oro, hvilken hos Lina icke syntes vara långt skild ifrån fruktan, då hon ett par gånger ryste tillsammans vid ett löfs prasslande eller en vaksam trasts flygt i skogen, uti hvilken mänskensstrimmorna så bjert vexlade med kolmörka skuggpartier. Det skrämnda hjertat slog ett häftigt slag, då Magnus bröt tystnaden; men han sade blott:

»Förunderligt, hvad den bleka månen har för en vampyrnatur. Alla jordens safter söker han draga åt sig. Oceanens vatten höjer sig mot dess kalla silfverblickar och rullar i fantastisk yrse!; trädens och blommornas fromma blod blir orolig och stiger de stackars tysta och nickande varelserna åt hufvudet. Och vi menniskor sedan? Hur är det, lilla Lina? Svärma icke just nu under de ljusa lockarne fantasier, lätta och flygtiga som elfvorna i månglansen?» – Han böjde sig lätt framåt och blickade henne i de dunkelt strålande ögonen.

Likasom en lätt rysning smög åter öfver henne, och hennes arm ryckte på hans. Hon ville just svara, men detta gjorde henne förlägen, och de halföppnade läpparne slötos åter. Vid den lilla ryckningen stadnade han först tvärt, men fortsatte ögonblickligen åter vandringen, så att Linas mot honom upplyftade, räddt frågande blick redan icke mer hade något skäl att fortsätta frågan. En stunds ny tystnad inträdde, och den stördes blott af en trasts melankoliska slag.

Åter sade han, som det tycktes ligkiltig:

»Tänk om några elfvor vore så beskedliga och visade sig i en liten menuett, der borta på udden.»

Hu då! det vore för mycket spökeri. Men om bara en enda liten en dansade oss till mötes, så ville jag försöka att locka den lilla skalken till mig.

»Det ginge väl lätt, men det vore dock hårdt.»

Hvarföre det? Hon skulle ej slita ondt hos mig. Ack, hvad en sådan

skulle vara vacker, så lätt och smidig, så hon kunde balansera på mitt lillfinger; och med de långa gullockarne fladdrande öfver silfverskirs-klädningen!

»Se så, är det ej som jag gissat, att månen jagatden varma blodet ur hjertat upp till hjernan, och i den har en hel legion af små fantasibarn uppvuxit? Hellre såge jag dessas lek, än elfdansen. Men lättare kan man få reda på denna; ty ett sådant der litet flickhufvuds fantasier, dem kan ingen mensklig visdom uppsåra.»

Söta farbror Magnus, det är ju bara barnsligheter. Det kan ej göra en man, och en lärd man, någon fröjd, att känna all oredan i en stackars flickas hufvud och -- hon ville skämta, men tonen var ej den rätta, och hon afbröt derföre sig sjelf. 10

»Och? -- Lina! -- och hjerta? -- Och likväl eger detta gåtfulla hjerta sin dryga halfva andel i mensklighetens öden. Det lyder ingen lag, men stiftar lagar. Det känner sjelf sin makt. Hvarföre älskar det då så ofta att endast frossa i detta medvetande, skära sönder det i många små fantasier och nycker, för att njuta deraf, i stället för att ädelt verka och i hvad det verkat ega denna njutning. Lina, goda, hvarföre får ett sådant hjerta icke förstås? Lifvet har blott få minuter för frid och sällhet -- endast för själens qual, för trånaden och saknaden har det långa år.» 20

Goda, ädla Magnus! bad hon sakta, med en ton, som han måste hörsamma, skulle också icke det enkla: Magnus, hvilket ords makt hon alltför väl kände, hafva afväpnat honom. Men hon sade det utan en blick, ty den var fördunklad, och sådan borde hans öga icke nu möta den. Båda gingo åter tysta. Han böjde blott ned hufvudet och tryckte sakta hennes hand, hvilken han redan en stund förtroligt hållit i sin, tvenne gånger till sina läppar, och hon -- hon drog den icke tillbaka, utan smög blott smekande de lena mjuka fingrarna fastare intill den famnande handen, -- men blott en enda gång, ett enda litet ögonblick. 30

Först i närheten af Sirishof upphunno de farbrodern, som der tagit plats på en soffa vid vägen. Han brydde dem, skrattande, för deras långsamhet och påstod, att han redan väntat här en half timma. Men då han märkte bådas förstämning, försvann äfven hans goda lynne, och Magnus erfor ett bevis derpå, då han ämnade sätta sig till styret i roddarbåten, uti hvilken de stego vid Lejonbryggan. »Vores Konge han styrer ligesaa slet til Vands som til Lands», sade han, i det han sköt Magnus undan och sjelf fattade rodret. Under färden talades ganska litet, kanske emedan den sköna qvällen var för skön dertill. Lina såg jemnt åt land eller framåt mot staden, och Magnus, som satt midt emot henne, följde med blicken den hvita vilens rörelser. Då de kommo ut på strömmen, frigjorde den praktfulla anblicken af staden deras sinnen från stundens betryck. Af månen upplyst höjde sig framför dem slottet, som med sin terrass en ljum vårafton i denna belysning gaf en aning om Italiens konst och natur, och ifrån detsamma sträckte skeppsbron ut sin hvitskimrande husrad bakom mastsbogen ända till de södra bergen, från hvilkas öfver hvarandra staplade, än månbelysta än i djup skugga gömda byggnader här och der ett ljus tindrade. Dagens sorl hade redan tystnat, och blott efter långa mellanskof hördes en vagn rulla öfver Norrbro och Gustaf Adolfs torg, medan ljudet deraf åter långsamt bortdog i någon af de angränsande gatorna. Fyra kanonskott dånade från Ridderholmsfjärden, tornuren i de närmaste kyrkorna slogo afmätt tre qvart, och från skeppsholmen hördes svagt en flerstämmig sång. Strömmen, hvars yta syntes spegellugn, var ock klar som en spegel, så att ett för ankar liggande fartyg deri afbildade hvarje tåg af 40 50

den mörka tacklingen, mellan hvilken fantastiskt ett par matta stjernor framskimrade från den skönt blåa, ur djupet blickande natthimmeln.

IV.

Jag vill hoppas, att läsaren blef rätt sömnig vid slutet af förra kapitlet, det vill säga, att det var en verklig qvällstund, så att den kändes i ögonlocken, och endast kanonskotten kunde hålla dem öppna, tills
10 båten väl landat vid bysten. Också andra orsaker till sömn kunde väl finnas, emedan läsarinna omöjligen ännu kan gissa, hvad af allt detta månne blifva, då ännu icke minsta spår till någon retande intrig förekommit. Och tiden är nu så ond, att ingen nöjer sig med bara hvardagshistorier, vore de än så väl målade, utan hvar och en pockar på något intressant, d. ä. någon rätt fiffig osanning eller dikt, som den artigare benämnes, så groteskt tilltagen och underbar, att endast förenämnde Ingen någonsin hört eller sett dess make. Att hitta på en sådan vore nu en lätt sak, om förf. eljest vore fyndig, och nb. om berättelsens sannfärdighet tillåte sådana diktareutflygter. Likväl kan
20 sanningen också stundom ega sitt behag, och, för att ej längre sätta sagde älskvärda läsarinna tålmod på prof, vill förf. nästa höst, d. v. s. just nu, upplyfta en liten flik på den slöja, hvaraf den hittills varit omhöljd.

Behagar läsarinna titta tillbaka i den lilla boken, så skall hon till sin förvåning finna, att vi ännu icke skådat någon af de handlande personerna i enrum – blott en af dem under ett ögonblicks ensamhet på gatan – , ehuru sådant när som helst varit vår obestriddliga rättighet. Men hvem inser ej, att sålunda sanningen omöjligen kunnat komma i
30 dagen, ty inför en annan kan man lika litet bigta sig på djupet, som den omnämnde personen kunde ställa sig på bigtpallen å öppen gata. Hvem finner icke också, att enda medlet numera är en enskild visit hos någon betydande personage i stycket?

Begifva vi oss till det unga parets bostad, så vänta oss der endast vissa husliga uppträden, af hvilka vi tills vidare kunna hafva nog. Gamla farbror åter har icke reda på affärerna. Magnus skulle säkert afspisa oss med försäkran: »att han ännu icke slagit vantarne i bordet och således ej behöfver redogöra för sina affärer, hvilket äfven i slikt fall icke vore mycket att lita på, emedan han så godt som en annan kan spekulera på att bli kommerseråd och vasariddare.» Vile man göra
40 honom tydligt, att det är fråga om hjertats affärer, så kunde han väl säga: »att med dem står så till, som med nutidens statsskulder, vid hvilka man aldrig mera talar om kapitalet, utan blott om intresset, och att detta vid hans hjerteaffärer är enormt stort, ehuru han likasom vid statslånen aldrig fått full valuta för de uthändigade förskrifningarne.» »Också medger jag, att det står dåligt till med min amortisementsfond,» skulle han kanske tillägga. Frågade man honom, hvilket hus som öfvertagit lånet, så skulle han säkert genmäla: »det är ett solidt hus, hos hvilket jag väl har god kredit, men som förut på annat håll mot sämre papper gifvit flera procent, och som derföre nu är försigtigt i sina operationer.» – Allt detta vore nu ganska rikhaltiga upplysningar
50 för en financier; men nämnda läsarinna, ehuru hon, som jag har full anledning förmoda, fermt räknar regula di tri, d. ä. ifrån ett bestämdt förhållande mellan två säkert slutar till tiden för ett tredje, måste likväl medge, att dessa upplysningar äro högst dunkla. Så återstår ingen annan än Lina att vända sig till; men jag ber läsarinna på samvete

säga, om hon ej är ett serdeles klokt och tystlåtet fruntimmer. Emellertid måste väl något företagas, och vi kunna titta in i den der lilla kammaren – nej, endast läsarinnan får gå in, ty det är en ung dams sängkammare, och jag stadnar anständigt utanför dörren. – Om jag länge varit så blygsam? Ja, jag svär, att jag var tioudubbelt blygsammare, då jag en gång tog samma unga dam på sängen. Det är en dubbel gåta!

I sagda kammare sitter den unga med venstra armen lutad emot ett litet bord och handen tryckt öfver ögonen, ur hvilka spridda smärtans vågor söka en väg mellan de glest slutna, vekt rundade fingrarne, medan de öfriga trängande på hvarandra följa den banade vägen öfver den feberglödande kinden. Blott halffängslad och mindre än halfskyld af en vårdslöst öfver ena skuldran kastad shawlett hvälfver den jungfruliga barmen sina mjella vågor, under våldsamma snyftningar och brutna suckar. Mot den lätta och oordnade drägten kontrasterade på ett besynnerligt sätt det glänsande ljusa håret, upplagdt i sirliga lockar, som fasthöllos af en fin guldked och smyckades af tvenne konstgjorda röda neglikor. På en liten soffa i rummet låg en fullkomlig baldrägt, och på bordet ett par subtila, spetsprydda långhandskar, bredvid dem tvenne armband o. s. v. – med ett ord, vi kunna utan fara för misstag anse saken så, som skulle den retande gråterskan verkligen nyss hemkommit från en bal. Också var tiden för sen, för att en sådan skulle kunnat förestå henne, om det äfven icke numera varit fåfängt att tänka på, att för någon visa de förgråtna ögonen. På sagda bord funnos väl äfven några andra småsaker, hörande till en nätt ordnad toilett, men äfven något, som just icke syntes fullt nödvändigt för densamma, och hvarpå tvenne högra handens fingerspetsar hvilade, under det att samma hand för öfrigt omslöt en näsduk och derföre oupphörligt flyttade från sin nuvarande plats till kind och ögon, och åter tillbaka. Detta något var ett pappersblad, ensamt uti en dertill hörande uppslagen portfölj. Högra handen återkom alltid till detsamma, men dess venstra kamrat låg så tätt öfver ögonen, att en blick derpå endast kunde varit möjlig, då näsduken just nyss tryckts till dessa. Om så verkligen förhöll sig, kan icke bestämdt utredas.

En stund satt hon så, tills den lättare smärta, som flyter bort i tårar, gaf rum för den mera tryckande, som sväller i hjertat, utan att af något fördelas. Då steg hon upp, kastade en shawl öfver de bara skuldrorna och vandrade några steg öfver rummet, med händerna sammanknäppa under bröstet.

»Herre Gud, så svag, så oförnuftig! – Jag såg det, jag hörde det; han vet nu allt – nej icke allt, blott det värsta. Att jag svaga älskade honom redan förrän – hu! – såg deras kärlek – hörde af henne allt, hvarje ord – icke ett enda för mig, och likväl älskade honom – allt detta vet han dock icke. – »Mitt lif är förspildt,» sade han ju, »jag har drömt och vaknat». Han sade, »att en annan lycka ofta föresväfvat honom, men att – att han» – ack ja, han sade – och jag svaga, jag hade ej mod, ej kraft att säga ett ord, en förebräelse för så mycket vansinne. – Nej, icke ens då han tillade det värsta – det ljufvaste, svaga hjerta! – nej, o Gud! blott en balsam för min fåfänga, ett ögonblicks triumf efter årtal lång förödmjukelse. – Och då han slog sin arm kring mitt lif, likasom till valsen – afsvimmade jag? Nej, men jag vet ej hvad som skedde. – Hvilade verkligen mitt hufvud vid hans bröst? – ja, ja, han stödde ju min panna med handen, då han förde mig till divanen – det var så hett, det var så kallt – . O, han är dock hård, känslolös! »Nu inser jag, huru mycket jag olycklige förlorat» – Nej: »vågar jag väl tro, att jag nu

inser,» sade han – »Ljufva!» sade han – Och de alla, de glodde på mig med så falska ögon; de hade säkert hört allt; de kunde lätt se, hvad jag kände – hvad jag svarade. Nej! svarade jag något? Nej, Gud vare lof, jag sade ju bara det enda ordet: farbror. – Men jag såg icke hans blick, då han lemnade mig för att kalla honom. – Han sade också intet. Hade jag blott sett hans blick, så kunde jag veta» --

10 Hon sade dessa afbrutna ord än mycket sakta, än häftigare, och aftorkade stundom en tår, som ensam och irrande smög sig ned i de mångas spår. Men nu stod hon åter vid bordet, och fingret hvilade åter på pappersbladet, och blicken hvilade på samma blad – stirrande, orolig. Hvad såg hon?

Jo, hon såg halft en face en ung, blek man, med regelbandna anletsdrag, med mörka, skarpa ögon, starka ögonbryn, mörkt, lockigt hår, en något trotsig mun, en något trotsig hållning, med hufvudet tillbakastadt och armen, invecklad i en blå kappa, slagen öfver bröstet.

20 Det är ju en gammal bekant, ni väl känner, ehuru man genom jämförelsen nogare fäster sig vid dragen, då man ser porträttet, än då man ser originalet – det är den unga – gifta mannen. Och hon, som nu betraktar porträttet? Hvem annan kunde det vara, än Lina?

30 Det är onaturligt? Nej tvärtom, det är det naturligaste i verlden, att den svärmande ungdomskärleken icke väljer sitt föremål, och att inga yttre omständigheter kunna bestämma den, då den en gång brinner i full låga. Likaså naturligt är det, att den längst varar hos kvinnan, som mera lefver i känslans verd och med känslans tentakler fattar verlden öfverhufvud, mer litande på deras fina urskilning än på ögats, som derföre ofta förkastar icke blott alla förnuftsskäl, utan äfven sina egna ögons vittnesbörd, om detta strider emot hvad hennes känsla säger henne. Mannen har i lifvet mångfaldiga syften, för hvilka njutningens lycksalighet ofta får stå tillbaka, och den, som icke förmår tillbakasätta den, han är icke en man. Deraf kommer också, att väl, om han tänker ädelt, föremålet för hans första kärlek alltid blir honom kärt, men han älskar det blott såsom han älskar sin barndoms drömmar eller sina ynglingaårs käraste fantasier. De hafva förlorat den glans, som då omgaf dem, men de ega ännu ett värde, emedan de engång utgjorde omklädnaden för den gryende verksamhet, som nu funnit sitt bestämda mål. Icke så kvinnan. Hon kan skicka sig i förhållandena, hon kan glömma och lefva lycklig, men föremålet för hennes första kärlek, om hon nödgats försaka dess egande, omsväfvas alltid af samma gloria, hvarmed det en gång pryddes af hennes varma inbillning, och den drömda lycksalighet, hon tvungits att öfverge, förblir för henne 40 alltfremgent ett paradys, hvars ingång engelen med det barthuggande svärdet bevakar. Hon må såsom maka och mor icke mera plågas af lystnad att ensam gå derin, men kunde hon förena dess rikedom med den verklighet, som utanför dess murar binder henne, hon gjorde det gerna; då deremot mannen lätt inser det förlorades vansklighet och aktar det drömda paradiset's hesperiska frukter ringa mot den goda hveteåker, han besitter utom dess murar. Derföre har kvinnans tal om kvinnotrohet sanning; hon förstår dermed trofast kärlek till idealet. Men har ödet så fogat, att hon i verklighetens degel fått pröfva idealets 50 halt, då är denna känslans trohet såsom alltid mindre värd, än den enkla pligtens.

Så hade äfven den man, hvars bild Lina nu betraktade, ännu i hennes ögon den idealiska skepnad, hvarmed hennes fantasi i mången ensam stund omgjutit bilden. På samma gång hade de båda unga kvinnorna lärt känna originalet, och bådas sinnen intogos lika af – af det något,

som bestämmer ungdomskärleken. Märtha yppade genast sin förtjusning; den mera lugna och slutna Lina fick derigenom en orsak till att dölja sin både för honom och henne. Ifrån första stund antog derföre hennes känsla försakelsens nunnedragt. Den förra vann originalet och fann snart dess lyten; den sednare såg bilden oförändrad, ehuru väninnan under sin klagolåt icke sparat på beskrifningar, som borde hafva förstört all illusion. Men hvilken qvinna i hennes ställe skulle ej trott, att hon sjelf vore den rätta, att det då varit annorlunda, och att nu skulden fanns blott hos henne, som nu här var den orätta. Man urskuldar lätt den man älskar, heter det; men man urskuldar honom ännu lättare i förhållande till andra, än om man sjelf vore den förorättade. Det blef alltså dervid. Han var ännu på föga när den han varit, och om nu jemförelsevis något felades honom, så låg orsaken dertill icke hos honom sjelf, d. ä. i hans verkliga brister, utan – ja, hvem vet hvar, om ej undertecknad framdeles upplyser derom. Emellertid kan det vara nödigt att veta, att Lina fordom fått det i aquarell ritade porträttet som en vängåfva af henne, af hans nuvarande hustru, emedan det icke var fullkomligt likt, men denna, som snart fick ett bättre lyckadt i miniatyr uti en medaljong, likväl fann nöje uti att lära Lina rätt beundra hennes eröfring. Denna omständighet, att till och med detta minne var en skänk af henne, hade ofta förbittrat Linas inbillnings glädje öfver dess egande, och tanken derpå underlät icke heller nu att infinna sig. Hon tillslöt med en fläkt af harm portföljen, och då hon såg upp, såg hon sig rodna uti spegeln öfver bordet.

»Ack, hvilket oförnuft och fäfänga!» suckade hon vändande sig bort, och aflöste hårked och blommor utan att se i spegeln – »Och ingen enda tanke har jag för hvad jag bryter mot honom, min andra far, min bästa vän på jorden – mot henne, min glada barndoms leksyster, som jag så ofta i ungdomens första dagar lofvat uppoffrande vänskap – och – ännu ett ädelt, kärleksfullt hjerta. – O, det är för mycket! – Jag är ovärdig allt – brottslig – eländig.»

Hon tryckte med båda händer de lössläppta lockarne till sina ögon och gick stapplande men häftigt till andra sidan af rummet, der hon knäföll, böjde sig ned till soffan och tryckte hufvudet mellan de sammanknäppta händerna hårdt mot en af dess dynor. Tårarnes heta källa välldes åter upp, men en engel skulle kanske i hvar tredje af dess kristallperlor skådat bön och ånger.

I hvar tredje – ty människohjertat är rikt på känslor och begär, och äfven i dess trånga boning herrskar ingen endast stödd på egna krafter. Att tala om ren ånger öfver hvad som uppfyller hjertat med lust, fastän äfven med sorg, med fruktan, det är att vilja i den stjernklara natten fånga ljuset från en enda stjerna.

Allt verkligt i verlden går sin naturliga gång, födes, vexer, aftager och försvinner. En fullfödd passion är derföre ingen passion, utan ett överkligt fantasiens gyckel, som aldrig får lif och verklighet. Äfven den lilla katastrof, som så djupt upprörde de eljest blott sakta gungande purpurvägorna i vår blondas hjerta, och hvilken med ett slag förändrat vår tafas lugna hvardagsbilder, kom ej så plötsligt, utan småningom förberedd. Fredrik hade sedan födelsedagen oftare än förut besökt Linas farbrors hus. Ehuru det väl stundom kunde märkas, att hans besök något störde de båda vännernas vanliga förtroliga sätt, så väl det tigande som talande, så fann han likväl en ersättning i samtalen med Lina, under det vännerne sutto vid schack- eller brädspelet. Dessa samtal innehöllo väl sällan annat än hvardagliga ting, men då de alltid fördes vid ett bord på andra sidan af rummet, der Lina hade plats med

sin söm, så fanns dock tillfälle för ett och annat halfhögt ord om kärlek, giftermål och dylikt kram, jemte hvilket man lättast kan smugla en blick in uti ett flickhjerter. Och detta läge gaf äfven för öfrigt blicken frihet. Ja, det hände ett par gånger, att då Lina haft besök af någon qvinlig bekantskap, hon ännu sedan denna förfäskedat sig satt qvar i förmaket på andra sidan om salen, dit också han då kunde begifva sig. Men vanligen skyndade hon, förrän det kom dertill, in till de båda farbröderna och tog då, med smekande ord till båda, sin plats nära invid deras. Isynnerhet sedan Märtha, som fordom ofta i qvällsstunden sprang öfver till Lina, en gång öfverraskat dem båda i sagde rum och dervid icke varit i stånd att dölja sin förtret, fruktade Lina dessa tète-à-tète'er, i hvilka hon förut icke sett annat än oskuld; ty hos Fredrik kunde ingenting oroande märkas, och att han fann sig road i hennes sällskap kunde också icke bedröfva henne – hon var qvinna.

Emellertid aftogo Märthas besök, och hennes mans tilltogo. Magnus såg stundom ovänlig ut, och farbrodern smittades deraf, blef orolig, men visste ej rätt hvarför, ty Fredrik hade äfven fordom varit hvardagsgäst i huset. Lina, som förut endast haft sin lilla glädje för sig, blef småningom uppmärksam på allt detta och lemnade nu ofta rummet, kort efter det Fredrik kommit, eller sökte redan på förhand skydd vid spelbordet, för att genast vid hans ankomst kunna fästa honom dervid, genom att öfverlemnna honom sina kort. Och dock fruktade hon att genom en alltför orolig försigtighet möjligen låta Fredrik ana något af hvad som föregick i hennes inre.

Så jagades den arma flickan af en ständig oro, fruktande att å ena eller andra sidan, genom ett för-mycket eller för-litet, förråda sitt hjertas hemlighet, hvilken det ända hittills lyckats henne attdölja för hvarje öga – så trodde hon åtminstone. Ofta önskade hon, att Fredriks besök måtte helt och hållet upphöra – men till denna önskan tvang hon sig motvilligt. Hvem är mäktig att styra en lätttrörd fantasie drömmar, och hvem kan förtänka henne, att hon mången gång tillät den leka med föreställningar, huru allt »kunnat» vara annorlunda? Och åter förbrände hon sig dessa drömmar, anklagade sig sjelf och slöt med att återkomma till dem. Följden af allt detta var, att hennes sinne småningom uppdrefs till den högsta retlighet. Minsta anledning var tillräcklig att röja den i de fint purprade kindernas flämtande brand, och då hon sjelf var medvetande af denna förrädiska signaleld, skyndade hon vanligen att dölja den i ensamheten, der dock hennes upprörda själ icke fann ro, förrän den kämpat ut sina krafter och mattheten medförde en tvungen hvila. Hennes tillstånd var ett barns,

som plågas af spökrädsla, som med ljuset i handen står midt på golfvet och af den första blicken bakom sig tvingas att åter fruktande blicka åt motsatt håll samt alltmera förfärad fortfar med denna vexlande undersökning, utan att våga ett steg hvarken fram eller tillbaka, tills ångestsvetten frambyter, den darrande handen faller ljuset, och endast den yttersta ansträngning förmår framkalla det räddande nödropet. Ty vid detta försvinner den rädda omsorgen för tanken på hjälpsamt människors närhet, beslutsamheten återvänder och med den kraften att fly den förtrollade krets, inom hvilken fasan bundit den snabba foten.

Hos en ung qvinna, som hvarken störes af några stundens mer materiella omsorger eller af ett skiftande lif för salongens vidrigt små nöjen, kan en sådan själens sjukdom lätt slå rot och utvecklas. En man, som deråt öfverlemnar sig, är svag och säkert en dagdrifvare eller en dålig versmakare. Fredrik var båda delarne blott till hälften, ty sysslan tvang honom till någon sysselsättning, och versfabriken, som länge

hvilat, kunde icke heller komma i flor under närvarande förhållanden, emedan jemte känslan af lidande en annan af ondt samvete låg tärande på själens djup, hvilken i sansade stunder för hans blick framhöll detta lidande såsom sjelfskapadt.

Det gifves i mannens lif tvenne rigtningar, som bestämman hans makt öfver eller beroende af passionen. Han kan vara helt och hållet ingjuten uti sitt enformiga, dagligt återkommande lif, med vissa stunder för det machinmessiga arbetet på embetsrummet, vid pulpeten, handtverkarbordet eller plogen, andra för den lika stereotypformade hvilan vid boken, mat- eller spelbordet, glaset och pipan, eller i en fullkomlig själsdomning, vakans eller sömnens. En sådan man är säker för passionen, ehuru ej i lika mån för en till passion vorden osed. Detta lif är det vanligaste, ett obemärkt men ära värdt lif för nyttans värf, som ger god matsmältning, god sömn och godt samvete. Entusiastien predikar förgäfves mot massans liknöjdhet och det materiella intressets öfvervigt; – vore alla hans gelikar, så egde det för menskligheten gagneliga intet fäste, ingen grund, hvori det kunde rota sig. Men lika så fåvitskt är det af dessa lugnets älskare att fördöma ungdomens begär efter ett nytt och bättre och den ärelystne eller entusiastiske mannens sträfvanden att väcka ett gemensamt intresse, att reformera i vetenskapen och staten. Ty finnes icke detta begär, dessa sträfvanden, så vore icke menskligheten hvad hon är, en evigt fortgående utvecklingsprocess, som väl aldrig skall frambringa ett drömdt fullkomlighets- och lycksalighetstillstånd, emedan sjelfva denna menniskoandens förmåga att utveckla sig redan är högsta fullkomlighet.

Denna sednare klass af menniskor är det, som af passionen kan gripas, ty dess verksamhet är icke en följd af blott yttre omständigheters kraf, utan af en upprörd själs svällande krafter. Dock, kärleken till qvinnan har endast för ögonblicket enväldet i en sådan mans bröst. Han har andra mål och andra syften, än blott stundens lycksalighet. Familjelifvet kan vara honom lockande ljuft, dess kärleksfulla omhågnad en älskad fristad, en honom ensam tillhörig punkt, der han är oåtkomlig för de många fiendtliga krafter, han genom arten af sin verksamhet mot sig uppkallat – han kan ömt omvårda det, både af dessa orsaker och emedan inom detsamma de förmågor uppammas, som en gång skola fullfölja hans påbegynta verk – men också blott detta, intet annat är honom familjen. – Derföre har äfven könskärleken en underordnad roll i hans hjerta. För den skall han hvarken skjuta eller dränka sig.

Hvar vill då kärleksromanen söka sina hjeltar? Största delen af män älskar för mycket sin lugna ro, för att låna sig dertill. Den öfriga delen af dugligt manskap har viktigare affärer att tänka på. Så återstå endast ynglingarne och bland män oduglingarne, och alla beskäggade romanhjeltar höra mer eller mindre till den sednare klassen. Eu klok qvinna är aldrig belåten med en ynglings kärlek, utan uppsöker kärlekspiltar bland männen och finner blott sagde oduglingar villiga. I verkligheten göra således desse lycka hos fruntimren, emedan de utan förbehåll låna sig till kärleksgycklet; – under en författarinnas händer stufvas de upp till hjeltar, hvilkas mod bevisas vid en eldsvåda eller i sjönöd, samt deras karakter uti prat och trogen kärlek för en öfvermensklig docka. För öfrigt hafva de fullt upp af pengar och tid, ega sköna hästar att sitta väl uppå, kappor att drapera sig med en stormig natt, dagar och nätter att löpa i skog och mark, år och vaxlar att göra utrikes resor; med ett ord, de duga till allt, utom för mannens egentliga bestämmeelse.

Om äfven det föregående icke visat, att Fredrik i flera fall icke var ett mönster bland män, så skulle den enda omständigheten, att han älskade Lina och gaf det tillkänna, bryta stafven öfver hans mannavärde. Ty han hade också ingått giftermål blott af kärlek, ehuru icke ens denna rätt var hans första kärlek. Nu visste han, att han spelade falskt spel, men han var för svag att sluta, lemnade sig först deråt af vanlig fåfänga och eröfringslust och bedrog småningom sig sjelf med nya teorier öfver sin känsla och dess förhållande till föregående dylika. Dock var han i hennes frånvaro rätt lugn, och då han sökte henne, skedde det med lust att skåda in i hennes känsloverld, af ett visst behag att vara henne nära – nog af, det skedde och gaf nöje. Till beskaffenheten af hennes känslor kunde han snart ana, ty man ser lätt hvad man vill se; men hans fåfänga ville hafva visshet, och derföre kunde han ej skona henne.

Då hon lemnade balen – blef han emellertid kvar, satte sig till ett spelbord och lät resten af natten förgå, glad att han befriades från att tänka hvarken öfver ett eller annat ämne. Ty första intrycket måste vara förbi, förrän människan genom sofismer kan bemanla en handling och för sig sjelf bevisa, att det svarta varit hvitt. Men stunden för eftertanken kommer förr eller senare, ty hon kan icke undfly sig sjelf. Endast rastlös verksamhet kan för en tid afvärja det aggende minnet och med detta nödvändigheten att låta det förflutna åter genomgå en granskning, att ifrån dess anklagelser fria det oroliga sinnet. – När spelet var slut och natten var liden, sökte Fredrik förgäfves efter möjligheten att undslippa hemmet och det förhatliga mötet med sitt eget Jag; men han tillhörde ännu för mycket ordningens män för att finna en sådan. Dock, redan innan han hann sitt hem, hade han flerfaldiga gånger i tankarne genomlupit aftenens händelser. Han började och slutade med att finna dem oundvikliga, och ett beslut för framtiden började han finna lika nödvändigt. Men någon förtjusning öfver sin lycka kände han besynnerligtvis icke. Också var han för gammal att fälla tårar öfver sin olycka. – Hans själstillstånd liknade derföre på ett hår när en fullkomlig domning, under hvilken han såg hvad som måste komma, och liknöjd gick det till mötes. Det enda, som hindrade dess likhet med en domning, var tanken på det närmast förestående, på hvad som skulle möta honom i hemmet.

Redan hade han satt nyckeln i portlåset uti ett af de stora husen vid mynningen af Götgatan, då han åter hastigt drog den tillbaka, vände om och gick med dröjande steg Brunnsbacken utför, till höger nedåt Stadsgården, stannade nere vid kajen och såg forskande upp mot en af de glada våningarne, med den vackra utsigten öfver hamnen och alla dess omgifningar. Han såg verkligen ännu ljus lysa ur ett välbekant fönster, och det lyckades honom att vagga sig in i drömmar, smickrande och värmande. Men en nordlig vind dref snödigra moln öfver himmeln, och vågorna squalpade så ödsligt mellan vedskutorna vid stranden, under det dessa mullrande gnedo mot kajen, och deras bommar gnisslande och knarrande svängde sig på sina hakar. – Och en älskare är människa som en annan, vore han än aldrig så kär. Ingen skön svärmska kan derföre vredgas öfver, att Fredrik efter 7 å 8 minuter (två mera, än af en älskare förnuftigtvis kan begäras) fann vädret fördömdt ruskigt och kallt och med snabba steg begaf sig hemåt – han kunde ju dock vid tillfälle säga, att han ännu klockan tu på natten sett ljus lysa ur besagde kammare. Derhemma hade han det säkert varmt? – Ja, men han beslöt dock att i morgon förvandla sitt eget rum till en extra sångkammare, för att ej störa någon, då han framdeles

hemkom så sent som nu, och för att – hafva varmt. Men menniskan är full af motsägelser, och en ännu ung skön kvinnas grannskap gör aldrig en mans blod till ett ishaf – må hon vara älskad eller icke.

Följande dagen, menar man, sysselsattes han endast af tanken på henne, som blödande stridde med sitt eget hjerta, för att der få plats för något annat än honom. Nej, han hade efterliggande arbete för sin tjänst, han hade embetsrummet, han hade en öfverenskommelse för qvällen med sina vänner. Till att bryta denna hade han väl kunnat finna skäl; men hvad skulle han väl göra? Det var ju bäst att lemna henne tid att lugna sig, för att ej i förtid förråda hvad som borde vara blott deras hemlighet. Dock hörde han i förbigående åt hos tjänstfolket, huru mamsell mädde, och helsade ödmjukast. 10

Så satt hon, den blonda, blek och drömmande på sin vanliga plats, ett stycke från de båda vännernas schackbord, såg ofta upp för att möta deras blickar med ett svagt leende, för att sjelf forskande gifva akt på Magnus, som, efter hvad hon hörde af den brummande farbrodern, än lemnade en häst ogarderad, än förde en löpare i pris, samt för att fruktande lyssna, om ej någon hördes komma i tamburen. Men ingen kom – det var väl, det var illa – ja illa, ty det var kallt, och dock väl, ty Magnus såg så vaksam ut, fastän han blundade för spelet. Intet störande inträffade, och hon blef småningom lugnare. Magnus började snart slå ikring sig med infall, så att hon omöjligen kunde veta hvar hon hade honom. Blott när han en gång sade: »akta damen, bror!» då spratt hon till; och då deras blickar möttes, var hans genomträngande skarp. Farbroderns lugna svar: »hon är förlorad, du får ta henne», jagade henne ur rummet, utan att hon vågade se upp på Magnus, som endast såg hennes hand lätt darra, då hon tog af ljuset. Hans ord: »för tornet emellan!» hörde hon efter sig ute i salen. En stund på hennes eget rum gaf den vanliga qvinnorösten – tårar. 20

Hon åter med de mörka lockarne, hon satt i sitt ensliga hem, hvilket den lilla döttern, som lekte i soffan bredvid henne, icke förmådde göra trefligt. Hon tänkte på många dagar, men isynnerhet på gårdagen, om hvilken hennes man svarat så fåordigt, till deltagande uti hvars fest han icke med ett ord sökt öfvertala henne, sedan hon yttrat, att hon der »af ingen skulle saknas» – och på denna dag: hvar han nu vistades? om han alls kom ihåg hemmet? o. s. v. Morgondagen skulle bringa mera reella anledningar att tänka – och tala; ty i dag hade mannen ännu icke vågat det afgörande steget, att byta om sängkammare. Följande dag skedde det verkligen; men lyckligtvis kunde hon ännu icke tänka derpå. Äfven trösten att klaga sin nöd för ungdomsväninnan var henne nu belagen. Hon visste väl ej sjelf hvarföre, men så snart hon tänkte derpå, intogs hennes sinne af en bitterhet, hvars rot säkert var harmen öfver mannens trefnad i väninnans sällskap, hvilket han väl föredrog framför hennes, efter han så ofta gick dit, under det hon längtande satt hemma. »Mamma du, hvar är pappa?» frågade den lilla. »Pappa är borta – borta från oss,» svarade hon, och orden följdes af några strida, tillrande tårar, såsom första åskslaget häfver den elektriska spänningen och låter spridda regndroppar smattrande störta ned från det längtande molnet. 30

Och han, för hvilken dessa tårar runno – han sjöng just nu i det glada laget: 50

»Flickor, vin och kort hvar dag!
Min förtröstan bygger jag
På den fasta borgen.»

v.

Som vanligt sutto farbrodern och Magnus en afton åter tillsamman. De hade nyss slutat sin tidningsläsning, och samtalet angick hvarjehanda dagens nyheter. Bland befordringarne förekom också en, som träffat en gammal skollärare, hvilken efter fem och trettio års bråk i skolan fått ett regalt pastorat. Detta gaf Magnus anledning till följande tirad:

»Ändtligen har då den hedersmannen gjort ett steg närmare himmelen, än skolan i Skara är belägen, det vill säga, han har från arbete för jorden gått öfver till ett *otium sapientis*, till arbete för himmelen. Jag känner ännu en rysning öfver hjessan, då jag ihågkommer huru hans väldiga hand begrof sig i min unga lugg, under det han repeterade sitt typsas, typsåsa, typsan, hvilket icke som det borde fanns derunder, och för hvarje genus lät mig nicka, så att hakan slog emot bröstet. Det är blott förunderligt, att man har en så utomordentlig aktning för en skollärares förmåga, så att man ännu tilltror hans arm efter slika trettiofemåriga öfningar nog kraft att fösa en hel bondförsamling till himmelriket, fastän Luther påstår, att dess håg prompt står åt det motsatta hållet. Verkligen sätter det icke kronan på all den utmärkelse, hvarmed samhället i öfrigt omfattar ett lyckones barn till pedagog. Jag vill ingenting nämna derom, att han mer omsorgsfullt än någonsin munkarne hålles till de tvenne löftena om fattigdom och kyskhet. Att han möjligen kan skaffa sig ett par stöflar om året, men icke en rock, ty den skulle stundom sluka hans halfva lön, att han äfven såsom rektor icke kan föda en hustru under fyratio år, allt detta anser jag verkligen för småsaker. Men att man så omsorgsfullt undvikit allt, som kunde leda honom från en sann ödmjukhet, det är en sak, som ej nog kan lofordas. Andra svaga dödliga lockas och tubbas till fäfånga och verldsligt sinne med ordnar, titlar och tacksägelsebref, flutna ur pennan på en gås, hvilken blifvit å la daube i sjelfva hofköket, ja hvars vingben kanske suttit mellan monarkens egna tänder – och jag vill se det sinne, som ej skakas af en sådan fläkt från samhällets höjder. Men när har bror sett eller hört, att man med sådant velat bringa en skollärare på fall.

Hvarje annan embetsman kan vidare, om han eljest har bekantskap med någon kammarjungfru vid hofvet, sluta såsom president eller general eller dylikt. Men en skollärare kommer aldrig längre än till rektor eller lektor, det vill säga ungefär till samma förmåner, på anseendet när, som presidentens kammartjenare. Detta kunde väl för mången vara en farlig höjd, men man måste klassen till ära medge, att man sällan sett en skolman på den svindla. Kanske uppehålles han här af den filosofi, han medfört från universitetet, hvilken man alltid ser svart på hvitt i hans magistersdiplom. Dock ingen undgår sitt öde. Under skepnaden af ett pastorat lurar det också ofta på den utmagrade skolmannen, för att göra honom mången annan högtuppsatt jemlik, som fått en syssla, hvilken han ej kan sköta. Dock skulle jag för min del gerne taga saken från en mindre ofördelaktig sida. Under detnemligen fattige och hungrige benrangel i allmänhet endast få löfte om godt hull på hinsidan grafven, så synes man vilja inbilla skolmannen, att han tillhör de honoratiores, hvilka böra komma dit i presentabelt skick, och hvilka man derföre här bör göda; hvarföre äfven han på sistone sättes till smörtunnan. Det är dock olyckligt, att hans käkar oftast genom bristande vana att tugga något blifvit odugliga, och han får hålla sig till det bedröfliga alternativet att blott trösta sig sjelf med sin egen lära, medan en äkta prest, som väger sina aderton lispund, med verkligt

eftertryck kan trösta andra och tala om den fattiges och hungrandes tillkommande lycksalighet. Så kan den lycklige pedagogen lyckligt undgå äfven denna sista frestelse, isynnerhet om han oftare är i tillfälle att buga sig för högvördigste herr biskopen och hans nåd landshöfdingen – båda hans gamla lärjungar.

Mången har med stor heder genomgått den, men jag ämnar, som bror vet, icke våga mig dit. Eljest vore det besatt frestande att, sedan man i trettio år pluggat in vetande i ett par tusen små skallar och predikat sig hes öfver vetenskapens höga värde, ställa sig på en sådan der predikstol och säga: 'allt menskligt vetande, kära pojkar och flickor, är bara snack. Dermed kommer ni icke himmelriket, menniskans sanna mål, en half tum närmare. Aristides, Themistokles, Sokrates, Seneca, alla dessa, som jag narrat er att beundra och älska, de hafva alla farit, ni vet väl hvart, ty förgjordt hett är der, och den sämsta methodist, som omvänt sig i går, har större anspråk på himmelens salighet, än alla hedendomens ädle män tillsammansantagne.' – Det vore frestande, allt det der; men hellre stadnar jag – – här och dricker det glas, som Lina är så söt och bjuder mig,» – fortsatte han, då hon nu just steg in med tvenne glas punsch på presenterbrickan.

Hon intog en plats vid samma bord, som de båda vännerna, och lyssnade, stundom leende, stundom uppmärksamt hvilande med arbetet, till deras diskurser. Men de hade icke länge suttit så förtroligt tillsamman, förrän det ringde i tamburen. Ofrivilligt spratt Lina till vid ljudet, och då Fredrik i salen hördes samtala med farbrodern, som gått honom till mötes, dref pulsarnes ökade slag hennes blod sjudande het i de minsta ådror, och hennes röst darrade, då hon på Magni fråga: »om hon läst Goethes 'Wahlverwandtschaften', hvarom männen nyss talat», enstafvigt och dröjande svarade: nej.

Hon var oändligen ljuf, der hon satt, med förvirringen målad på kindernas skära väfnad, med ögonlocken nedslagna för att dölja ögats afundsjuka fitalighet om hvad de ljust purprade, slutna läpparne ville förtiga, ehuru en kring dem gjuten fin skugga af vemod redan röjt, att de icke bevarade hemliga fröjder. Fredrik kunde med möda vända blicken ifrån henne, ehuru han visste, att den om möjligt skulle öka hennes rodnad, och då han slutligen lyckades göra våld på sig sjelf, mötte hans blick Magni mörka och allvarliga, hvilken gnistrade ur ett ansigte bistert och kallt som en februaridag vid några och trettio grader. Men den bistra minen upplöste sig snart i ett leende, liknande en sådan dags aftonrodnad, då skärande isfläktar hvina öfver fältet, hvilka likasom med nålar stinga vandrarens kind och spränga huden på hans stela läppar. Fredrik kallade detta leende i sitt sinne för djefvulskt.

»Vi talade just om die Wahlverwandtschaften,» – sade Magnus med en besynnerlig tonvigt, som förmådde Lina att, glömmande sig, nyfiket se upp på honom, ehuru hon fann blott en mild, faderlig blick och hörde tonen sänkas, då han fortfor: »Den boken är visst ett stycke skön konst; men en äkta man såsom kärlekshjelte måste alltid blifva en äkta vräkling. Det fordras antingen mycken obekantskap med hvad en man är, eller också en synnerlig anledning att bemantla hans omanlighet, då man företager sig att låta honom såsom gift älska en annan än sin hustru och likväl vill göra honom till en ädel själ, ett manligt ideal.»

Lina satt nu åter så blek, som hade all den blod, hvilken nyss syntes sakna utrymme för sina våldsamt häfna böljor, plötsligt frusit tillsamman i hjertats innersta. Fredrik, som med ögonen oroligt följde denna förvandling, vågade icke ett ord derom eller ett ord till svar på hvad Magnus sagt. Endast farbrodern, ehuru han af dennes ovanliga

häftighet märkte till någon förstämning, upptog frågan.

Men tillfällen finnas, då en förening slutes utan parternes fria samtycke, och då ingendera af dem kan svara för en möjlig böjelse i framtiden.

10 »Ja, det gifs sådana fall; men den man, som lånar sig åt dessa förbindelser, visar en omanlig uselhet, och då han sedan öfverlemnar sig åt en annan böjelse, lägger han endast en ny svaghet till den förra. Det må dock gå, om han har mod att gå till botten med saken, ehuru hårdt det än är, att för hans svaghets skull åtminstone en kvinna måste uppoffras; ty en förskjuten vill gerna ingen bra karl belasta sig med, om ej hennes f. d. man varit en komplett skurk. Men hvad skall man säga om dem, som endast jaga efter en lek, hvilken smickrar deras fåfänga, obekymrade om de offer de göra. Hederlige män äro då i jämförelse med dem de, som köpa sin laglösa glädje på torgen. Dessa föra pesten in i sin egen familj, men de skona åtminstone andras.»

Det är klart, att en sådan blott lek är föraktlig, inföll ifrigt Fredrik; men – han hejdade sig hastigt och tystnade.

20 »Det låter sig tänka, menar du, att lycksalighet i stället för olycksalighet är ett godt byte. Men om en man en gång funnit den sednare, der han trott sig gripa den förra, hvem vill då låta inbilla sig, att ett nytt försök skall bära andra frukter? eller hvarpå stöder han sjelf sin öfvertygelse derom, om icke på en känsla, som redan en gång bedragit? Hela qvinnoverlden erbjuder honom väl ett vidsträckt fält för nya experimenter, men ett och annat qvinnohjerta kan dock ega för mycket värde, för att blott tjena till ett försök och sedan bortkastas.»

30 Lina, som, förut nedtryckt af ängslan för stunden, nu nära döfvades af öfvertygelsen, att Magnus insåg allt, och af den belysning, han utan skonsamhet göt öfver förhållandet, uppsteg här häftigt och lemnade rummet, utan att våga en blick på någon annan af sällskapet, än på farbroderns lugna och vänliga anlete – det var en tröstande blick; ty ingen tröst öfvergår den, som strålar ur ett välbekant, kärt och kärleksfullt menskligt öga. – Fredrik, som blott i varma önskningsar vågade följa henne, skulle kanske haft något att säga, om hon dröjt, men fruktade nu att med ett enda ord lemna Magnus anledning till ytterligare anfall. I de bådas sinnelag mot denne fanns dock blott den enda likhet, att han upprört båda; men medan Fredriks inre gäste af bitter harm, flödade Linas af tillgifvenhet och böner om förlåtelse; och skulle de i denna stund varit ensamme, så hade hon kanske kastat sig till hans bröst och, såsom för en fader, för honom bekänt allt hvad hon hade på hjertat. Magnus, som var lika belåten med att hafva talat i 40 bådas närvaro, som med Linas aflägsnande, fortsatte, då ingen ville taga ordet, med en talande blick på farbrodern, i en mildare ton:

50 »Vår jord är gudnäs lika litet en Armidas trädgård, som äktenskapet ett opiirus eller qvinnorna englar; men fördömdt svårt skall man få att hitta på allt detta af bättre art, än vi här hafva det. Troligt är likväl, att vår herre, då han tog refbenet af Adam och lurade qvinnan på vår sömniga oldtfar, glömde att fråga Lafontaine om råd; men lika säkert synes det vara, att ett sådant sinne som Lafontaines kan finna godt och skönt nog på jorden, för att låta resten gå med och manligt bära det, som ändock tar slut, då nästippen kallnar, och det vill säga litet hastigare, än folket vid närmare besinnande plär önska.»

Det är lätt att vara högvis och utmönstra poésien ur verkligheten; men denna vishet står ej tillsamman med människans begär till lycksalighet och fullkomlighet. Menniskoslägtets förädling blir ett tomt ord, om idealets förverkligande är en dårskap! – sade Fredrik efter en

kort tystnad, med något nedslagen stämma och med beräkning för gubben farbrodern, för att dock ej vara helt och hållet svarslös.

»Poësi? O du salbrutne, sprängkörde Pegasus!» utbrast Magnus. »Länge nog har du kånkat och burit tårepåsar och vattusäckar, skramlande rim-ärter, hufvudlösa och enbenta gråstensbilder, och dina vingar hafva varit ruggiga som hönans en ruskig oktoberdag. Hvert du flugit, det veta endast de, som ridit barbacka på din utmagrade länd och visat publiken märkena efter ridten såsom bevis på poëtisk kallelse. Skall du nu olycklige spännas för hvarje åkarkärria och traska med vedlassen kring Stockholms gränder? – Blif icke ledsen, Fredrik; din poesi i all ära! – Men hvarföre vill du taga lifvet af all poësi? Skall poësin blifva verklighet, den verklighet som lefver för stunden och dör med den, hvar finnes då i en sådan poësi det oändliga, det gudomliga? Hvilka herrliga tider dock, då hvarje skedblad kålsoppa och hvarje pris snus skola blifva poësi, då människan blott behöfver följa sin näsas väderkorn för att vara poët! Eller skall då hvarken kål eller tobak planteras? eller inga näsor finnas, emedan det just icke kan kallas poesi att snyta dem – ännu mindre att låta bli dermed? – Hittills har man dock trott, att dikten vore en himlason, som satte ett fjerrglas för människans öga, hvarigenom hon kunde skåda det oförgängligt sköna, sanningen och verldsandens eviga rättvisa, i tingens ändliga formspel – och att det fordrades denna himlasons anda i den människas bröst, hvars öga i alla gestalter kunde upptäcka och för medbröder framvisa denna evighet midt ibland döden och förgängelsen. – Nu skall icke mera människans sinne förädlas, utan den värld, i hvilken hon lefver, skall blifva poëtisk, så att hvar och en af oss, spjernade han än så mycket deremot, måste lefva uti idel poësi! – Ginge det bara fort, så att man finge vara med, jag skulle gifta mig genast, för att få se min hustru koka en poëtisk gröt och gifva henne en poëtisk tolfskilling till mjölet; – för att få barn med poëtiskt bukref, musikaliskt skrik och pittoreskt hudutslag. Men kanske går det också an som ogift att i din tjenst syssla med poëtiska räkenskaper, i min med poëtiska konjugationsparadigmer. Lustigt lif! – för alla andra än poëter. Ty då skola de förgäfvess anstränga sig att dikta fram ett enda jungfrumått poësi, som vore bättre än den, hvari vi prosaiska människobarn dagligen och stundligen vältra oss upp öfver öronen. – Fabula docet: att när verkligheten en gång blir poëtisk, så är det ute med poësin, och när Pegasen spännes för åkarkärria, så flyger han precis som undertecknad uti nu slutade soliloquium.» – –

Jag ger dig af allt hjerta rätt, isynnerhet i sista punkten – sade med ett leende farbrodern, som redan framtagit korten och ordnat spelbordet – ehuru jag sannerligen ej rätt vet, hvadan ditt allvar kommer i afton. Men det blir dock alltför allvarsamt. Låt oss taga en träkarl.

Men gubben skulle ej få denna glädje; ty Fredrik »hade ej tid», utan begaf sig genast bort, och en förfrågning hos Lina gaf den underrättelse, att hon hade en svår hufvudvärk.

Besöket var för Fredrik ej af art att uppmuntra till dess förnyande, och han upphörde åter från denna stund med sina visiter. Farbrodern tyckte ej illa derom, ty han förtrode nu efteråt Magnus: »att han väl märkt, att Fredrik visat sig alltför artig mot Lina, och att, ehuru det ej var någon fara med henne, det dock varit väl, att Magnus läst lagen för honom.» Magnus hade ingenting emot hvarken gubbens tankar i ämnet eller Fredriks uteblifvande, och till och med Märtha var ej missnöjd med det sednare, sedan hon af Lina fått den upplysning, att en häftig dispyt männerna emellan var orsaken dertill, samt att Magnus

derunder i halfva ord förebrått honom hans uppförande mot sin unga hustru. Endast Lina sjelf vägde emellan belåtenhet och missnöje, eller rättare, hon insåg att hon borde och bjöd till att vara belåten, men var missnöjd öfver sin egen belåtenhet. Rask, lugn och glad som förut var hon väl icke, ehuru hon också nu intet försummade uti att bereda de båda vännerna trefnad. Men bemödandet var synbart och ängsligt, likasom för att godtgöra.

10 Men hvad är Septembersolens bleknande sken, som glittrar öfver stormupprörda vågor, gulnade lunder och de afmejade ängarnes spindelväfvar, emot glansen af sommarens morgonsol, då den bryter sig i fjärdens glatta spegel eller blomskålarnes daggdiamanter! Hvad är pligtens till ömt bistånd räckta hand mot den eldiga kärlekens famnande armar, eller den om försoning bedjande blickens tillgifvenhet mot det af inga ångrens tårar fuktade ögats oskuldsfulla värma och tillit! Hvad äro de? – »Strålar, händer, blickar, som värmande, hängifna bjuda sig sjelfva åt den frusna jorden eller det kärlek behöfvande hjertat, utan anspråk att sjelfva beundras eller älskas, endast bleka eller darrande af fruktan, att deras kärlek är för ringa,» svarade Magnus i sitt sinne.

20 För hvarje odelad lidelse, ädel eller oädel, i människans bröst eger naturen en bild, men ej för de motsägelser, denna så trånga och dock så rika värld inrymmer. Och huru många äro icke dessa! Det qvinliga hjertat leker med sorgen, under det hon förnöjd i spegeln njuter af ett nytt halsbands sköna glitter, aftorkande tåren, som gör ögat skumt och hindrar det att se den granna leksaken; det manliga – stundom under en qvinnas veka barm – leker med glädjen, medan tårande bekymmer bo i dess djup. Hon låtsar harm och vrede, fastän brinnande af ömhet, han hycklar uppoffrande kärlek, och beräknar dervid likgiltigt dagens vinst – eller tvärtom – båda ofta glömmande, hvad de verkligen äro, känna och tänka, för den lånade rollen – för den af fåfånga eller motstånd stegrade ifvern förgåtande, att rollen blott borde spelas. Ty oftast är det redan blott fåfånga, öfvermodig förtröstan till egen kraft, ringa mening om andras, begår att se den förra erkänd, den sednares svaghet medgifven, som inleder människan att bortbyta sitt egnaste bättre Jag mot en dess tillfälliga omklädnad. Sällan finnes ett hat mellan tvenne människor så starkt, att det ej till en god del är konstgjordt, påtvunget mot bättre viljande och vetande, och hvarje hvardagsharm, som varar längre än på sin höjd en half timma, är alltid en lånad drägt, hvilken människans efter tillgifvenhet trängande sinne

30 endast genom lång ansträngd öfning kan göra dräglig och passande.

40 Derföre är det på en gång så löjligt och så rörande att se de arma människobarnens strider. Om dessa nu mot hvarandra hätska hjertan lågo blottade, skulle du i dem blott finna bitterhetens röd-blå-gula hinna skimrande på ytan af deras kärleks purpurdunkla blod, öfver hvilken den häftiga lidelsen bredt detta tunna men afskräckande täckelse, såsom vid den naturliga inflammationen. Men de ses icke blottade – om ej sedan de upphört att klappa, ehuru då det stelnade, utan att blottas, ligger öppet för de efterlevandes blickar. Ty då först lär människan af saknaden känna sitt eget hjertas inre och bortkastar

50 ångrande all fåfånga och harm, all den bitterhet, hvarmed hon såsom med ett hvalf kringmurat det för ljus och värme skapade.

I vårt unga pars boning fortgick lifvet så sin vanliga svåra gång och, ju flera dagar, veckor, år somförrunno, desto tätare och mera förstörande blefvo slitningarne. Deras lynnen voro tvenne kuggjul, hvilka i början oaktadt små ojemnheter lent och jemnt grepo i hvarandra. Men

en fläkt af fäfänga kastade blott en enda liten flik af kärlekens mantel, som döljer alla svagheter, deremellan, och denna bortrycktes i hvirflande hast under hjulens ohejdade gång, och med den den ena svagheten efter den andra, som rasslande sargades af kuggarne, under det dessa sjelfva sönderbrötos. Snart stod kärleken sjelf med blek kind och flämtande andedrägt vid hjulens kant; ingen räddande hand höll honom tillbaka eller stadnade deras nu ojemna och haltande slag mot hvarandra, hvilka snart skulle kringströ den spådas krossade lemmar.

Ty ännu fanns kärlek på djupet af bådas hjertan. Hon visste det om sig; ja hon trodde den vara lika stark och oförsvagad, som den någonsin varit, och för allt hvad hon gjorde lät hon kärleken bära skulden. Han, han älskade ju en annan? Ja visst! men menniskan är fasligt besynnerlig. Åtminstone såg det så ut, då en afton Fredrik satt i den välkända lilla kammaren, i hörnet af soffan med det mörkröda öfverdraget. Ty hans högra arm sträckte sig stödjande kring en smärt person, som också satt i soffan bredvid honom, och hvars riklockiga hufvud hvilade mot hans bröst. Han lutade kinden lätt mot de svallande lockarne, medan i venstra handen sökte hennes högra, som åter ömt slöts om den lilla med modrens famn till hufvudkudde mellan dem båda slumrande Nanna. Lampan lyste åter dallrande från bordet, och dess matta strålar speglade sig glänsande i hans ögon, under det hennes voro slutna, och blott en sakta rörelse nu och då i ögonlockens dunkla silkesbräm gaf tillkänna, att de icke slötos af sömnen. Men de sorgligt leende läpparne och kindens spelande rodnad visade, att hon drömde – bittert ljufva drömmar, det förflutnas qual och framtidens ovisshet, omgjutna af stundens sällhet. Endast det lätta ljudet af den lillas andedrägt och en halfqväfd suck, som häfde den unga modrens barm, störde tystnaden.

Vid denna suck spratt mannen till, och hans hand smekte sakta suckerskans lena kind, i det han sade:

»Stackars min Märtha!»

Han kysste lätt en af de glänsande lockarne. Så höjde han upp hennes hufvud, slog armen kring hennes lif och kysste åter den klara pannan, sägande åter:

»Min stackars, lilla, olyckliga Märtha!»

Och ett par tårar sökte sig en obanad väg ur det manliga ögat. Han gömde ansigtet ned mot hennes axel, i det han med ett mildt famntag förde henne närmare intill sig, och hon besvarade denna rörelse genom att böja armen kring hans hals, så att båda nu sutto tätt slutna den ena till den andra. Några sprittande konvulsiva ryckningar tillkännagåfvos för henne, att han led; men hon gjorde fåfängt ett försök att upplyfta det nedsänkta hufvudet och kunde blott genom att litet draga sig tillbaka föra näsduken, som hon höll i handen, öfver hans ögon.

»Goda, älskade Fredrik, gråt icke – du gör mig så ondt – söta min Fredrik, gråt icke för mig, jag är ju nu lycklig» – bad hon

Slutligen lade sig så småningom stormen, och det lyckades henne att med sakta våld få upp hans hufvud. Som en moder förlåtande pysslar om sitt ångrande tårade barn, så strök hon hans lockar upp ur pannan, torkade en qvarsittande tår ur hans öga och de ännu glänsande spåren af de förrunna från hans kinder. Och sedan höll hon med båda de veka hvita händerna hans hufvud, blickade så djerft in i hans öga, och sammanträngde i denna blick så mycken ren, innerlig ömhet, att han befriade sig från den milda bojan, och deras känsla möttes i en lång kyss, som följdes af en och ännu en, tills de saliga och glömmande hvilade mun vid mun och bröst mot bröst.

Och fridens engel bredde silfvervingarnes skimrande par öfver deras hufvuden, och hans andedrägt flägtade ljuf svalka i deras sällhetsbäfvande, domnande hjertan.

10 Hvila, käre läsare, här ett ögonblick och stör icke de armas ro; ty äfven jag, som hårdsinnt målar ondt och godt, kastade här bort pennan, fruktande för ondt samvete, om jag lät ett enda moln skymma stjernorna på deras sällhets svala men klara aftonhimmel. Kanske får jag aldrig mera se den silfvervingade engeln lägrad öfver dem! kanske
 10 aldrig mera se dessa oroliga, svaga hjertan vaggade till hvila mot hvarandra! – tänkte jag, och jag lät det lilla strecket här ofvan bli en hel vårnatt.

VI.

20 Den länk, som oaktadt all skenbar yttre disharmoni ständigt sammanhöll de båda makarnes sinnen, var den slumrande lilla, öfver hvilken nu båda böjde sig mot hvarandra till försoning och glömska. Hon hade nyss tillfrisknat efter en farlig messling. Under hennes sjukdom tycktes det, att bandet mellan föräldrarne, i stället för att med barnets försvinnande krafter allt mera upplösas, tvärtom med hvarje mattare pulsslåg drogs allt fastare tillsamman, tills slutligen vid den ögonskenligaste fara för den lillas lif de voro hvarandra så nära, att den ena icke egde en känsla, som ej delades af den andra. Fredrik kunde så sällan öfvertalas att lemna det rum, der lika sällan någon blund kom i den ömma modrens ögon. Och då läkaren en morgon förklarade faran öfverstående, var det redan så långt kommet, att hans armar öppnades
 30 precis i samma sekund, som hon gjorde en rörelse för att kasta sig i dem – likasom hade båda styrts af en och samma vilja.

30 Samma afton, till hvars slut vi varit vittnen, hade den lilla för första gången rätt muntert trafvat omkring rummet. Fadren tröttnade ej att leka med henne, och modren ej att se uppå deras lek och höra deras joller; men den lilla tröttnade slutligen och insomnade, vid hans berättelse om fågel blå, i modrens famn. Det var då, som hon, emedan hon i hans ömhet för barnet fann sina egna fordringar tillfredsställda, började ana en annan kärlek, än den, hvarpå hon hittills gjort anspråk, och som hans aningar mötte hennes, ehuru de blott kvalfullt kunde arbeta sig fram genom känslan af skuld och förvillelse.

40 Men tidens hjul rullar snabbt, och med det vaxla människans tankar och känslor. Hvad betyder stundens ånger och beslut mot tiotusen stunders frestelser? och hvad den ädla känsla, en tillfällighet framkallat, mot den förstnående förmågan hos hvarje dags hvardagliga bekymmer, aggande småförtret och prosaiska enahanda? Så återvände småningom det husliga lifvets fordna skick, och det var blott bittrare att fördraga än förr, emedan hvardera parten på djupet kände mera ondt öfver sina fel, och det kostade blott större ansträngning att visa det lynne, deras fåfänga för hvarje gång borde underhålla. Hvarje sammanträffande blef derföre nu allt häftigare och mera sårande.

50 Så är människan. Ögonblickets uppbrusande kan komma henne att glömma allt. Men en fortsatt afvoghet, stolthet, fiendskap fordrar desto större ansträngning, ju oftare hon har den förorättande eller förorättade för ögonen, och i ju närmare förhållande de båda stått eller stå till hvarandra. Då uppdrifver hon sjelf sitt sinnes bitterhet, genom att åter för sitt minne framkalla alla de anledningar till harm, hon

möjligen eger, och berusar sig af dessa minnen, för att glömma hvarje anledning till försonlighet och välvilja.

Hvad som snart förvärrade det unga parets belägenhet, var den bestämda riktning Märthas obelåtenhet erhöi. I glädjen öfver sin lycka efter den lillas sjukdom besökte hon åter Lina oftare, och hennes man måste några gånger följa med. Hon räknade på att få visa, huru väl allt var, och njöt nu en liten triumf i stället för den förödmjukelse, hon visste sig hafva lidit genom sin förut illa dolda harm. Derunder ville hon visst icke glömma den gamla vänskapen, ehuru hon numera ej anlidade den för att förtro Lina några hemsorger, äfven sedan dessa redan börjat infinna sig ånyo. För sådana förtroenden, ehuru i mildrad form, vände hon sig numera till sin mor, eller rättare styfmor, en mera än femtioårig beskedlig gumma, till hvars nära staden belägna landt-
gård hon nu och då gjorde hastiga resor.

Och mannen? Han följde med till Lina, om ej just blott för att göra sin fru till viljes, likväl för att betaga Magnus alla misstankar och för att – ja för att åtminstone se *henne* och drömma och tuga. Synnerligast för Magnus' skull bemödade han sig åtminstone första gångerna att vara rätt artig och vänlig mot sin fru, ehuru han åter i sitt sinne fann detta orätt för *hennes* skuld, och det derföre tillgick litet tvunget. Men han ville numera handla manligt och dölja allt – och dock ville han, att någon skulle ana, att allt var förställning; ty att inför *henne* gälla såsom helt och hållet förändrad, det var likväl en alltför stor förnedring, en alltför stor upoffring. Han trodde sig finna en medelväg, då han hittade på rådet att medföra Nanna och sysselsatte sig oupphörligt med *henne* – ej blott af klokhet, ty han älskade barnet ömt.

Modren njöt till en början häraf. Men Lina var af gammalt den lillas favorit, och denna, som snart fann sig hemmastadd i huset, delade lika snart sina frågor och ömhetsbetygelser mellan *henne* och fadren. Hon svärmade fram och åter mellan de båda, som dessa pappersdockor, hvilka man ser rastlöst sväfvä mellan tvenne öfver hvarandra placerade elektriska metallskifvor, såsom ledare än för den enas elektricitet, än för den andras, och ständigt å nyo attraherade af den motsatta. Denna lek, som synbarligen äfven brydde Lina, blef snart den uppmärksamma Märtha för lång, och hon såg sig nödsakad att locka den lilla älsklingen till sig, till den äldsta och bästa vännen. Så blef Fredriks ställning åter lika svår, och han slutade med att, så ofta han ej kunde deltaga i de öfriga båda männernas spel, sitta tyst och drömmande, då han äfven vanligen medförde något af denna slutenhet till hemmet.

Men det behöfdes ej mera. En redan mistrogen kärlek ser hellre för mycket än för litet. Klagomål öfver hans köld voro åter icke mera någon ovanlighet. Nu började äfven anspelningar på hans förmodade värme för en annan höra till ordningen för dagen. De gemensamma besöken afstodnade, men han blef icke derföre gladare eller mindre sluten. Hvarje förebråelse gaf honom ett berättigande, emedan han tyckte sig hafva modigt motstått mången frestelse och uppoftat hvad han kanske kunnat vinna för sin böjelse. På hennes beskyllningar svarade han stundom med dylika, gripna ur luften, endast för att befria sig från anfallen. Hon studsade häpen första gången hon hörde något sådant ur hans mun; dock, så stor är den mänskliga svaghet! hon sårades och gret, men dessa misstankar å ena sidan smickrade *henne*, å den andra ingåfvo *henne* för ögonblicket öfvertygelse om hans fortfarande tillgifvenhet. Ty hvarföre skulle han eljest visat sig svartsjuk? Dock, han hade icke håg eller samvete att fortsätta, och de förlorade snart all betydelse. Emellertid blef följden den, den måste blifva. Bådas lif var

snart en ständig kedja af harm och oro, och för honom, som kunde fly hemmet, blef detta småningom ett plågorum. Hans tjänst höll honom ute hela förmiddagen; men den var helt och hållet mekanisk, vanligen endast fästad vid embetsrummet, och snart använde han derföre eftermiddagarna som en fullkomlig dagdrifvare. Hans fantasys spel närdes så i den bästa jordmån af sysslolösheten och ensamheten – ty ensam var Fredrik numera helst. Hans fordna glada vänkrets var skingrad, och den fyndiga malisen hade redan i verlden utspriddt ett och annat om hans förhållanden. Sommaren hade nu åter väckt den sparsamma sanden mellan nordens granithällar till lif och grönska, och solens öga tittade halfva natten ned, förvånad öfver den saftiga fågling, hvarmed den skyndat att pryda sig, under det fåglarne begagnade dess nådiga blickar, för att fördubbla sitt sångarlif. Med dem vakade Fredrik, och hela timmar sågs han orörlig och drömmande sitta i kungsträdgårdens eller skeppsholmens alleer, sedan qvällen fördrifvit honom från hans favoritplats Mosebackes trädgård, der han kunde se ett visst tak, under hvilket hans irrande tankar helst sökte ett näste.

Detta företräde att fly hemmet, då der saknas hemfrid, har mannen alltid, qvinnan vanligen blott i de högsta klasserna, der förströelser af alla slag bjuda henne ett tomt lif i stället för det rika, hon nödtvunget eller af nyck försakar. Men mängden af det svaga könet är kedjad vid hemmet genom vanan, pligten och nödvändighetens band, så att den här ej blott bör hafva sin verksamhets hela verld, utan äfven genom natur och sed är fängslad inom hemmets väggar, om för att vårda eller förstöra dess fred och trefnad. Huru borde derföre ej mannen omsorgsfullt lemna den svaga i oqvald besittning af denna hennes lilla verld, ja äfven mildt hos henne öfverse med ögonblickets harm, lynnen, svagheter, som hon inom den visar! ty han har ju sjelf utom den utrymme för det svaga och onda i menniskonaturen, men hon, hon har för godt och ondt, styrka och svaghet, endast denna trånga krets, der icke ens hennes minsta lyten kunna döljas.

Lika orätt som oklokt handla dock de män, som blott ogera tillåta sina hustrur umgänge med verlden. Deras fördel bjuder tvärtom, att hon får erfara det gamla: »öfverallt bra, men hemma bäst,» att hon lär sig älska och värdera hemmet. Ty sällskapslifvet har för qvinnan flera olägenheter än för mannen, från omsorgen för toaletten till den för godt namn och rykte. Icke ens öfverhofmästarinnan, som från 18 till 40 år lyst och beundrats i sällskapsverlden och endast lefvat för den, har någon enda qväll – eller morgon – låtit sin kammarjungfru lossa de tryckande snörlifsbanden, utan att sucka: »Gud vare lof, att det är förbi!» om ej i de första blomstringsdagar, då hjertat kanske slog af kärlek, och då dagen blef för korrt för att se och höra. Ännu mera är detta händelsen i medelklassen, der seden gör qvinnans anseende ännu ömtåligare och, i förening med den qvinliga fåfången, tvingar henne att bevaka hvarje ord, hvarje blick, hvarje rörelse. Och hvad bjuder det moderna sällskapslifvet i ersättning för all denna omsorg?

Märtha hade sin svaghet, som alla, att visa sig, och hon tråkade derföre de första åren af sitt äktenskap med i sällskaper. Fredrik såg gerna hennes små triumfer och njöt sin, då hon hvarje sådan afton med armen kring hans hals försäkrade: huru ledsamt det varit och huru lycklig hon kände sig att åter få vara ostörd hos honom. Då tiderna medförde oro i hemmet, var henne vanan vid sällskapslifvet ett godt medel att för en stund glömma dem. Men från den tid svartsjukan fick rum i hennes barm och hon trodde, att hela verlden kände hennes husliga missöden, fruktade hon att i sällskaper visa sig ensam – och

hennes man befanns alltmera trög att åtfölja henne, ja snart ville hon icke ens mera bedja honom derom. Så kom det sig småningom, att hon nu lefde blott hemma, tårande på sina bekymmer, sin harm, sina misstankar. På båda sidor hade man sålunda öfvergått från missämjans första period, då en flyktig harm genast följdes af flyktigt utkastade ord, till den, då ett jemnt lidande och en halfqväfd bitterhet visade sig i undvikande blickar och dystert slutna läppar. Ett utbrott stod alltid hotande, och båda sökte undvika det; men då från någondera sidan ett ovarsamt ord föll, så var det en blixst som åtföljdes af vilda stormar och förstöring.

10

Augustisolen brände ännu het, och blott qvällen gjorde skuggan sval och framlockade en svalkande vind, som krusade strömmens yta och matt utvecklade flaggan på kastellholmen. De för ankar liggande skeppen, som hela dagen hvart och ett pekat med flöjlar och bogspröt åt skilda kompassens streck, rättade sig alla för den vestliga kåran. Båtar gled emellan dem fram och åter, förande löfvens och gröngrässets och landluftens vänner till och från djurgården, medan redan andra fritt drifvande för vinden sakta vaggades af en pimplande fiskares enformiga rörelser.

20

Taflan var liflig och mild att skåda, då den sågs från södra bergen, der nu just Lina satt vid fönstret till ett lusthus, uti en på bergslutning- en hängande trädgård. En liten parterr af doftande nejlikor, löfkojor och pelargonier stod utanför fönstret, som jemte det lilla lusthuset halft öfverskuggades af tvenne balsampopplar. Berusad af den sköna utsigten, blomsterdoftet och svärmande, halft vemodiga drömmar, satt hon stödjande den skära kinden mot venstra handen, som framskimrade liljehvit mellan de sirliga blonda lockarne. Den högra hade med den nyss aftagna lätta sommarhatten *à la bergere* sjunkit ned i hennes famn, och syarbetet låg orördt på bordet bredvid korgridikylen. Uti hennes blick skymtade en oro, som besynnerligt afstack mot dess eljest lugna blå, och de något yppiga läpparne rörde sig stundom såsom till ord för de taflor, hvilka vexlande sväfvade för hennes bildrika fantasi.

30

Hastigt spratt hon till för ljudet af en röst, som vexlade några ord med den i trädgården sysselsatta tjenarinnan. Hon kände den väl, denna röst, ty dunkel rodnad flammade öfver hennes ansigte, och hon drog sig tillbaka ur fönstret, påsatte hatten och grep hastigt till sitt arbete. Men ännu hade hon icke hunnit fästa skrudnyan vid bordet, förrän ett par sakta slag på den halföppna dörren åter lifvade den redan försvinnande rodnaden, och omedelbart derpå inträdde Fredrik.

40

Det hade funnits en tid, då hans ankomst hit icke bragte henne någon förlägenhet, icke blott då han kom för Märthas skull, säker att här träffa de båda tärnorna tillsamman, utan äfven, då han sednare ofta hos Lina bad om blommor för sin unga hustru och rikligt dermed beskänktes. Men han var då okunnig om de känslor, af hvilka dessa skänker kanske stundom beledsagades, och anade intet om den oro, som, då han till tack och afsked vanligen kysste den runda handen, strömmade från dess fingerspetsar till hjertats gömda grund. Nu var förhållandet annat. Han kom med afsigt, blott för sig sjelf, och hon kunde ej misstaga sig derom. Ett ögonblick stannade han tvekande, men det nästa hade han gjort de par stegen fram till henne och fattat hennes hand – dock hon drog den genast tillbaka och, ehuru hon ännu ej förmådde få fram ett ord, hade likväl den blick hon höjde mot honom ett lugn, en bestämdhet, hvars hejdande makt han kände, utan att rätt kunna tolka dess innehåll. Med liten förlägenhet sade han nu:

50

»Förlåt, söta Lina, att jag stör dig!»

Du är ensam! Hur mår Märtha och Nanna? – frågade hon, modig af den blick hon vågat och af dess synbara verksamhet, ehuru tonen i hennes röst ännu var något ansträngd.

»Förtörnar det dig, att jag kommer ensam? – Mina dagar äro så långa och glädjelösa, och jag tänkte uppå de många oskyldigt ljufva, jag i bättre tider förlevvat i detta ditt paradys.»

Han stod henne alltännu så nära, hvilande handen på bordet, så att hon fann denna närhet tryckande, och hon bad derföre:

10 Tag plats! – tilläggande: ja det var då Märtha (hon tyckte det vara en uppmantran att ofta upprepa detta namn) var flicka, och vi trifdes här så väl. – Jag mins ännu då du första gången – – –

Men här stavnade hon plötsligt, och det mod, som dref henne att tala så ifrigt, och som åter lifvades af hennes tal, försvann i ett ögonblick ända till sista gnistan, jemte hvarje droppa blod ifrån hennes kinder. Hon stirrade häpen på Fredrik, på hans hand, ty han höll nu i den oss bekanta lilla, – portföljen med porträttet.

20 Han ville gifva både sig och henne tid att vinna lugn och hade derföre genast lydt hennes bjudning att taga plats, emedan han så kom att sitta nära, midt emot henne, på andra sidan om bordet. Men i den lilla trädgårdssoffans öfre ända låg hennes shawl, och då han flyttade den undan, låg derunder – portföljen. Den var honom väl känd, och hans eget namn fanns i guldbokstäfver på densamma. Ifrån dem vände sig hans lågande blick till Lina. – Hennes blekhet bekräftade de aningar, som blixtnabbt hos honom väckts, och som smekande hans djerfvaste önskningar dref blodet vildt svallande genom hans pulsar. – En minuts tystnad – förrän han sträckte portföljen mot henne, och hans ord frambrusande ljödo:

30 »Lina! ljufva Lina! älskade Lina! – ja, älskade Lina – Hvarföre leka med en hel framtidens väl och ve? – Hvarföre ej uttala hvad som ej mera är någon hemlighet för dig – Jag uthärdar det ej – Visshet vill jag ega. Jag kan ej mera med detta, denna tystnad, denna förställning. – Ljufva, älskade Lina» – – han hade upstigit, grep häftigt hennes hand och fattade henne med andra handen lätt kring lifvet.

Häpen, blek, orörlig, mållös hade hon hört hans ord, men vid denna rörelse sprang hon upp, stötte vildt hans hand ifrån sig, sköt honom undan och drog sig tillbaka i vrån, likasom famnande den kala bräddväggen för att finna ett stöd, ett skyddsvärn –

40 Tyst, vansinnige! tyst! – gå! gå! – ropade hon ängsligt – Åh, äktenskapsbrytare! – tillade hon med qväfd stämma och bortvändt ansigte –

»Nej, vid Gud, Lina, lugna dig, hör mig!» – –

Gå! gå! upprepade hon halft skrikande, böjde sig till det nära fönstret och ropade: Mari! – och ännu en gång: Mari! då hon såg honom kvarstå orörlig.

Då slängde han portföljen i golfvet och rusade på dörren.

Jag ville just i dag förstöra det! – ropade hon efter honom – Han vände sig ännu om, och hans rullande ögon stirrade ett ögonblick på henne ur det blossande, vanställda ansigtet. Så gick han –

50 Mari, den gamla tjenarinnan, steg förskräckt undan för honom och sedan in i lusthuset. Hvad i herrans namn felas mamsell? frågade hon och fick till svar: Friskt vatten – samt en afvisande åtbörd.

Med harm i hjertat, harm öfver hvad han kallade alla kvinnors oförnuft, harm öfver sin egen svaghet, missnöjd med henne, med sig sjelf, med hela verlden, ödet, försynens skickelse, stormade Fredrik

dädan. För sin egen, för hela skapelsens tillvaro fann han lika litet skäl, som en ortodox teolog, och skulle han haft verldsbyggnaden i en snusqvarn, han hade säkert ögonblickligen förvandlat hela herrligheten i en nypa stoft, för att blåsa ikring det – ja hvart? och hvarmed? – ty på intet vilkor hade han velat undantaga sig från verldsalltets öde. – Han skulle gjort allt detta, men nu fick han åtnöja sig med att se en länge öfverlagd plan uppgå i rök.

Besöken hos Linas farbror gáfvo honom väl oftast glädjen att se henne – men också intet vidare. Det tvång de kostade honom öfvervägde till och med denna glädje. Men kanske stegrade just detta tvång hans passion; ty han kände ett ännu starkare tvång att alltid på nytt underkasta sig detsamma. Ett ord, ett ögonblick mellan fyra ögon var dock hans naturliga önskan, och sedan han från alla sidor betraktat de möjliga följderna af ett sådant ord och fann sig ega mod att trotsa dem, beslöt han att taga det afgörande steget. Under sina många ensamma vandringar och hvilor hade han ledighet nog till betraktelser och beslut. Tillfälle till dess utförande var lätt att finna, då han visste, att Lina snart sagdt dagligen vistades i den nämnda trädgården, som jemte en derinvid liggande stenhusegendom tillhörde farbrodern – (vare detta nämnt för dem, som vilja veta allt, också »huru Lina just nu kunde befinna sig i en trädgård»). Tvenne gånger hade han redan förut varit vid dess port, men åter vändt om – smygande, rädd att blifva ertappad. Men »hans afsigter voro icke desto mindre hederliga, fläckfria – och fanns i dem någon skuld, så var den ödets!»

Lina hade verkligen i dag medtagit portföljen med porträttet, för att icke mera återföra denna orostiftande klenod till sin lugna kammare. Hon hade väl tänkt att återlemna det åt Märtha, men hon fruktade för då nödiga förklaringar. Att bränna upp det hade varit alltför vildt. Hon följde derföre sina små, nätta, jungfruliga fantasier och beslöt att jordfästa olycksbladet – som dock varit så många sällhetsdrömmars vittne och föremål – under en rosenbuske i trädgården, hvilken Fredrik fordom planterat åt henne – och med det jorda alla sina minnen. Det var i svärmande tankar på denna för hela hennes framtid afgörande akt, under half oro, i strid med det lugn ett godt beslut skänker, som Fredrik hade öfverraskat henne. I häpenheten öfver hans oförmodade uppträdande glömde hon helt och hållet porträttet. Nu, sedan han gått, gjorde medvetandet om hennes modiga och riktiga uppförande henne rask, och endast en svag efterkänsla af den förskräckelse, hans djerfva ord åstadkommit, och en rodnande harm vittnade om det skedda. Gerna hade hon låtit porträttet ligga der det låg; men det gick ej an. Efter en kort stunds betänketid upptog hon det misshandlade, gick raskt ut, fattade en liten skyffel och begrof det under rosenbusken – dock ej under den tilltänkta, utan i skydd af dess närmasta jemnåriga granne, hvilken Fredrik planterat i Märthas namn på samma gång, som den förra i hennes eget.

Icke utan en liten darning trampade dock hennes lilla fot ned den uppkastade jorden öfver detsamma, och en lätt rysning ilade utför hennes skuldror, då de bleknade bladen från ett par sentida rosor af aftonvinden ströddes deröfver. Hon återvände långsamt till lusthuset, satte sig åter vid fönstret, och den sjunkande aftonsolen speglade sig i ett par tårar, dallrande öfver hennes ögons klarblåa botten.

VII.

Hvarjehanda föreställningar föddes, vexte och bekämpade hvarandra efter denna händelse i Fredriks hufvud. Hon var så lugn och bestämd, sade en; kärleken har ej denna besinning! Hon kallade ju på vittnen; kärleken blottställer icke den älskade! – Det var ett öfvermått af förskräckelse, som gaf henne förtviflans mod! Hon misströstade dock om sin egen styrka! sade en annan. Och porträttet? tillade en tredje, 10 fjerde, femte. Hon sade ju, att hon haft för afsigt att förstöra det – invände den första. Qvinnolist! ropade med en mun alla de öfriga. Således har du länge varit hennes tankars föremål! – slöt en liten nyfödd tankbyting. Låt våra i minnets celler begrafna förfäder vittna! skrek han vidare, och många årgångar bilder och föreställningar framkallades till mönstring ur minnets gömmor. Dessas vittnesmål voro ej utan inflytande, ty månget och mycket från fordom visade sig i en annan skepnad nu, då det belystes och nagelfors af den nyssbildade föreställningen – såsom en nyaste tidens son alltid uppfattar det förflutna under nya synpunkter. Dessutom var innehafvaren af alla 20 dessa föreställningar mest böjd att fatta förhållandet på ett visst sätt, hvori flertalet instämt, och resultatet af striden var derföre icke länge tvifvelaktigt.

Hans beslut led således vid närmare besinnande ingen rubbning. I sitt förhållande till Märtha blef han tålig, tyst, medgifvande, ja nästan vek, ty han tänkte: det räcker icke så länge; du arma, dig förestår snart att tömma dräggen af den dryck, vid hvilken du nu marterar dig, icke en droppa bitterhet skall jag gjuta i densamma! – Men hans undfal- 30 lande sätt, hans tåliga beteende bestod mest uti att undfly hvarje utbrott af hennes svartsjuka, och det var naturligt, att detta uppförande i hennes ögon blott vittnade om ondt samvete och dertill om fullkomlig liknöjdhet för henne, för hvad hon tänkte, sade och gjorde. Hennes misstankar fördubblades, likasom bevisen på hennes alltid förstämnda och retliga lynne, och få voro redan de dagar, då han ej flydde undan hennes förebräelser i sitt rum, hvars tröskel hon sällan mera beträdde, eller ur huset. Det hände väl ett par gånger, att hon, då han hela dagen suttit instängd, gick till honom ångerfull och bedjande om försoning – men han förblef kall, sade, att »hon kunde spara sig all ånger, att försoningen likväl nästa dag skulle vara glömd.» Ja, han 40 sökte en gång i få ord öfvertyga henne, att allt hopp på framtiden numera vore förgäfves, och slöt med försäkran, »att han redan tagit sitt parti» samt att »hon gjorde bäst uti att göra sammaledes.» Öppet ville han icke säga henne hvad han dermed menade, ty han förutsåg att hon icke godvilligt skulle gå in på något afgörande steg, och han fruktade, att hennes motstånd och böner skulle komma hans beslut att vackla. Dessutom var det kinkigt att framställa fördelarne på båda sidor, då den på hennes blott var negativ. Hon åter ansträngde ej sin hjerna för att utleta någon gömd mening i hans ord, ty hon fann det enkelt, att han redan tagit det partiet – att lefva i sitt eget rum och på allt sätt undvika henne. Och det var just motsatsen af detta parti, hvartill hon sträfvade. Besynnerligt fann hon det också, att han nu på någon tid 50 icke besökt Linas farbrors hus – hon visste det bestämdt, ty Linas jungfru hade redan länge i denna omständighet gifvit hennes jungfru pålitliga underrättelser. Men hon visste också väl, att, om äfven hans böjelse för Lina var af allvarligare art, denna aldrig delat den; ty dertill var hon för ädel. Detta lifvade hennes förhoppningar, och hon väntade allt godt af sina bemödanden.

En afton gick hon till Lina, såsom ofta, endast med en shawl på hufvudet och kappan öfver hvardagshabiten. Ett gräl emellan åkarena vid stadshuset skrämde henne ifrån den vanliga vägen utför Petermyndes backe, och hon gick därför rakt ned mot sjön. Men då hon vikit om hörnet vid stranden, förskräcktes hon åter vid åsynen af en karl, som stod lutad mot väggen till det lilla fristående stenshuset. Harmsen öfver sin ovanliga räddhåga i afton, gick hon dock modigt fram, men stannade åter plötsligt, med blicken stirrande fäst på mannen. Hans figur, hans sätt att bära kappan, formen på hans hatt, som hon tydligen kunde se vid skenet af den nära lyktan, allt föreföll henne så bekant, att hon icke kunde misstaga sig. Ovilkorligt undföll henne ett halfhögt manande: »Fredrik!» men mannen syntes icke lyssna dertill, utan drog sig långsamt undan nedåt strandbryggan. Redan gjorde hon ett steg för att närma sig honom, ty äfven rörelserna voro ju så fullkomligt lika; men då han i detsamma plötsligt stannade och vände sig mot henne, så greps hon åter af tvekan och snart af förfäran, och hon flydde tillbaka, samma väg hon kommit, så snabbt som de darrande fötterna buro henne. Besöket hos Lina uteblef för den gången.

Men knappt var hon åter hemma, förr än all tvekan åter försvann, och hon var säker, att personen var den rätta. Hvarje erinran om hans hållning, hans gång och hans drägt bekräftade denna förmodan, som nu var visshet. Mångfaldiga voro de föreställningar, som nu surrade omkring i hennes snabbtskapande inbillning. Hon hade hittills knappt sjelf trott, att Fredriks nya böjelse var annat, än ett blott löst tycke, ja stundom helt och hållet tviflat att den fanns; men den minsta anledning till misstanke var dock redan ett stort brott i hennes ögon. Aldrig hade hon likväl förutsatt något godt förstånd mellan honom och Lina. Nu var det annorlunda, och allt hennes förlitande på Linas oskuld var i ögonblicket försvunnet. Hemliga möten voro ibland hennes misstankar en stående skräckbild, och deras beskaffenhet och följder bjödo otaliga utvägar att rätt rysligt utspöka densamma, hvilka utvägar också icke lemnades obegagnade under den långa qvällen.

Det är omöjligt att afgöra, huru saken verkligen hänger tillsamman, hvad personens identitet angår. Var det Fredrik, så fanns han dock der utan Linas vetskap, det är säkert. Anledningen till hans dervaro kunde vara ett tillämnadt besök, före hvilket han ville hafva reda på, hvilken och hvilka som för tillfället funnos hemma. Eller kanske var det blott en vanlig älskarefantasi, att stå så der och gapa upp till hennes fönster? Som affärerna nu stodo, vid den exalterade sinnesstämning, som nu beherrskade Fredrik, var det väl möjligt, isynnerhet då Lina sedan någon tid varit vacklande till helsan. Dock, sådana halftbarnsliga extravaganser skäms en man att omtala, och ingen kan därför bestämdt hafva reda på affären.

Men det kan också vara likgiltigt, om det var han eller någon annan; effekten blir likväl densamma. Fredrik dröjde långt in på qvällen från hemmet. Men hon, hans vackra fru, tröttnade icke att vänta honom, ömsom uppgörande planer för hans omvändelse, ömsom marterad af skiftande föreställningar om vidden af hans otrohet. Knappt hade han inkommit i sin kammare, förrän hon skyndade dit med ljuset i handen. Blek, förgråten, de rika lockarne oredigt spridda öfver kinder och hals, stannade hon ett ögonblick vid den öppna dörren och rigtade på honom anklagande blickar. Sedan vacklade hon fram till bordet, ställde ljuset ifrån sig och nedsjönk utmattad på en stol. Han såg, att åter en storm förestod, men frågade lugn och allvarsam:

»Hvad gör du så länge uppe?»

Hvad jag gör uppe! Och detta kan du fråga! Hvarföre en bedragen, försmådd, föraktad hustru icke hvilar lugn, under det hennes man glömmet sin pligt, sin egen och sin familjs heder – –

Men hon fick ej fullfölja; ty mannen sade strängt:

»Det är nog. Mera i morgon.» gick till henne, fattade något omildt hennes arm, förde henne till dörren, sköt henne sakta ut och tillade med upprörd stämma:

»Bed Gud om glömska och hvila!»

10 Dörren slöts till och rigeln slamrade.

I hans sätt låg något så allvarligt och hotande, något, som hon aldrig förut sett hos honom, och som gjorde henne ängslig.

Fredrik, Fredrik! bad hon derute i mörkret och lutade den brännande pannan mot dörren.

»Jag vill hafva fred!» – svarade han med en röst, som väl hördes genom alla husets våningar. »Jag har den dock icke,» tillade han sakta.

Förskräckt smög hon sig till sitt rum och gret sig till en orolig slummer, bredvid det lugnt sofvande barnet.

20 Men i hans öga kom denna natt ingen sömn; ty den som i morgonväkten lugnande höll vallmostängeln öfver hans trötta ögonlock, den förjagade han genom att hastigt rusa upp ur stolen, der han suttit. Han ville – han vågade icke sofva. Lycklig den, som aldrig erfarit detta uppror i själen, då man fruktar för första slummerns våldsamma spritningar och drömmens plågende bilder, då man ej en minut vågar gifva fantasien lösa tyglar, utan tvingar sig att oafbrutet och med klar besinning genomtränga förhållandena, sina egna känslor och förhoppningar.

30 Vi veta, att hans böjelse för Lina i början varit en tillfällig sysselsättning för fantasien, ett försök på måfå att fylla den känslans tomhet, som den försvunna kärleken till hans hustru lemnat. Han var icke nybegynnare; han var derföre djerf, och då hon öfverraskad lät sitt inre framlysa, lockades hans egenkärlek att fullfölja hvad hans lättsinne begynt. Men omständigheterna hindrade honom att gå så raskt tillväga, som han börjat. Den synbara fruktan, hvarmed Lina betraktade hvarje närmande, väckte för en tid hans besinning på omständigheternas tvingande makt; men just detta tvång samt jämförelsen mellan det lif, han nu förde, och det han trodde sig hafva kunnat föra, stegrade hans missbelåtenhet med det närvarande och gaf den möjliga framtid, han målade sig, en förhöjd färgprakt. Så vexte böjelsen småningom till
40 längtan efter det slutna paradiset. Och då förhållanden åter stämde hans sinne mildare mot den stackars Märtha, räknade han hvarje mildt ord eller smekning för en uppoffring från sin sida, ty honom stod ju sällhet till buds, och han uppoffrade den för sin pligt. Detta stämde honom småningom svärmande, gjorde honom slutet och till älskare af ostörd ensamhet; och då han såg det lätta rosenskimret på Linas kinder blifva blekare, samtidigt med den skymning, som lade sig öfver hans eget inre, så blef snart hans böjelse en lidelsens eld, ständigt närd af fantasiens fläktande vingslag. Han led nu verkligen, och då det husliga lifvet småningom blef alltmera odrägligt, och han äfven såg Märthas
50 oupphörliga lidande, då tänkte han med allvar på den plan, hvilken han fordom blott sig sjelf till ursäkt förutsatt som en möjlighet, på – skilsmessa.

Han tvekade dock ännu – han ville yppa sin afsigt för Lina, visa att skilsmessa äfven för Märtha vore det bästa, förtro sig till henne som vän, icke tala ett ord om kärlek, och på samma gång utforska henne.

Besynnerligare beslut och företag kan man finna hos en kär person. De se litet, och för det lilla de se blunda de. Nog af – med nämnda tankar uppsökte han Lina i enrum. Porträttet kullkastade i en blink hans föresats att tåga med sin böjelse – hvilken, i förbigående sagdt, ett ännu mindre ting kunnat utan möda stjälpa öfverända. Nu såg han på en gång hennes kärlek och hennes fasa. Han tänkte: då orsaken till den sednare häfves, då jag åter är ogift, återstår blott den förra. Men det dröjde alltännu. Första steget var tungt. Han kunde omöjligt komma i den sinnesstämning mot Märtha, som vore lämplig för en afgörande förklaring.

10

Dock, omständigheterna blefvo trängande. Gubben farbrodern hade någonstädes låtit undfalla sig en vink om Magnus och Lina, och ryktet har stor förkärlek för kringbärandet af sådana der små notiser. Också var det säkert, att gubben gått ensam ut (han var nemligen bjuden till en begrafning) just den afton som var, ehuru Magnus fanns i huset; och det var ej mindre visst, att denne och Lina båda visat sig i förmaket – ensamma. Detta allt visste Fredrik – man vet ej på hvilka vägar. Han ville väl ej göra det påtänkta steget blott för egen lycka – nej Märthas var honom dervid lika dyrbar, ty efter första sorgen skulle hon nog finna sig belåten; men hur det var, så fann han nu just den rätta tiden inne. Märtha tycktes ju nu hafva fått visshet för sina misstankar, och då fanns ju ingen förhoppning om ro mera, isynnerhet som det gick hans ära för när att hyckla och dölja sanningen. Alltså – – måste det ske.

20

I morgon alltså! I morgon ville han också begära permission och ännu samma afton resa till Göteborg – sedan afsked, hvilket, han nästan trodde det, man icke ogera skulle gifva honom, ty på sednaste tid hade han temligen vårdslösat tjensten. Men före afresan måste han se Lina. Kanske blott skriva? – Ja, det vore kanske bäst att också skriva till Märtha och i hemlighet afresa. – Sagdt och – gjordt? – Nej! Gjordt var det ej så lätt; ty han skref, d. ä. han började denna natt tre bref till den förra och två till den sednare, och ref dem alla i stycken. – Alltså muntligen! – –

30

Dagen grydde, men ännu två timmar efter gryningen var det blott half dag, ty himmeln var tjockt öfverdragen med moln och luften oklar af ett fint regn, som under natten afsköljt den ringa snö, gårdagens nordanvind strött öfver marken. Gatan utanför Fredriks fönster syntes vara en förbjuden plats, så tom var den, och de få människor, der rörde sig, gömde sig rädde under regnskärmar, kapprockskragar eller stora hucklen. Ingen sågs stadna till samtal med en mötande, till och med hvarje helsning undveks. Äfven tvenne sparfvor, som ruggiga sutto på fönsterkarmen, tycktes sky hvarandra. Det enda ljud, som hördes, var slamret af en kärra och ett par trätgiriga kattors vidriga jamande.

40

Fredrik, som nyss slutat bränna en hop diverse bref och papper, satt en tyst och grubblande åskådare och åhörare af allt detta. Hvarje ögonblick manade honom att skrida till verket; men ännu uppsköt han dermed. Slutligen, då han hörde Märthas steg i salen, rusade han häftigt upp, till dörren, öppnade den och sade – dock upprörd och dröjande: »Jag önskar tala med dig!»

Hon såg, att han ännu var klädd i gårdagens drägt, att han var ovanligt blek, och äfven rösten föreföll henne så förunderlig, att det just kläckte i hennes hjerta vid hans tvära tilltal. Men denna tvärhet, utan en blick, utan en helsning, retade äfven hennes qvinliga harm, och hon inträdde i hans rum, beredd till en liten predikan. Han lemnade henne dock ej tid dertill, utan stängde genast dörren, förde henne till en

50

stol och manade med rätt mild stämma:

»Sätt dig, stackars Märtha, och svara mig lugnt. Hvad tror du att det skall blifva af ett lif, sådant vårt nu är? Jag frågar dig ej, hvems är skulden? – Jag frågar blott: kan det nånsin blifva bättre? Blir det ej med hvarje dag värre?»

Bättre önskade hon ej, än att få besvara en sådan fråga. Fermt inföll hon derföre:

10 Du har godt att fråga, då du vet, att allt endast beror af dig. Endast din köld, brist på kärlek hos dig gör mig ju så utsägligt olycklig. Och nu, kan du neka det, att du älskar en annan? Kan du – –

Han hade med hastiga steg gått fram och åter i rummet, stannade nu tvärt och sade ett lika tvärt:

»Nej!»

Hon reste sig ofrivilligt från stolen, men föll åter tillbaka; hon halföppnade läpparne för att tala, men häpnaden tillslöt dem åter. Han såg nu modig ut, der han stod, och fortfor:

20 »Hör mig lugnt! Nej, jag vill ej neka det, jag vill ej bedraga dig – jag har redan gjort det. Jag är brottslig; men det står ej i min makt att förgöra hvad som är, att utplåna hvad som varit. Hela din framtid vill jag ej hafva på mitt samvete. Du bör blifva fri. – Jag ber dig, tala icke! var lugn! Tiden skall lära dig att glömma den, som endast beredt dig olycka. Jag sörjer att så är, men det kan ej hjälpas. Det nödvändiga måste ske.»

Nej, nej, nej! – ropade hon utom sig – Nej, jag vill det ej, jag förlåter dig allt, Fredrik, allt, hör du, allt. – Hon sträckte armarne emot honom, utan förmåga att stiga upp. Han fattade hennes båda händer.

30 »Det är fäsfängt, stackars Märtha! Du kan ej hålla hvad du lofvar, och kunde du det, jag kan likväl ej förändras. – Hvarje dag skall blifva oss ett fortsatt och vexande elände. Bättre är då att skiljas; båda kunna vi ännu finna lugn, om ej lycka» – –

Oh, jag ser det! Det är du som vill vara fri, för att – – Hvarföre hyckla? Det är ju ej min lycka du vill. Jag står blott i vägen för din. Du vill ingen förbättring. Du vill blott hafva mig undan. Ja, gör det. Mitt lidande kan ej blifva större. Jag är förskjuten, förkastad. – O jag olyckliga – – mitt arma faderlösa barn! –

40 Hon gjorde härunder sina händer fria och täckte med dem det glödande, redan tårstänkta ansigtet. – Han tog sin hatt och gick, ty han fruktade att förlänga denna scen. I dörren hörde han hennes sista ord. Han stannade en sekund, men han vågade ej se tillbaka, och i den nästa var han utom dörren, kastade en kappa öfver sig och lemnade med snabba steg huset.

Märthas tårar afstannade, och hon satt en stund såsom döfvad på sin plats. Men denna domning upplöstes icke i smärtans tårar, utan dess tunga dimmor fröso tillsamman till den kalla förbittringens spetsiga iskristaller. »Jag skall icke förnedra mig att tigga medlidande,» tänkte hon; »han skall ännu ångra sig och känna hvad han bortkastar och hvad han vinner. Men nej! Hon skall icke kunna, icke våga. Den gamle skall icke tillåta det.» – – »Fort bort härifrån!» sade hon högt och skyndade in till sin tröstarinna, den lilla dottren.

50 Fredrik hade en mängd affärer att uträtta. Det var plågsamt, men det var också välkommet; ty han undgick så att tänka på hvad som ännu förestod. – Men äfven denna verksamma hvila tog slut, och mot klockan tolf på dagen, just då en solstråle bröt igenom molnen, likasom för att visa de frusna människobarnen, att det lifgivande klotet ännu satt kvar på fästet, stod han i en sal framför Lina, kring hvars retande

skepnad samma stråle genom de regnbestänkta fönstren göt sin rika men flyktiga ljusflod.

Det var dock ej den, som uppdrof den starka rodnaden på hennes kinder; men hon var ensam hemma, ty farbrodern var vid denna tid på embetsrummet – och det visste Fredrik – och hon visste, att han visste det. Det var således ej för att underrätta honom derom, som hon genast efter hans helsning försäkrade:

»Farbror är ej hemma.»

Hon drog sig dermed åt förmaksdörren. Men han steg fram i ett par snabba steg, fattade hennes motsträfviga hand och kvarhöll henne:

Hvad jag har att säga är snart sagdt. Jag lemnar Stockholm i dag – afbryt mig icke, Lina! – då jag återser dig, är jag fri från alla band. – Låt mig tala! – Det är ej blott egennyttigt sällhetsbegär, som drifvit mig härtill. Hon, Märtha, är olyckligare än jag, och jag kan icke hjälpa henne, hon måste blifva fri – hon skall då ännu blifva lycklig. – Men Lina – –

Lina hade redan längesedan dragit sin hand tillbaka och stödde sig nu mot dörren, ty hon darrade som ett löf för stormen. Hon suckade:

»Är det då så långt kommet? Nej, du gycklar, Gud förlåte dig det! du talar ej sanning. Det är ett ögonblickets beslut. Ni ångrar, ni måste ångra det. Ni gör er olyckliga – – Tag för Guds skull råd af någon förnuftig människa. Tala med farbror – han älskar – er båda» –

Hennes hufvud gjorde en knappt märkbar böjning, och hon drog sig tillbaka in i förmaket, men han följde snabbt efter henne, fattade åter djerft hennes hand och fasthöll den och henne, utan att akta på hennes ängsliga bön: »Lemna mig, Fredrik!» eller på hennes bemödande att göra handen fri.

Nej, Lina, du måste höra mig – i denna stund. Du måste svara mig – min hela framtid beror af ditt svar. – Nej, gå icke – jag – jag har en rättighet att fordra det – jag skall ingenting säga – blott detta: Lofvar du mig att ej förrän efter ett år besluta öfver din framtid? – du förstår mig – öfver din hand – denna hand, som jag nu håller mellan mina. Lofvar du? – Ack, lofva! Ljufva Lina, lofva! Milda Lina, lofva, lofva! Sänd mig ej i förtviflan! – Blott ett år, lofva! –

Hans blick sökte hennes, och fann den. Tigande, stirrande, hvilade hon sitt ögas oro ett ögonblick uti den blixtrande lågan i hans. Hon vacklade, och hans arm omslöt henne, medan han betäckte handen med kyssar. Men med en häftig ansträngning slet hon sig åter lös, utsträckte handen hotande och afvärjande, och mörk purpur betäckte hennes ansigte, då hon svarade:

»Vik ifrån mig! – Löften nu? O, jag är brottslig, oförlåtligt brottslig! Du vet det, och det är efter den brottsliga du har rättighet att utsträcka *din* hand? Men nej, jag har bedragit mig sjelf – du har bedragit dig. Jag älskar dig icke, jag har aldrig älskat dig; jag afskyr dig. – Gå, gå, jag vill aldrig återse dig – du bringar mig endast qual och blygselns rodnad.»

Men rodnade gjorde hon icke mera; hon hade blifvit blek, och endast hennes ögon hade färg – fasans skumma, glanslösa. Han stod tvekande, med frågande blick och utsträckta armar, tyst, orörlig.

»Jag älskar dig icke; jag afskyr löftsbrytaren; jag älskar Magnus – jag – jag är – hans – trolofvade!» sade hon och försvann pilsnabbt genom dörren till sitt eget rum – och, vi kunna ej dölja det, försvann med två osanningar på sina läppar.

Han hörde nyckeln kringvridas – men han stod ännu kvar, likasom väntade han, att hon skulle återkomma. Slutligen irrade hans blick kring rummet, som hade han sökt något, och återvände ännu till

dörren, genom hvilken hon försvunnit. Då steg han ett steg tillbaka, skyggade, i det han svängde om, för sin egen bild i spegeln och hastade ut ur rummet, genom salen, derifrån solstrålen redan försvunnit, utför trappan, der jungfru Mari mötte honom och häpen såg efter honom, ut på gatan, öfver slussen, långsamt skeppsbron, der han tyckte att alla vandrares ögon stirrade på honom som på en förstörd människa, och att alla vandrareskor flinande gäckade hans harm och smärta.

Först senare på eftermiddagen kom han till hemmet. Genast sände han betjenten, som bodde i bottenvåningen, efter hästar och gick sedan
10 upp, obekymrad om de besynnerliga ögon denne gjorde. Han ringde till tamburen, men ingen öppnade. Han ringde åter häftigare, men ingen kom; hvarken knäpp eller gny hördes, sedan den lilla klockans ton förklingat. Han bultade häftigt på köksdörren, men ingen svarade. Kort derpå gick man dock i en dörr i öfra våningen, och pigan, som kom ned, förklarade, förrän han hunnit fråga:

»Frun har rest med lilla mamsell till fruns mor.»

Utän att säga ett ord, lät han henne låta upp till rummen och inträdde.

Han försökte att lägga något i ordning för resan. Men arbetet blef
20 honom för tungt. Han gick ut i de ensamma rummen, han kunde icke motstå en inre drift, som förde honom till hennes dörr. Varsamt gläntade han på densamma, likasom skulle han trott sig ännu finna någon derinne. Men der var så tyst och tomt, att han icke ens ville stiga öfver tröskeln. Lutad mot dörrposten betraktade han blott en stund de omsorgsfullt ordnade möblerna, längst det lilla barnets bädd, som stod der nära till modrens, och på hvars täcke hvilade en stor spöklik trädocka. Sakta tillslöt han åter dörren, och satte sig, emedan han kände sitt hufvud så tungt och sina ögon så skumma, i soffan uti det rum, der han nu just befann sig. Det var just den med dunkelröda
30 öfverdraget, och han lutade sig nu just med slutna ögon ned i samma hörn, der han icke så längesedan suttit med hennes hufvud hvilande mot sitt bröst. Långe satt han så, tills betjenten hemkom och anmälde, att hästarne voro på gården. Kärft sade han:

»Låt dem återvända. Jag reser ej.»

Men ynglingen hade knappt hunnit ut i farstun, förrän hans herre öppnade den nyss tillslutna dörren och ropade efter honom:

»Nej, låt dem vara; kom in och packa kappsäcken! Jag reser straxt.»

Och ännu samma afton bragte betjenten Märtha ett tungt, försegladt
40 paket. Hon öppnade det; det innehöll endast några nycklar och på en liten lapp de vårdslöst skrifna orden:

»Du skall ej fly hemmet. Jag bör göra det. Jag skrifver från Göteborg. Farväl! Förlåt, som jag ångrar och förlåter; farväl! Kyss mitt älskade barn – farväl!»

Den sista raden kunde hon icke mera läsa, ty papperet låg på golvet och hon nedsjunken mot en närstående stol. Modren höll hennes hufvud, ropande på hjälp, och den lilla gret vid hennes fötter.

Och på samma tid rullade en vagn af från Fittja gästgifvargård mot
50 Södertelje. Och den resande derinne han hade tokroliga konster för sig. Han stack ut hufvudet ur suffletten och gapade omkring sig i mörka natten, och tog mössan utaf sig – det är svårt att säga för hvem, om det ej skedde för att i den hvinande blåsten och de strida regnskurarne svalka hufvudets feberglöd.

VIII.

Menniskorna äro förunderligen visa, icke blott deruti att de verkligen ega visdom, utan ännu mera deruti att de förskaffat sig den. Numera går väl den saken oändligen lätt, sedan en gång visdom finnes. Det är med den som med jästen – den tar aldrig mera slut; ty det behöfves blott en droppa deraf i hvarje ny ölbrygd, så vexer den snabbt till flera kannor, och ölet har man dervid på köpet. Så tar man nu bara en liten pojkbyting, drifver med en björktelning ett par gran visdom uti honom, och det är förvånande, hvad den vexer, sväller och pöser; ja, dess vextkraft ökas synbarligen med hvarje minut, så att en skolman, som i 10

dag tycker sig vara sin tids Solon och blott ger bort en 100:de-del af sin visdom åt en liten pilt, i morgon uti samma pilt får beundra sin egen mästare. Det är verkligen förunderligt att åse. Gammalt klokt folk påstår också, att dermed icke kan hänga rätt tillhopa; och man hör månget lands vise gråhårsmän försäkra, att allt hvad ungdomen säger sig veta mera än de är pur galenskap. Också vore det besatt, om en höna icke skulle känna, hvad de kycklingar, hon utkläckt, kunna förstå eller icke förstå. Om derföre någon af dem tror sig hafva krupit ur ett ankägg, beger sig till hafs och simmar, så är det påtagligt en radikal vansinnighet, och försöket skulle aldrig kunna bära sig, om ej den omtänksamma hönan sprunge på stranden och kacklade. Emellertid simma åter de ungar, en sådan toka utkläcker, och hon kacklar icke dervid, och likväl går saken för sig – begripe det den som kan!

Men visast var den, som först hittade på konsten att förskaffa sig visdom, ty han gjorde andligen detsamma som salig Münchhausen, då denne med sin egen hårpiska drog sig upp ur kärret; och om visdomen kan man med skäl fråga, som Sancho om sömnen: »jag undrar just, hvem som uppfunnit den tingesten?» Den hedersmannen kunde väl par hasard hitta på att för eget behof begagna björkqvisten; men hvarifrån han tog de två granen vishet, då ännu ingen enda vis menniska fanns på jorden, det tror jag i all evighet blir för de lärde en nöt att knäcka. Jag tycker mig just se honom, huru han, ännu en tok bland tokar, sitter der under ett tråds gungande grenar, med fingret på pannan, och bråkar sin hjerna och bråkar, för att hitta på något klokt. Hade den stackarn helst råkat sätta sig under ett äppelträd, så hade ett nedfallande äpple kunnat lätta hans bekymmer, om det fallit på hans hufvud såsom på Newtons, och i detsamma väckt genljudet af en hel orkester visa och snillrika tankar. 30

Men denne syndare, han fick väl egenhändigt knacka på sin skalle, som icke rimligtvis kunde ge andra toner än en tom tunnas. Aj aj, stackars farfarsfarfarsfarfars o. s. v. farfar, hvad du måste varit olycklig, då du tänkte på oss alla dina blifvande söner och döttrar och förtviflade om att kunna skaffa oss ett enda ass vett! Lycklig dock du, att du, sedan du påfunnit den kostliga panaceen, icke förutsåg, huru svårt en din sonsonsonsonsonsons o. s. v. sonson, densamme som alldagligen träder sina armar i min rock, skulle få att hafva din uppfinning, vettet och visdomen, i behåll. 40

Så der ungefär fantiserade och klagade Magnus, på aftonen samma dag, då nyss anförda händelser timade, häftigt gående fram och åter i farbroderns rum, medan denne höll på att försegla ett bref. Denna sysselsättning slutade han ungefär i samma stund, som Magnus sitt tal, och svarade till detta: 50

»Åh, din tok, flickan håller af dig, och dermed punktum.»

Men Magnus hade många skäl, tyckte han, att tänka annorlunda.

För att framlägga dem, måste vi gå tillbaka i tiden till klockan 55 minuter till tolf förmiddagen.

Ty just vid samma tid satt Magnus i sin skola, med en latinsk kria framför sig, och apostroferade dess författare i följande ordalag:

10 Det skulle ej förundra mig, att titulus har så litet förtroende för Ciceros kunskap i latinet, ty han kunde olyckligtvis icke rådfråga vår förträfflige Streling; men att Streling sjelf får lida ett så uppenbart förakt, det förvånar mig i sanning. I min tid hörde jag aldrig en rektorist påstå, att qui med conjunctivus efter dignus, indignus, endast borde gälla i tredje klassen, utan man ansåg den vara fotad på goda grunder, derföre att då talas om något som borde eller bort ske, icke om en verklig tilldragelse. Dessutom accusativus cum infinitivo efter sperabat? Skulle ej titulus hålla så bält litet på Cicero, så vore det lätt att minnas, att han» –

20 Men längre hann vår rektor lyckligtvis för den tilltalade och läsarinna icke. Ty just här öppnades dörren, och då Magnus såg upp från boken, varnade han ett lätt leende på alla de unga ansikten, hvilkas blickar voro rigtade åt dörren, der den gamla jungfru Mari ärbart neg och rodnade. Hon trädde modigt fram och räckte honom en liten behändig biljett, hvars handstil han icke utan någon bestörtning igenkände. Han öppnade den och läste, men varnades af ett litet sorl, hvartill ungdomen oförtöfvadt begagnade detta ypperliga tillfälle, från att ens fråga, huru mamsell mådde, och bad endast helsa, utan att nämna till hvem, samt lofvade komma genast.

Med ett par återstående scripta gick det nu till vederbörandes förnöjelse lätt som en dans, ty de lemnades helt och hållet oransakade; och ehuru det efterlängttade klockslaget lät blott tvenne minuter vänta på sig, så väntade Magnus icke ens så länge. Två minuter äro också tid, och de ungas uppbrott skedde med stor glädje.

30 Biljetten innehöll:

»Goda Magnus! Låt mig, så snart som möjligt, få bedja om råd och med en beaktelse om stora fel vinna förlåtelse och tröst. Snar hjälp kan afvända en stor olycka.

Lina.»

40 Utom den om en orolig sinnesstämning märkbart vittnande stilen, var äfven innehållet, såsom finnes, rätt mystiskt och hotande. Intet under alltså, att Magnus under sin vandring blott lätt öppnade kappan och kastade en flyktig blick på sin skolrock samt likaså i förbigående bemärkte, att biljetten hvarken innehöll »du» eller »farbror». Men ehuru grundligt han i öfrigt med kritikens mikroskop skärskådade detta lilla manuskript, kunde hans skarpsinnighet icke finna någon antaglig utläggning af de få orden. Lyckligtvis hann han icke drifva sin undersökning så långt, som Newton den öfver uppenbarelsboken, nemligen till komplett förvirring i egen hjerna, utan hann i rättan tid till målet för vandringen.

Redan i yttre rummet mötte honom Lina, synbart upprörd och med en brådska, som om hon ämnat falla honom om halsen; men hon hejdade sig ögonblickligt och utbrast blott:

50 »Ack så lyckligt!»

Detta förvånade väl något Magnus, som på, såsom han tyckte, goda grunder trott biljetten icke vara en notifikation om någon lycklig tilldragelse. Men hans förvåning upphörde snart, då hon tillade:

»Det är förfärligt! Fredrik och Märtha skola skiljas; han har varit här, och – jag är kanske en orsak dertill – icke oskyldig – det är rysligt!»

Hon hade först rodnat, sedan bleknat, och efter denna bekännelse tog svagheten ut sin rätt, tårarnes gård, medan hon med båda händer betäckte sitt ansigte och stod framför honom med nedböjdt hufvud, nästan såsom färdig att nedsjunka på sina knän; hon såg verkligen ut som förkrossad.

Stödjande henne, med armen kring den darrande skepnaden, förde han henne till soffan i inre rummet, satte sig sjelf nära bredvid henne, fattade hennes hand – den andra täckte ännu hennes ögon och stödde hufvudet – och började sitt värf som bikt-fader. Hennes ord förvånade honom icke, ty hennes förhållande till Fredrik hade han längesedan genomskådat, ehuru han ej kunde veta, att omständigheterna för denne skulle yppat så mycket af hennes tänkesätt, ja till och med i afseende å dem missledt honom. Hvad sjelfva faran angick, så trodde han den ej så nära förhanden, ty han visste, att i sådana fall parterna ömsesidigt gerna betänka sig, förrän steget verkligen tages, fastän det lätt kan blifva en vana att utan betänkande hota dermed och tala derom. Något oroades han likväl af Linas häftighet och Fredriks besök i dag. Han fruktade nemligen, att denne skulle förstätt aflocka henne något oförsigtigt, uppmuntrande ord, som nu så bittert ångrade henne. Han trodde henne om allt godt, men egna förhållanden hade gjort, att han redan vid Fredriks giftermål fruktande upptäckte det, som hon icke trodde att då ännu någon dödlig anat. En tid hade han hoppats, att denna böjelse nu var helt och hållet qväfd, men sednaste tilldragelser hade tyckts visa, att dermed icke så förhöll sig, och han hade af en så tidigt rotad känsla, då den fann sig besvarad och säkert på allt vis uppeldades, fruktat det värsta för hennes lugn, ehuru intet för hennes heder. Nu inneburo hennes ord en stark sjelf-anklagelse.

Sedan hon i hvad hon ansåg för hufvudsak, nemligen att han borde medla försoning mellan Fredrik och Märtha, yttrat den åsigt: »att för Fredriks skull farbrodern härtill vore lämpligast, samt att han sjelf nog skulle ställa saken så, som om uppmaningen dertill komme blott ifrån honom.» frågade han, icke utan liten farhåga för svaret:

»Hvad sade då Fredrik i dag, som så mycket upprört Lina? Att han kastat sina ögon på vår lilla engel, det visste ju också Lina förut. – Var han nog samvetslös att göra förslager för framtiden? – Vid Gud, han det skall hafva gjort för intet!» slutade han och sprang upp ifrån soffan, glömmande sig och sin värdighet af en fridens man, men återvändande genast litet flat till den behagliga plats han lemnat.

Det gick dock ej så lätt att få svar på den frågan. Hon hade föresatt sig att göra en uppriktig syndabekännelse och började – med balen. Icke tidigare? Nej, icke tidigare – men hon tillade dock, då hon omtalade sin förskräckelse och huru hon förrådde den, att det skedde »af barnslig svaghet». Likaså beskref hon fullständigt, fastän med flere pausser, uppträdet i trädgårdens lusthus, sägande: »att hon velat förstöra det stygga porträttet, som hon förvarat alltsedan Märtha gaf det åt henne, men som hon nu icke mera ville behålla.» Vid denna beskrifning fann sig Magnus, oaktadt den oväntade historien om porträttet, dock så belåten, och hon såg ännu vid upprepadet af, huru hon sprungit upp från stolen, huru hon ropat »gå, gå!» och »Mari!» – så rask och modig ut, att han flera gånger å rad tryckte än den ena, än den andra af de mjuka händerna, hvilka han alltid ånyo fångade i sina, då de återvände från lockarne eller de tårade ögonen. Han sade nu:

»Vår Linas ädla och starka själ har icke förnekat sig!»

Mången syster skall kanske fördöma hennes förställning; ty hon förteg ju nästan helt och hållet sina egna känslor och den del dessa haft

i händelserna. Ja visst! Men det vore högst besynnerligt att se, jag vill ej säga den qvinna, utan den menniska (må än sjelfva Kant påstå: »att qvinnan är tystlåten med egna hemligheter, ej med andras.» mannen tvärtom), som i dylikt fall varit uppriktigare. Man kan lätt ångrande erkänna ett begånget fel, till och med älska att öfverdrifva dess betydighet, men man kan dock gerna undvika att framställa detaljerna såsom lika många skilda fel, då ibland dem hellre en eller annan framhållas, som möjligen något förringar det obehagliga intrycket af det hela. Utan att serdeles djupt spekulera öfver saken, kan man lära sig inse detta, och utan att sára damerna torde det få påstås, att de besitta en förunderligt fin urskilning, hvad i dylika fall bör sägas eller förtigas.

Om någon tror, att Linas berättelse blef mera sannt historisk, då hon kom till dagens händelser, så hvilar en sådan tro på ett stort misstag. Magnus fick väl höra, att hon förklarar fredsstöraren och löftesbrytaren sin »afsky», men hon upprepade detta tvenne gånger, och då han tillsporde henne hvad hon vidare sagt, så hörde han intet svar, men såg att hon rodnade. Detta gjorde honom märkbart kall, och hon fick vid nästa handflyttning låta sina runda finger lägga sig till hvila öfver hans arm, förrän han visade håg att åter fatta dem. Hans trösteord föllo sig också, då hon slutat och sedan två minuters tystnad inträdt, i följande besynnerligt kyliga ordalag:

»Han har i sanning varit djerf, och Lina har ej kunnat handla annorlunda, än hon handlat. Öfver hjertats känslor kan ingen befalla; det är nog, om man tvingar dem att tåga, för att kunna säga och göra hvad pligt och samvete fordra. Vill han ännu göra sig fri ifrån sin närvarande förbindelse, så sker det åtminstone icke i några vansinniga förhoppningar för framtiden. Men de skola väl besinna sig på båda sidor, förrän ett så förtvifladt steg vidtages, och om det likväl sker, så kan väl ingen annan än de sjelfva bära skulden dertför. – Men det sker säkert icke. Var blott lugn! – Tiden skall göra det öfriga. Med dess hjälp kan menniskan hvad hon allvarligt vill – äfven glömma.» –

Ja, jag behöfver visst glömma hvad som varit – om jag kan det – men något annat har jag ej att glömma! Hon sade detta med liten knappt märkbar häftighet, men drog dertvid sin hand undan och tyckte gråta mera barnsligt och bittert än förut. Han fruktade väl att hafva sårat henne, genom att alltför direkt anse hennes nuvarande känslor för en gifven sak, men tyckte också, att det var ett onödigt prudereri att numera dölja något sådant. Dessutom så hade han sjelf icke så serdeles roligt vid allt detta, och han tog sig dertföre icke utan en viss belåtenhet den erbjudna friheten att tåga. Dock, tystnaden ledde honom till sorgliga tankar, och då han åter såg henne lugnare, sade han dertföre med nedslagen röst och uppsyn:

»Vi äro bortskämda barn, söta Lina, ty modren naturen har slösat uppå oss hälften af hvarje år för natt, hvila och drömmar, och det är naturligt, att den, som fått så mycket, vill hafva mera och stjäla bort mången dagens stund att vagga sig till ro i den mjuka hängbädd, hvilken kallas fantasiens och svänger så lätt och ledigt, der den hänger bland doftande rosenbuskar och nickande vallmostänglar, utspänd mellan de båda träden: lifvets fruktbarande och dödens skuggrika. Och dock, det är väl att så är; ty mödan kring det fruktgifvande trädets rot är tung, i de flesta dess rodnande frukter döljer sig en mask, och det skuggrika, det sprider sin svalka blott öfver brystna hjertan. Så låt oss gunga deri såsom glada, glömmande barn, medan sommarsolen mognar frukten och det skälfvande hjertat ännu klappar. Vinterstormen

brusar snart öfver lunden, och väl oss! om vi, när lifsträdets grenar småningom brista, ännu döfvade och slumrande kunna sjunka ned till den med sköflade rosenblad beströdda mossbädden, öfver hvilken då blott dödsdäskpressen breder sin dunkla, skyddande grönska.» Han hade åter fattat hennes hand, tryckte den sakta och tillade:

»Men om en omild stämma i förtid väcker oss och en blek hand pekar på rosengårdens härjning, så låt oss modigt värna lifvets träd till den kommande våren och glädja oss åt den kommande höstens frukter. Jag förstår det, Lina, de äro icke mig beskärda. Mitt öga speglade sig i för många tidens förrinnande böljor, och det tröttnar vid deras gycklande svall. Men hvad är det mer? Det blir lugn och hvila då dessa en gång strömma hän öfver slutna ögonlock. Då ser du än från stranden nya bilder le ur deras spegel, och de fordna hafva flytt med strömmen. Så länge hjertat ännu är ungt och fullt af hopp, blickar äfven ögat mot de kommande, icke efter de försvinnande, och ingen af dessa har så sköna färger, att de ej blekna för dem, som återstrålas af nästa solbeglänsta våg.»

Sakta lade han sina läppar på den fängslade handens fingerspetsar och uppsteg för att gå. Men hon bad oändligen mildt:

Magnus, misskänn mig icke! Jag har felat, jag har varit svag, men jag är det icke mera. –

Halft forskande, men rörd betraktade han hennes af lidandet bleka drag, och sade sedan:

»Linas själ är den renaste, som blickat mig till mötes ur en qvinnas öga.»

Han kysste ännu den bleka pannan och lemnade hastigt rummet.

Magnus gick in i farbrodrens rum, för att der invänta hans ankomst. Men allt skulle gå prosaiskt och galet till i dag. Farbrodren kom icke hem före klockan tu, och Magnus, som väntat i det längsta, fick lof att vid denna tid åter bege sig till sin skola. Han skulle den stackarn blifvit utan middag, om ej Lina, som väl visste huru dags han i dag började läsningen, haft omtanke för hans temmeligen frodiga lekamen, utan att hon dock sjelf visade sig. Förrän han gick, skref han likväl en biljett till farbrodren.

När han på qvällen kom tillbaka, fick han af denne veta, att han, farbrodren, förgäfves sökt Fredrik, som då ännu icke varit hemkommen, samt att Märtha rest till sin mor på landet. Men till sin förvåning erfor han också, att gubben visste en hel hop saker. Det hela hade nemligen börjat förefalla denne alltför allvarsamt, och han hade mot sin vana anställt ett litet förhör med Mari samt småningom fått reda på Fredriks besök hos Lina både här hemma i dag och i trädgården. Gubben såg ordentligen bekymrad ut, och Magnus måste söka att ställa honom tillfreds med en temligen uppriktig berättelse om förloppet vid båda tillfällena. Då han nu lärde känna rätta sammanhanget, slog han hastigt om och fann allt i Linas uppförande vittna om tillgifvenhet för Magnus. Ty det hade redan kommit till förtroende de båda männen emellan i den punkten, ehuru Magnus aldrig sjelfmant vidrörde den, och äfven farbrodren högst sällan gaf en vink ditåt. Uti beviset för sin sats hade nu denne ännu icke hunnit långt, då Mari inkom och hviskande anmälte, att jungfru Stina berättat, att Fredrik just nu rest. Då beramades att genast skriva ett bref, som i morgon bittida skulle afsändas på Göteborg, dit Fredrik ordnat om åtskilliga effekters afsändande under sin adress. Under brefskrifningen, som verkställdes af Magnus, fortgick diskussionen dels öfver hvad som borde skrivas, dels på slutet öfver Magnus' och Linas inbördes

förhållande. Det var just slutet af denna diskussion, hvarmed vi började detta kapitel, och efter hvilket farbrodern satte ett så ljudligt »punktum», i samma ögonblick han tryckte sitt sigill på brevet.

Magnus vandrade, under det gubben skref utanskriften, tigande några steg fram och åter öfver kammargolfvet. Sedan sade han:

»Qvinnohertat är, kära bror, ett underligt ting, och jag tror vi förgäfves bråka vår hjerna med att taga reda på, hvaraf det egentligen består. Skulle man säga, att det är mjukt som vax och lätt mottar intryck, så måste man tillägga, att en bild lika litet kan utplånas
10 derutur, som solens ur den minsta vattendroppe. Hvar kan man skåda mera själ, än den, som strålar ut ur ett qvinnoöga, och säg mig på samvete, bror, om man af hvad som lefver och rör sig i denna själ likväl kan se mera, än man ungefär ser af luften mellan ögat och sin egen tåspets. Och sedan är det så underligt fatt med oss observatörer, att vi lika litet kunna kallsinnigt undersöka dessa strålar, som det är möjligt att fånga en enda stråle af ljuset, utan att tillika få ett helt knippe af värmestrålar. Medge, att vi männer likväl äro stora narrar, som i århundraden gapat på stjernorna för att få veta, huru vår jord, och vi
20 med den, kan sitta der han sitter, utan att ramla ned i det toma intet, eller grubblat sönder våra bästa hufvuden för att rätt förstå, hvad som i oss är så förgjordt förståndigt, under det vårt förstånd alldagligen ledes i band vid vår egen näsa, och vi icke veta mera om de tvenne rosenfinger, som nedlåt sig att knipa om den ringa ledamoten, än att de tillhöra en qvinnohand – och det måste tillstå, att blott de visaste veta ens så mycket, ty mängden inbillar sig att samma manliga ledamot snufflar i vädret af egen drift och efter eget behag.» –

Ja, visst äro vi narrar, som låta en liten flicksnärta förvirra hjernan på tvenne allvarsamma, förnuftiga män och hindra dem en hel lång höstafton från att sysselsätta sig med något klokt, såsom till exempel
30 från att taga notis om, hvad som sker i verlden utom deras egen kammare, eller hvad andra vettiga hjernor tänka än de, som dväljas under deras egna peruker, belamrade med idel kärleksgnabb och äktenskapsgräl – afbröt honom farbrodern, i det han grep till ett nummer af Argus för år 1830.

Men Magnus fortsatte sin vandring. Efter en stunds tystnad såg gubben upp från tidningsbladet och sade:

Den Julirevolutionen var dock en vacker bragd, och den nya kungen synes verkligen vara en medborgarekonung.

»Åhja: Det är att hoppas, att revolutioner skola blifva allt mera
40 menskliga, så att man i stället för att barrikadera med gatstenar släpar fram stora lastvagnar med politiska brochyren, karikatyrer o. s. v., bakom dessa bombarderar hvarandra med kraftfraser i stället för kanonkulor och i stället för gevärssalfvor låter skrattsalfvor hagla öfver hvarandra. Ja, man har ju redan här och der bragt ett helt tryckeri på fyra hjul; och det lider intet tvifvel, att man icke snart inrättar hela regimenten sådant åkande tryckartilleri, så att man kan slå hvarandra ur fältet med splitternya och oväntadt förvånande teorier. Och hvad sådana der små motioner göra folken lyckliga! Det är verkligen förunderligt. Vore en menniska än ett stycke visare än Solon och
50 skrefve en statsrätt så förnuftig, att Rousseaus deremot vore bara barnarbete, så skulle den väl tryckas i tusendetal exemplar och säljas och läsas; men förrän hvar och en menniska i en sådan författares fädernesland visste ens hundraledelen af bokens innehåll, skulle väl hundra år åtgå, äfven om man beräknar den otroliga fart, hvarmed menniskor nu för tiden blifva upplysta, visa och lyckliga. Men blir en

statsförfattning bara renskrifven i ett enda rätt vackert exemplar, och några män, som icke konciperat en enda mening i densamma, rita sina namn derunder, så blir också hela folket i samma ögonblick genomträngdt af all den visdom, ett sådant opus innehåller, och hela nationens lycka är gjord i blinken.

Det måtte just fröjda en Parisare att nu se en Pariser-trashank. Han sitter i Oktober, der han satt i Juni, han har ännu magen lika tom som då, under samma tecken till byxor, och under samma blus som då letar den arma satan efter de enda varelser, som följt honom i motgången, och äfven nu i medgången – ty hvilken skillnad nu emot då? Nu har ju den lyckliges karta blifvit en sanning! Visserligen hafva sedan Juni några lappar åter lossnat på hans benbetäckning, blusen har öppnat ett par luckor, genom hvilka de magra men fasta armarne kunna värma sig i solen då hon behagar skina – och Oktober-vinden är blifven litet svalare än Juni-fläkten; men hvad gör det? – Hans karta har blifvit en sanning, Carl X drifver honom icke mera i messan, och Polignac hindrar honom ej att trycka hvad han tänker. – – Hvad tänker du, du trasiga, bleka broder? Tänker du, att den som sådant förmår bort säga, att dessa stenar varda bröd? Tänker du, att det kostat allmakten litet att låta solens strålar i Oktober falla lika lodrätt som i Juni? Tänker du, att en varelse, sådan som din, säkert icke skulle saknats, om du aldrig funnits till, att en permission för dig från lifvets tjenst icke skulle hindrat den jemna gången i försynens regeringsärenden? – O du Argusiska majestät! Hade äfven alla dina planer för min och Sveriges lycka redan gått i fullbordan, och blefve äfven dess karta en sanning – sannerligen det der tinget, som klappar här i min venstra sida, i denna stund varit lugnare. Men du, du bleka i trasorna, du drifver blygselns rodnad fram på min panna. Ty du sitter der utan en klagan, fastän du nittienne gånger bland de hundra, du utsträcker din hand, drager den tom tillbaka. – – Eller kanske har ännu du – icke der hemma, ty du har intet hem – men någonstädes, i någon vrå af något stall, en utsträckt mager hand såsom din, för hvilken du velat förvandla stenarna i bröd, på det du skulle ega mera att gifva, en frusen varelse såsom du, för hvilken du önskat mera sol, och dock ett varmt hjerta såsom ditt, hvilket saknar dig, vid hvilket du kan hvila ditt af tankar och önskningar matta hufvud, och ett öga, insjunket såsom ditt, hvilket tacksamt blickar emot dig – då är i försynens regering din tjenst lika vigtig som medborgarekonungens, och äfven din karta är en sanning; då känner jag en varelse till som älskar, innerligt älskar dig, men afundas dig dess sköna sanning.»

Du är barnslig, Magnus! – sade den gamle efter en stunds tystnad med något dämpad röst – du ser hinder, der de icke finnas.

Men han hade i sitt sinne blifvit alltmera tveksam huru affärerna verkligen stodo, ty han insåg vid närmare eftersinnande, att Magnus i sina uppgifter troligen förteगत mycket, för att icke kasta någon skuld på Lina. Magnus kunde således kanske ega pålitliga grunder för sin misströstan. Emellertid sade han åter, för att afleda Magnus ifrån det kapitel, vid hvilket denne så envist syntes fasthålla:

»Ett nytt häfte af Törnrosens Bok har åter utkommit. Der går en ny stjerna upp för vår Svenska litteratur, och jag motser med fröjd den tid, då utläningen skall finna, hvilka snilletts eviga verk äfven vårt lilla land frambragt, och då vi sjelfve med rättvis stolthet skola se våra Svenska namn lysa öfver de många, som nu ega ett sådant rykte, blott emedan deras klang är Gallisk.

»Ja, sjelfvaste englarne i himmelen måste sannerligen flatna öfver all

den lärdom och allt det snille, som finnes här på jorden. Hvem skulle tro det om den lilla lerklumpen, som någongång måste hafva fallit i vattnet, efter den ännu deraf bär spår, som kallas för oceaner. Den minsta af englarne måste kunna stoppa hela herrligheten i fickan på sin doffelrock, och likväl skulle då hända, att han hade till tusental flera berömda män i fickan, än det af dem finnes bland englarne. På sin höjd känner man af dessa Gabriel, Rafaël och Michaël för serdeles utmärkta personligheter och har temligen reda uppå den allmänna rangordning, som bland dem iakttages, uti hvilken de två nedersta klasserna af de nio

10 äro erkeenglar och bara englar. Men hvad betyder det mot de tusende jordiska snillen, hvilka hvarje försvarlig gymnasist har på sina fem fingrar? Jag vill dock icke påstå, att det ej kan gifvas likaså mycket utmärkt folk bland englaskarorna; men det säkra synes vara, att inga englar redigera litteraturtidningarne eller skrifva för »Conversationslexicon der neuesten Zeit und Litteratur.» Ty eljest skulle de säkert något mera utpuffa hvarandra. Bättre förstå sig då våra jordiska professorer på saken, och egde desse bara englarnes basuner, så vore deras och deras loftalares odödlighet nästan så godt som omätlig. Vi

20 måste bekänna, kära bror, att det är bra dumt att icke hafva professor Palmblad i Upsala till vän, honom, som nu just gör våra Svenskar odödliga i sagde Lexicon. Nu kan jag t. ex. med bästa vilja i världen icke få en början på min odödlighet, förrän Brockhaus förtjenat plumpa pengar på den första upplagan och ger ut en ny. Och huru mången har icke då redan lagt sina ögon tillhoppa, som eljest skulle afvetat min stora ryktbarhet och mina odödliga förtjenster? Också blir det gudnås med hvarje dag allt osäkrare för framtiden. Och vi måste medge, att det af oss är ett oförlåtligt fel att icke sörja för några beundrande efterkommande. Det är väl sannt, att man i sednare tider ansett en dugtig regent tillräcklig att frambringa den mest förvånande

30 folkökning. Men jag tillstår, att jag, ehuru god rojalist i öfrigt, mången gång icke kunnat värja mig för den tanken, att hans undersåter, så manliga som qvinliga, äfven kunde ega någon del deri. Men låt nu vara, att den nya upplagan kommer ut redan 1845. Låt det uti den stå att läsa i tydliga bokstäfver, att den och den – icke den vanliga, utan en annan ovanlig – , författare till den och den utmärkt förtjenstfulla grekiska grammatiken, den och den Oktoberqvällen år 1830 bråkade sönder sin eljest hålliga hjerna för en liten engels skull, som bara af misstag krupit in i ett qvinnohjerta och så skönt tittade fram ur hennes blåa öga, att han, som sedan ur samma sönderbråkade hjerna ännu framkläckte

40 snilleverk, hvilka förvånade världen, den olärda icke mindre än den lärda, troligen utan denna olycka ensam skulle uppvägt ungefär tre och treåttondedels sekels store män, sig sjelf inberäknad, sådan han numera blef – – ja, som sagdt, låt vara, att allt detta verkligen står der att läsa! Hvem menar bror skall läsa det, då hvarken bror eller jag har en enda efterkommande? – Jag ber, säg mig ej, att andras afkomlingar skola läsa det! Ty huru många af våra Svenska spenabarn hafva väl begagnat sina mödrars resor, för att lära sig ett enda ord Tyska? Och de få, i hvilka jag eller mina kolleger pluggat Heinrichs läsebok, skola hafva nog af att lära känna sina egna och sina fäders bedrifter. Men vi, jag

50 nödgas tyvärr tro det, vi skola inga beundrare ega, sedan den efterlevande af oss blifvit trött att lefva ensam och utbytt det närvarandes Conversationslexicon mot det tillkommandes på eget förlag utgifna. Sannerligen, om denna lott träffar mig, så blir, kära bror, din tid att af efterlevande beundras kort; ty jag känner det på mig, jag skall tröttna snart, då jag icke mera finner hvila för själens oro i denna kammare,

icke mera får trycka denna varma hand till ett – god natt» – slutade han rörd, i det han fattade vännens hand, tryckte den hårdt (det var tredje gången i hans lif), blickade varmt i hans öga, sedan tog han sin hatt och gick. Gubben såg tigande efter honom och borttorkade, sedan han lemnat rummet, en gryende tårperla ur det åldriga ögat.

IX.

Sju år sednare satt jag vid fönstret i nästa rum och mättade mitt öga af den vackra lifliga tafla, som i en varm sommaraftons eldiga färger låg utbredd framför mig, lemnande mitt begärliga sinne ett nytt intryck af den nordiska kungastadens ojemförliga skönhet. 10

Vid bordet satt med ett tidningsblad i handen en fem och fyrtio års man, välbehagligt hvirflande ikring sig små nätta molnvingar af doftande havannacigarrök. Han var stark och frodig att åse, med ett ymnigt, något stråft, halftljusst hår, kring sunda, dock mera bruntskuggade än röda kinder, och i hans markeradt tecknade anlete bodde ett alfvar, som icke obehagligt afbröts af ett välvilligt leende drag kring munnen. 20

Bäst som det var, inträdde en ung blåögd, ljuslockig qvinna om tretti år, hvars blomstrande ansigte och fylliga former syntes hota med en med åren tilltagande välmåga. Hon bar egenhändigt en stor bricka med diverse tillbehör för ett godt thébord, hvilka just lockade mig att flyktigt stryka med två finger öfver min längtande mun. En liten mörkhårig flicka vid hennes sida förde stadigt och varsamt en välfylld brödkorg, och en ännu mindre, modrens afbild, följde henne halfspringande, med sin lilla hand hållande fast i modrens klädning. Utan att mannen syntes gifva någon akt derpå, ställde hon théservisen på bordet, tog plats bredvid honom och började genast tillreda den hjerststyrkande drycken. Under tiden fångade jag upp den lilla Lotta och hade äfven glädjen se den ett par år äldre systemen, Sofi, sticka sin lilla haka upp öfver fönsterposten, der jag satt, och vi började väl för tjugonde gången genomgå de mångahanda föremål, torn, hus, skepp, berg och vikar, vi hade för ögonen. Ty de små voro just ett par allra som sötaste flickor, och jag hade som en värdig onkel just min hjertans ro vid deras pjoller och smekningar, tills frun sade: 30

»Se så, mina herrar! Låt nu icke theet kallna!» och hennes man lika prosaiskt och lugnt svarade:

»Jaså, min söta Lina!» 40

Hvartill hon ännu behagade yttra:

»Var snäll och akta din tidning, kära Magnus!»

Det var allt så enkelt och alldagligt det kunde vara, endast theet och fruns ljufva, glada uppsyn voro utsökta.

Ja, det går besatt enkelt till! lärar också läsaren säga. När man så der skuttar öfver sju år i sender, utan att om dem säga ett ord, så är det ingen konst att skriva romaner! Men detta är dock bättre, än att såsom Sterne i Tristram Shandy följa sin hjelte blott till sju års ålder, om man nemligen icke som han gör sin bok till verdens yppersta humoristiska arbete – eller åtminstone så tidigt som han börjar hjeltens historia, d. v. s. från den stund dennes mor, om hon är oklok, frågar sin man: »har du kommit ihåg att draga upp vägguret?» men om hon är klok endast ger honom en kyss och några stycken kyssungar. – Dock, det blefve i sanning roligare att här berätta Tristrams historia, än att fortsätta den sorgliga berättelse, vi börjat. Men läsarinna fordrar 50

nödvändigt upplysning om, huru allt detta tillgått, d. v. s. blott huru det kom till giftermål emellan de båda – ty det öfriga läses hos Sterne.

Då jag frågade Magnus, beklagade han, att alltsamman tillgått så prosaiskt. »Om Tit. vill skriva en historia derom, sade han, så måste betydliga skarfvar göras, och jag föreslår följande:

10 »En afton i den tidiga hösts-kymningen trädde Magnus in i farbrodrens hus. Salen var tom och, ovanligt nog, äfven gubbens egen kammare» – – här sväfvade han litet på rösten. »Då tittade han in åt förmaket – Der såg han intet ovanligt, men hörde till sin förvåning några de aldra subtilaste snarkningar sakta hviska ifrån trakten af soffan. Tyst och med anande hjerta närmade han sig, och hans aning hade icke bedragit honom. Der hvilade Lina, lutad mot de tapisseribeklädda dynorna i ena soffhörnet, och dödsengelens försonande broder hade med vallmostängeln fläktat ett doft af slummer öfver den mildas ögonlock. Hon tog sig nu just en liten middagslur. Hon brukade det stundom. Men hennes slummer var icke lugn. Hon kastade den fria högra armen ett par gånger fram och åter och talade oförstådda ord, tills han slutligen tydligt hörde sitt namn nämnas och sist de hårdt uttalade orden: »jag älskar dig icke; jag afskyr dig – jag älskar Magnus»

20 – och skrämmd af sina egna ord slog hon i detsamma upp ögonlockens sidenbefransande förhänge och visade sitt ögas himmelsblåa sceneri, öfver hvilket det veka hjertats oskuldsfulla skaldedrommar framställdes och tjusade. Betagen, berusad af sälla förhoppningars sanning, ilade han fram på kärlekens vingar och – satte sig på den svällande divanen, som något ovan vid en sådan börda och en sådan häftighet litet knakade i fogningarne.

Men här låter häfdatecknaren pennan falla, och med den faller förhänget för den sköna bilden af tvenne älskandes förtjusning, och der bakom ser man endast älskarens i mörkret intagande figur framskymta och hör smällen af ett par tre dussin kyssar, mellan brutna utrop af ack, nåå och aj» – – –

30

Denna ganska rörande och romantiska berättelse skulle verkligen helt hastigt och på ett passande sätt förklara saken, om icke Lina högeligen protesterat deremot, isynnerhet hvad middagsluren, kyssarnes antal och utroten beträffar; af hvilka sednare man i hennes tanke hellre kunde sluta till ett krig med nålar, än till en kärleksförklaring.

Derföre måste väl sanningen få taga ut sin rätt, och vi hafva reda på, hvilka tvenne osanningar funnos bland de fyra sista försäkringar, Lina till afsked gaf Fredrik.

40 Gången af hennes lilla hjertas frontförändring var den naturligaste i världen och uti korthet följande. Så länge hon trodde sin i adertonde året inplanterade böjelse vara en hemlighet för hvarje meniskt öga, fruktade hon ej att fortfarande lefva i de sorgset ljufva fantasier, som utgjorde dess karakter. Äfven sedan uppträdet på balen var det henne svårt att förjaga dem, ty vissheten att hon sjelf var älskad gaf dem en naturligtvis icke ringa näring. Men då hon märkte, att Magnus anade hennes själstillstånd, då blef hon skrämmd för sig sjelf och började allvarligare betänka sin ställning. Det grämde hennes rena sinne att hysa tankar, för hvilka hon kände med sig, att hon måste rodna; ty han var ju en annans make. Fredrik visade henne snart, att han icke var sinnad låta det bero vid blotta fantasier. Och längre hade hon just aldrig tänkt sig saken, eller rättare, hon hade blott fantiserat, utan att tänka. För verkligheten fasade hon nu tillbaka. Ja, när hon efter scenen i trädgården vågade tänka sig som Fredriks, och Magnus såsom ensam eller kanske som en annans – då blef det henne så hett och ängsligt, som

50

skulle hon stått vid randen af en afgrund. Hade hon till och med utan förebråelse kunnat välja, ja, så förutsåg hon en lugn och lycklig framtid blott på ena sidan, och dock icke på sina ungdomsfantasiers. Visserligen stod Fredrik ännu för hennes öga insvept i den blåa kappan, med den stolta blicken och i den trotsiga hållningen – då han var frånvarande; men då han var henne nära – då var kappan, blick och hållning försvunnen, då kände hon blott fruktan, men likväl icke – afsky. Att hon likväl sade så, det kom sig af stundens uppbrusning samt af farhågan att icke hafva begagnat nog afvisande uttryck.

Helt annorlunda förhöll det sig med ett annat grannskap, der hon visste, att hon hade tröst och lugn, och der hon ofta känt en håg att smyga sig närmare, för att söka skydd och säkerhet. På *hans* tänkesätt var hon också fullkomligt säker; det hade hennes qvinnoblick längesedan sagt henne, och sednaste tider hade ofta afpressat henne den tysta önskan: »vore du blott en gång hans, så vore allt lidande förbi.» Hon visste också i sitt sinne, att denna önskans uppfyllande blott berodde af henne sjelf, men hon visste äfven, att hon lofvat sig att dermed icke länge skulle dröja. Så kom det sig, att hon, uti ifvern att afvisa Fredrik och för att häfva allt missförstånd om hennes verkliga tänkesätt, sade hvad hon sade; ty hon visste att trolofningen, då den endast berodde af bådas beslut och löfte, i sjelfva verket var afgjord. Ja, hon hade i första ögonblicket tyckt, att hon lika öppet skulle kunna påstå det inför Magnus. Men då stunden dertill kom, så blef den saken henne för svår, och hon kunde ej hjälpa det: att upprepa de till Fredrik sagda orden var henne rent af omöjligt.

Så återstodo två sanningar: »jag älskar icke» och »jag älskar,» ehuru äfven dessa skiftade besynnerligt i hvarandra.

Hade Magnus vid deras möte, genast efter det häftiga uppträdet med Fredrik, blott gjort någon början, hade han bara gifvit henne den minsta anledning att blotta sitt hjertas innersta och vara fullt uppriktig i berättelsen, så – ja, hvem vet, huru det hade slutats? Men kanske hade också icke just »den minsta» anledning varit tillräcklig, utan, sedan den blifvit gifven, några flera blifvit nödiga. Ty värr fanns dock icke ens den minsta! Nu satt han bara der surmulen och trodde, att hon ännu tänkte på Fredrik, om hvilken hon dock numera ej skulle brytt sig det ringaste, hade icke Märtha varit. Och så kunde han icke sjelf tala med Fredrik, då kanske sanningen kommit fram, utan farbrodern, som i sådana affärer hvarken såg eller hörde, skulle nödvändigt gå åstad! – Föga fattades, att hon ej i sitt sorgsna sinne tänkt: »en klok karl kan ändock vara bra dum.» – Men då hon åter hörde hans sorgliga fantasier, så tog qvinnohjertats vekhet åter öfverhanden, och föga fattades, att hon, då han gick, icke kring hans hals slingrade armarnes lena boja.

Så stodo affärerna den dagen, och ingen lærer väl undra, att hvarken Magnus kunde se sanningen, eller Lina ouppmanad för honom yppa den. Parets utsigter, som numera äro så ljusa och leende, vore derföre då rätt ogenomträngligt mörka, fastän väl kan förmodas, att Lina hoppades något af framtiden. Men hvad betydde detta, då stunden qualde henne? Och det var just dennas qual, hon önskat undkomma.

Detta skedde ej genom upptäckten, att Fredrik rest och den tilltänkta skilsmessan blifvit verklig. Också gaf pligten att besöka Märtha och trösta henne ingen utsigt dertill. Men hur det var, fann Lina dock här någon tröst. Märtha var lidande, men oväntadt förnuftig, och Linas bemödande att intala henne hopp, på grund af det till Fredrik affärdade brevet, hade så god framgång, att hon derigenom äfven intalade sig sjelf möjligheten af en lycklig utgång. Första ögonblicket af

deras sammanträffande hade dock varit bittert för båda, men Lina började raskt samtalen med en vink om sitt förhållande till Magnus; hvarmed hon hade slutat sitt tal till Fredrik. Detta gjorde hastig verkan, och Märtha blygdes att visa henne någon skymt af de sårande misstankar, som ett par dagar förut i den förras ögon syntes så väl grundade. Hon förteg också Fredriks bekännelse i detta hänseende, kanske också derföre, att den skulle visat hennes förmåga att behaga och intaga uti en mindre förmånlig dager i jämförelse med väninnans. Likaså förteg naturligtvis Lina, att hon egde någon kunskap om Fredriks böjelse och afsigter. Båda parterna funno sig af allt detta väl, och hvardera trodde, att hennes tankar vore en hemlighet för den andra.

Således förställning på båda sidor! Och likväl var denna förställning så välgörande för båda, att deras vänskap den förutan icke skulle kunnat fortfa. Hvarföre då predika mot förställningen, mot kvinnans medfödda och den goda tonens mödosamt förvärfvade skicklighet deruti. Den är i sanning en lika oskyldig och gänelig ersättning för verkliga känslor, som lampskenet för solens ljus. Den frambringar lika litet som lampskenet något lif; men fast endast solen ger värme, framlockar blomman och mognar trädets frukter, så är äfven den enklaste lykta nyttig att vägleda vandrarens steg i qvällens mörker. Endast då den utställes på en klippspets, för att såsom fyrbåk vilseleda seglaren, blir den skadlig, likasom förställningen endast då den beräknar andras ofärd är förkastlig. Afser den blott ett lånadt sken för personen, så är den löjlig, men använd för att främja glada känslor hos andra är den berömlig; och kvinnorna, dess skickligaste idkare förtjena äfven härför vår beundran och tacksamhet. Den som icke känner den ädla konsten, som antingen plågar andra med att framhålla sin egen eller deras varelses fränsida, eller nödgas fly menniskor, för att ej såra dem, en sådan är en obildad egoist.

Tiden krälade nu emellertid fram i sakta mak och bragte ingenting ovanligt, förrän en morgonstund kom flygande med ett bref i mun ifrån Fredrik. Han öfversände deri ett lagligen bestyrkt gåfvobref på nästan hela sin andel i boet till lilla Nanna, bedjande farbrodern att åtaga sig dess förvaltning, och i sjelfva gåfvobrefvet uppmanande sin fru att i alla hithörande frågor rådföra sig med den gamle. Således var skilsmessan afgjord sak, och hela Magnus' på brefvet använda möda, hans skarpsinniga bevis och hans vältaliga framställning – allt hade varit förgäfvets. Men farbrodern, om hvars skicklighet som underhandlare Lina hade hyst en så förklenande tanke, hade likväl genom att, Magnus ovetande, tillägga ett postskriptum ur egen fatatur, framkallat det enda hugneliga i Fredriks bref. Han skref:

– »Jag vill ej förneka de planer för framtiden, jag varit svag nog att hysa, och som kanske fostrats och närts af en sjelfkär förblindelse. Nu finnas de icke mera och inverka ej på mitt beslut. Det är onödigt att här nämna något om mina känslor i denna stund. Nog af; underrättelsen om det i brefvet påpekade förhållande mellan Magnus och Lina är mig ingen nyhet, emedan jag ur hennes egen mun både hört försäkran om hennes kärlek till honom och fått veta om deras trolofning, hvilken ända till det ögonblicket, det är till några timmar före min afresa från Stockholm, varit mig en hemlighet.» –

Sannerligen har icke jag varit okunnig om det sednare en ännu längre tid, och det är väl ej underligt, om er hemlighetsfullhet gör mig rätt förvånad – sade farbrodern till Magnus med någon förtret i tonen, men tillade genast godmodigt och triumferande: det förra deremot har jag

alltid vetat och icke låtit förvirra mig i min tro derpå, ehuru en viss mäktig skarpsynt utransakare af qvinnohjertan sökt göra den om intet.

»Läs om det der, bror!» sade Magnus. Gubben läste, och hans förtret tilltog synbart vid punkten omförlöfningen. Magnus hörde på, förvånad och uppmärksam. Men då det åter var slut, blixtrade hans ögon, och han utbrast:

»Jag håller fullkomligt med bror. Det är verkligen bra orätt af Fredrik att nu först omtala förlöfningen. Bror hade otvifvelaktigt då genast omtalat saken för mig, och det hade icke händt som nu, att jag varit förlöfvad åtminstone i två veckor, utan att veta ett enda ord derom» --

Hvad är det? du gycklar!

»Ja, med mig sjelf, ty jag låter rektorn förlöfva sig utan Magni vetskap, och hade icke denne vissa pratsamma vänner, så skulle han väl icke ens fått veta om affären genom tredje man. Jag undrar just, hvem som en gång skall vara så god och underrätta mig, att jag är gift. Bara jag icke är det redan? Jag lofvar att hafva ett vaksamt öga på mig, så snart jag kommer hem. Ty på något måste det väl märkas, om man är gift eller icke. Med en trolofning är det en annan sak, och ovetande i detta hänseende kan icke tillräknas en bra karl som enfald. Men giftermål utan mannens vetskap, det vore en annan sak, om nemligen giftermålet ej tillhör det slag, som aldrig blifvit utaf. Ungefär så tror jag i sanning det också förhåller sig med min förlöfning; fastän menniskan aldrig borde tvifla på sin egen lycka.»

Huru skall jag förstå allt detta? Du tror då, att Fredrik rent af ljuger?

»Nej, det tror jag visst icke.»

Eller att Lina förlorat förståndet?

»Gud bevara mig derifrån!»

Nå så skall jag hafva reda på saken, och det genast! sade gubben ifrigt och uppsteg för att gå. Men han hejdades af Magnus, som allvarligt förbehöll sig att sjelf få taga reda på: »om han var förlöfvad eller gift, eller intetdera». Hans goda lynne verkade lugnande, så att han till och med kunde öfvertala gubben att för någon tid icke göra till eller från i saken, ty »det skulle endast hindra honom att komma till visshet.» Tiden blef väl gubben något lång, då fjorton dagar, tre veckor förflöto, utan all upplysning i frågan, men han gjorde dock ingen påminnelse derom. Denna mellantid måtte dock Magnus hafva användt väl, ehuru det icke såg så ut af hans merendels tigande förhållande till Lina, ty han sade en afton, då de åter båda sutto tillsammans:

»Här trifs jag icke mera, bror. Adjö!»

Och så gick han hastigt ut, men tvärs öfver salen in i förmaket; och gubben strök sig leende om hakan, då han hörde två lätta knackningar på Linas dörr. Den öppnades och tillslöts åter.

»Blif icke förskräckt, söta Lina!» sade Magnus, som redan fattat hennes hand (han var riktigt flink i den manövern). »Det är obeskedligt af en sådan här björn att sticka sina tassar in i en jungfrubur -- men björnen lofvar heligt att blifva spak som ett lam, om den här lilla handen vill åtaga sig värfvet att tämja honom, och folket kan väl intet hafva att säga derom, att jag uppsöker min -- trolofvade -- Lina? Goda, älskade Lina!»

En genomskinlig rodnad på en skär, ren, qvinlig hy, just då den flammar upp i dunklare brand och vidgar sig i dallrande kretsar, är den oefterhärmligt skönaste rodnad. Den kan hinna vexa och aftaga och åter lifvas, förrän en sådan flicka som Lina, på ett sådant tilltal, får

mod att höja det nedslagna ögat mot den bedjande och rörda blick, som söker det, och hviskande svara:

Min gode, ädle Magnus!

»Lina, min Lina!»

Men en flicka kan i en sådan stund också känna en darrning smyga öfver den veka bildningen; och står en älskande man så nära till hands, som Magnus då just stod, så behöfver han icke ens vara artig kavaljer, för att med sin arm stöda den svaga. Också kan hon finna den blick, hvarigenom själ intränger i själ, för lång och gripande och med en rädd
10 men säll rysning gömma det brinnande anletet mot hans axel. Och när så der hjerta slår mot hjerta, så kan äfven en manlig kraft känna sig svag och anse för säkrast att föra henne till den nära kanapeen, hvartill blott behöfves ett halft steg, och att der taga plats vid hennes sida. Men om de sitta der i oförändrad ställning, med famnande armar och svällande hjertan och tårglänsande ögon och tigande läppar – ja så är det platt omöjligt, att en lyssnare i nästa rum kan höra ett enda ord, en enda knäpp.

Också kunde farbrodern, hvilken tiden snart blifvit för lång, och som för förekommande fall ville vara närmare till hands, i rummet bredvid
20 han den talande tystnaden till punkt och pricka. Dock ville han ännu ge sig till tåls och för att hafva något att göra for han ett par gånger med handen öfver ögonen, som voro besynnerligt skumma, och såg deremellan utåt sjön, utan att just kunna säga hvad han såg. Det var bra besynnerligt, ty Decemberqvällen strödde det herrligaste silfverglittrande månsken öfver vattnets mörka spegel och öfver dess snötäckta stränder. När han sett nog, utan att se, steg han hastigt upp, öppnade dörren, gick in och utbredd sina armar mot de båda, som villigt och ångrande, att de väl åtta minuter glömt honom för sin egen
30 sällhet, lemnade sin plats och hastade hand i hand emot honom. Men endast Lina kastade sig i den väntande fadersfamnen och omslöt af hans venstra arm, medan hans högra hand hvilade fast innesluten i Magni hand – det var så fjerde gången. Och en renare terzett hafva sällan trenne menskliga hjertan slagit.

Då Magnus såg, huru Lina flera gånger kysste den faderliga vännen, tycktes det rinna honom i hågen, hvad han lärt ur så många romaner, att nemligen hvarje kärleksförklaring, som icke slutar med en korg, bör sluta med en lång kyss. Han skyndade därför att återtaga det förlorade, men gubben påstod efteråt, att han ingalunda burit sig rätt
40 romantiskt åt, i thy att hans kyssar icke blott voro långa, utan äfven många. Hvad Lina sade dertill, kunde ingen höra; ty hon sade ingenting, utan såg blott emellan hvarje gång så ömt upp emot honom, att han omöjligt kunde motstå lusten att få ännu en sådan blick. Men båda logo de dervid, såsom barnet ler i drömmen.

Och så är den historien lyckligt och sanningsenligt slutad. Tilläggas måste ännu, att de tre tillbragte aftonen i samma rum der de nu voro. Inga andra seder flyttade hit öfver från farbroderns kammare, än punschglasen och gubbens pipa, ty Magnus kunde ej förmås att här begagna sin. Lika så litet fingo tidningar, schach- eller brädspelet här
50 inträde, utan det pratades hela qvällen – det vill säga gubben pratade och skrattade och tröttnade icke dervid. Magnus deremot var ovanligt tyst. Minst höll han något af sina långa tal. Det var väl! säger läsarinna. Vänta, vänta, morgondagen är också en dag.

Det enda, som återstår att anföra, är att bröllopet firades sjelfva nyårsdagen; »ty jag kan, om det icke göres undan, eljest endera dagen

blifva en gift man, utan att veta en smula derom,» – sade Magnus – men han sade det icke till Lina. Till henne sade han blott: »Jag har väntat tolf år, och Jakob tjenade såsom ogift blott sju för Rachel.»

X.

Då tvenne menniskor lära känna någon duglighet hos hvarandra, finnes fröet till vänskap emellan dem; tiden och vanan bringa dertill ömsesidigt förtroende, och stärkt af denna himladagg vexer plantan herrligt i ett varmt hjertas jordmån. Tiden gör vänskapsbandet så starkt, emedan man, ju flera åren blifva, desto mindre är i stånd att skänka bort sitt förtroende, och vanans makt håller derföre detta kvar vid den en gång banade vägen. Lika litet som vänskapen nödvändigt fordrar ett ädelt mål, ty äfven brottslingen kan vara brottslingen trogen in i döden, lika så litet fordrar den frånvaron af svagheter. Ty vännen älskar hos sin vän den bepröfvade förmågan och räknar i bredd med denna icke hans svagheter, hvilka till och med genom tidens makt kunna göras lika kära som förmågan och personen.

Kärleken deremot behöfver för sin uppkomst endast förhoppningen om dess föremåls företräden. I äktenskapet kan den vinna styrka genom familje-omvårdnadens gemensamma band – eller också icke, om förmåga till denna omvårdnad å någondera sidan saknas. Vänskap såsom blott ömsesidigt förtroende kan para sig till en sådan äkta kärlek. Men ömsesidiga svagheter kunna här icke blifva kära, utan endast förlåtas och glömmas.

I sin rot äro derföre vänskap och kärlek skilda; ty den förre bygger blott på pröfning, den sednare på förhoppningar. I sin fortgång förhålla de sig olika; ty kärleken fordrar blott det gemensamma sträfvandet för samma bestämda mål, familjens bästa, medan vänskap äfven trifves vid skilda sträfvanden. Kärleken aftynar lätt, ty den har att kämpa med ömsesidiga svagheter; vänskapen räknar icke dessa och är derföre fast, eller om den räknar dem, så sker det emedan vanan gjort äfven dem outhärliga.

Så är också vänskap bland qvinnor sällsynt. Ty deras mål i lifvet är blott ett, och ingen qvinnovänskap motstår den hårda pröfningen af rivalitet i kärlek – i vanliga fall icke ens den afundsjuke, som uppstår ur qvinnans allmänna sträfvande att behaga mannen. Icke ens manligt snille hos qvinnan förmår något deremot, ty äfven med snille och talanger vill hon blott behaga mannen, och snillrika qvinnor hafva derföre aldrig qvinliga vänner.

Man kunde derföre äfven säga: att vänskapen saknar ett bestämdt sedligt värde, hvilket kärleken eger, emedan denna är det band, som sammanhåller familjelifvet, och all mensklig förädling har sin rot i familjen.

»Vänskapen är en krydda,» menade Magnus efter fyra års giftermål, »kärleken är en nödtorftig spis. Den kryddan är den ljufvaste; men alla äro vi icke skapade för goddagar. Lifvets nödtorft tillhör oss hvar och en, och den som derpå lider brist, på honom har döden lagt sin hand, om han än synes lefva.»

»Men också är kärleken förgjordt prosaisk. Hvad vill du ge mig för den poësi, som är stucken i ett par varma strumpor, som simmar i en ärtsoppa eller ligger inbyttad i en barnlinda? Du menar kanske den tretusendetrehundradetrettiondetredje kyssen? Men med läpparne är det som med ett tyskt eldstål: genom nötning täres stålet, det sprakar

bort i hundrade gnistor, och endast jernet återstår. Funnes icke ögat och, då brist på yttre ljus döljer dess inre ljus, handen – blicken och handtryckningen, så visste jag sannerligen icke, hvart poésien i kärlek tar vägen» –

10 – »Om den ej flyr öfver till vänskapen och der gömmer sig, så att den ingenstädes visar sig, men likväl finnes och kännes öfverallt? Saken är i sig sjelf svår att utreda, men våra älskvärda författarinnor göra också allt sitt för att i afseende å den förvirra en sådan här tänkares hjerna. Påstå de icke i sten, att också vänner skola kyssas och smekas och
20 omfamna hvarandra och trycka händer och gråta? Jag blir helt rädd, då jag tänker på en sådan vän, ty han skulle då säkert vridit om sin hjernas vef-orgel i förvänd rigtning, så att några dess kuggar slamrande fallit mot kistans botten, eller blott vara en bedragare eller blott full af sött vin – och det hade då en öfvergång. Ty alltsedan jag begick den stora dumheten att hoppa in i denna kätta, som vi kalla lif, och der vi göra ungefär samma buller, som ett får öfver en näfverbinga, samt slutligen begå den största ohjelpiga galenskapen att åter hoppa ut – alltsedan har jag icke sett vänskapen hvarken i ögon, händer eller
30 tänder, och likväl har den varit den luft, som närt min själs lungor. En vän behöfver icke ses, icke höras – han måste blott lefva, och därför är vänskapen poési. Men lefva måste han – och likväl lefver du icke. – Himnlaglänsande svarta korpvinge, du som fläktar hvila, glömska och lycksalighet, hvarföre äro dina slag så matta, att deras svalka förmår breda sig öfver endast ett hjerta, hvarföre mäter du så knappt ut dina milda gåfvor, att icke tvenne varelser af dem kunna berusa sig och på en gång domnande böja ned det lefnadströtta hufvudet till mullens mjuka bädd!»

Till hvem sade han detta? Icke till den gamle vännen, ty denne hade redan ur ihåliga ögon blickat upp mot en vårsol genom gräsmattans
30 dok, och hans läppar, som fordom framlockat de skiftande såpbubblor, uti hvilka Magnus så gerna blåste upp både fröjd och smärta, de funnos icke mera. Derföre sågos, det vill säga hördes, de numera sällan. Kanske saknas de icke af någon annan, än af hans egen själ, som i dem fantaser utaf, som nyss anförda, ty han skref ju till en död. Hade denne blott lefvat, om också i Amerika eller Nya Holland! Magnus var sålunda alltännu samma lugna och mildt dömande man, som han varit, men doften af hans lif hade nära försvunnit, och han var stundom till och med tungsint. Dertill kom ännu en sak, som i familjens lif gjorde
40 litet bekymmer – han var numera ständigt sysselsatt.

Detta kom sig af naturliga orsaker, men också af en egen besynnerlig orsak. För familjen behöfdes mera än för hans fordna ungarlslif, och han arbetade derföre från morgon till qväll med information, samt deremellan med att göra böcker – allt för förtjenstens skull. Och tiden mellan qväll och morgon är i alla förhållanden minst sagdt en ovanlig tid för bokliga konster. Saken hade oändligen lätt kunnat hjälpas, ty i sjelfva verket var huset icke utan förmögenhet, genom ett icke obetydligt arf efter farbrodern. Men just detta, att det var ett arf efter honom, gjorde åter all hjälp omöjlig. Ty Magnus kunde på intet sätt förmå sig
50 att begagna inkomsten af dessa medel för egna behofver, utan lemnade en icke obetydlig del deraf till de fattiga och lade det öfriga af räntan till kapitalet, för barnens räkning. Så kan man säga, att han alltid hade fullt upp med pengar och likväl stundom bekymmer för dagens utgifter. Han var enligt egen utsago i samma belägenhet som de sjömän, hvilka midt uti oceanen måste knappa in vattenransonen.

»Den enas död är den andras bröd,» sade han till Lina – »det kan icke hjälpas; men jag är icke maskarnes medarfving, och jag kan icke fylla min mage med hvad som gjort mitt hjerta tomt – såsom vilden släcker sin törst med sin egen blod. Vore det min fader, skulle jag säga: det är så naturens gång, och hans egendom hade varit min, antingen han dog eller lefde. Men nu kunde endast döden göra mig rik – det tål jag ej, ty han gjorde mig fattig. – Min rikedom är likväl stor,» – han slog här armen kring hennes hals och böjde det blonda hufvudet till sig – »men människan är oförnöjd, Lina. För det öra, som lyssnar, ljuder der och hvar sköna toner; men då dödsangelens vinge susar förbi, döfvas det, och den lilla hammaren i dess snäcka slår sedan på sitt städ månget osäkert slag, som vid de skönaste harmonier endast låter själen förnimma en smärtsam dallring.» –

10

Detta sade han kort efter vännens frånfälle. Lina sade intet dertill, men hon tyckte väl ändock i sitt sinne, att det var litet besynnerligt. Hon hade också intet deremot, att de flyttade in i den lilla våning, ifrån hvilken de dertills varit skilda blott genom taket, hvilket de unga tu begagnade såsom golf. Men då familjens behof tillvexte och med dem Magnus' arbete, och då den sorgsna stämningen icke ville vika, utan syntes suga näring af omgifningen – då började allt detta förefalla henne helt bekymmersamt. Af allt kunde tydligen märkas, att deras äktenskaps tredje, fjerde och femte år just icke kunnat kallas lyckliga. Hvad hon företog sig för att hjälpa saken, berättade Magnus, théaftonen i 9:de kapitlet, skrattande som följer:

20

»Verlden skulle förvånas, om den visste, hvilka fältherretalanger som gömmas under de der ljusa lockarne,» – han kysste dervid samma lockar – »och som nu användas på mitt underkufvande. Uttröttade hon mig icke först med fram- och återmarscher, mera slipade än Turennes? Vi skulle hafva puddingformar, för att kunna variera i mat med liten kostnad, och sedan något att göra puddingar utaf, för att ej låta formarne stå obegagnade; nytt möbelöfverdrag och gardiner, för att ej skämmas för fremmande, och sedan fremmande, emedan rummen just nu voro så väl i ordning. Ja, hon inbillade mig slutligen, att jag tyckte så mycket om både puddingarne och fremmandet – något som jag sjelf i all min dar icke vetat – och så blef det på sistone jag, som ställt till alltsammans.»

30

Jaså, min herre! – afbröt honom Lina, förnöjdt leende – Hvem är det då, som så gerna hör på Thildas sånger och ännu hellre kysser hennes »melodiska purpurmun» för att tacka? Om alla andra unga flickor och fruar vill jag ej tala, för att ej tala om min egen olycka.

40

Det såg nästan ut som om Lina vetat, att en man, som fruktar att vara för gammal, gerna låter bry sig för unga vackra fruntimmer. Magnus fortfor:

»Se, der hafva vi det! Så låter det alltid. Nå väl, sedan alla dessa manövrer satt mig i bekymmer för nödigt munförråd och försvagat mina trupper, då först gjordes attacken. Nu hette det, att penningarne ju likväl framdeles skulle användas för barnen, samt att det derföre vore lika så godt att göra det nu genast, för att slippa allt bryderi. Blott deras behof blefve dermed betäckta, så skulle det öfriga gå som en dans. Man måste medge, att det allt låter temligen förnuftigt. Men gif blott en sådan der fresterska ett finger, så har hon snart hela handen. Ty nu skall man tro, att detta här småherrsskapet fick behofver i mängd. Det var alltid bäst att göra en klädning först åt mamma, för att sedan ändras åt dem, ty det skulle nog duga; och så kom den på deras räkning. Och likväl fanns aldrig någon af dessa gammal nog, just då

50

småherrskapet behöft en sådan, utan kassan måste åter tillgripas. Sannt är väl, att mamma lär förvara en stor del af sin garderob utom hus och nyttja den, då jag är borta i skolan, men lika sannt är också, att den der lilla mörklockiga snärtan haft någon del af sin i olag, åtminstone hvarannan gång jag velat föra henne med på en spatserfärd. Mot slika demonstrationer håller intet sinne stånd. Och på garderobens räkning sköttes så halfva hushållet. Men operationerna fortgingo äfven på direkt väg. Med ett ord, snart fanns ingenting i huset, som ej var till

10 pennor, fastän icke blyertspennan, emedan Sofi redan ritat en hel hop kråkfötter. Först då brorslotten af den förut årligen besparade summan blifvit en regelmessig årsutgift, kunde jag af nåd vinna ett stillestånd på obestämd tid, och nu har bladet så besynnerligt vändt sig, att mina extra förtjenster äro en ren öfverflödsvara, och detta ljuslockiga hufvud har med ens blifvit så uppfinningslöst, att det omöjligen mera kan hitta på en enda utgift. Men väl har hon fått en oändlig håg att blifva ryktbar, och det genom sin mans bokskrifvande, hvares företräde för en

20 tråkig och knappt lönad privat-information hon när som helst till punkt och pricka kan bevisa. Och sedan jag lemnat informerandet, så har hon på minuten uträknat, huru lång tid dagligen det kan behövas, för att vinna en utomordentlig ryktbarhet. In summa, hon har under detta fälttåg gjort sin man till en riktig invalid, och jag håller hela min blifvande lärda ryktbarhet mot en pris snus för sanningen af, att just detta varit hela fälttågets syftemål. Hon tycker förunderligen om att sköta invalider, och jag medger, att inga händer bättre kunna vårda en sådan än dessa. Välsignelse öfver dem och öfver henne!» slutade han och blickade henne tacksamt i det blå ögonparet, under det hans händer famnade hennes.

Troligt är, att allt detta icke aflupit så lätt som det nu lät, eller att

30 icke Lina ofta blifvit tillbakaskrämd i sina öfvertalningsförsök; ty Magnus tycktes i sina hvardagsaffärer vara ganska otålig och häftig.

Så hände det t. ex. en gång, att Lina stack in sitt blonda hufvud genom hans dörr och frågade: »Goda Magnus, få vi skura hos dig i morgon?» – hvartill han genmålde: »Skura i morgon? – Jag hänger här redan näsan tre timmar öfver Celsus, men besitta jag hos honom kunnat finna ett ord om saken.» – Med rätta förvånad och kanske litet förtretad öfver ett sådant oförnuft, ty hans ton hade nästan varit smädande, återtog hon: »Men kära Magnus» – – »Men söta Lina,» afbröt han något häftigt, »husfreden är nästan mera värd än en

40 disktrasa.» – Han vände den hulda ryggen, och hon måste gå med den öfvertygelsen, att äfven den förnuftigaste man är oförnuftig. Ingen annan visste det dock om Magnus – detta var den gången hennes tröst.

Värre deran var hon, då han en afton under en icke serdeles ifrig dispyt med en närvarande gäst, sedan hon för andra gången påmint, »att maten väntade», ganska häftigt svarade: »den som har brådtom sätter sig till bords.» Hon tycktes vara van dervid och bortgick tyst. Men andra hade hört det – det smärtade.

Också syntes hon i närvarande stund öfverraskad af hans ord; och det var tydligt, att han nu för första gången visat sig inse hela det

50 kärleksfulla sammanhanget i hennes planer, för hvilket hon icke ens sjelf gjort sig sådan reda. Också svarade hon med ett barns blygt tillfredsställda uppsyn, då det belönas med ett förtjent men oväntadt beröm:

Goda Magnus, hade jag så der kunnat uppgöra en lång plan, så hade jag säkert burit mig bättre åt. Nu har jag väl ofta gjort dig missnöjd;

men det bör du icke säga, att jag velat hindra dig från att skrifva, bara du icke skrifer för ifrigt, för förtjenstens skull. Du har ju sjelf sagt, att det så blir mycket bättre.

»Ja, hör nu! hon slår mig alltid med mina egna vapen. Nu nyss har jag lidit ett nytt nederlag, och få se, om ens nu freden blir långvarig. Det är mitt andra puniska krig. Jag måste nu lemna dessa kära väggar – utlemna min flotta, hvarmed jag så ofta kunnat öfverskeppa mig till minnets Hesperien» – han blickade suckande kring sig, men fortfor snart åter muntert: – »Hon skulle eljest slutat med att ställa vaggan vid mitt skrifbord, härnäst den kommer i rörelse, och påstått, att det berodde på mig att förekomma det» – – här låg hennes runda, mjuka hand ögonblickligt som ett lås på hans läppar, och rodnaden som en rosengård på hennes kinder. Men han sköt handen åter undan och tillade afbrutet: – – »hon vet nog – att – jag önskar en – fideikommissar» – –

10

Nu hade hennes venstra hand kommit den högra till hjälp, och då hon åter måste borttaga båda, emedan hans kinder svällde röda af skrattlust, steg hon upp för att gå. Han höll henne då tillbaka och bad under skratt:

»Nej, blif qvar, söta Lina! Jag vill vara beskedlig. – Det säkra är dock, att när vi flytta i vårt eget hus, blir äfven rektorslönen öfverflödigt. Och då gör jag väl ingenting med tjensten.»

20

Å nej, den får du visst icke lemna, förrän du sjelf tröttnar dervid. Gud nåde mig, om du ständigt vore hemma, och jag icke hade någon tid för mina hemlynnen. Dessutom så går ju genom flyttningen en inkomst bort. Du vill väl ej utsprida, att din kära hustru är en slöserska?

»Jo, jag vill sqvallra derom öfverallt, att hon slöser kärlek och öm omtanke på en gammal man, som snart får grå hår och likväl är obetänksam nog att för ett intet bedröfva sitt lilla, ljufva barns milda hjerta.»

30

Goda Magnus! – bad hon med en dröjande blick, så genomträngande kärleksfull, att det blef en åskådare qvaft att se derpå. Hon lade dervid endast handen på hans axel och gick inom två ögonblick.

Eljest såg man i huset först efter längre bekantskap till smekningar, och dessa bestodo deri, att Lina stundom, då hon hade en framställning att göra till husets herres gillande, lade sin arm öfver hans axel, med andra handen fattade hans, och kanske kysste honom på kinden. Vid sådana tillfällen satt han der helt trygg, men fastän hon icke kunde se det, så syntes det likväl, att hans förnöjda leende icke var henne en hemlighet.

40

Dessutom vet hvarje qvinna, eller tror sig veta, att ett sådant kuttrande är retande att åse för en manlig åskådare. Men saken är likväl icke så säker som kringlan i bagareboden, ty sådant kan också förefalla äfven den lättast förtjusta man rätt vidrigt tillgjordt. Stå der tvenne flickor med armarne slingrade kring hvarandras retande veka midja, så kan väl den, för hvars skull det sker, just emedan han vet detta, känna en ryckning i sin egen högra arm, hvilken nu representeras af de båda qvinliga. Men en hustru, vore hon än så ung och skön, som i andra karlars närvaro sträcker armen kring sin mans hals, eller räcker honom sin hand, eller lägger den på hans arm eller axel, eller med den stryker en nedfallen lock från hans panna, har vid dessa manövrer två regler att iakttaga: att göra det hastigt och kort och dervid endast se på honom. Dertill bör hon icke låta sig förtryta, att mannen derunder ostörd fortsätter sitt samtal eller sin wira, och beskedligt gifva sig ro

50

tills han efter ett par ögonblick har tid för en blick på henne. Då kan möjligtvis det dubbla ändamålet vinnas: att nemligen göra mannen stolt och förnöjd och betraktaren litet afundsjuk. Till en verklig kyss må hon naturligtvis icke skrida utom hemmets väggar, allt under iakttagande af ofvanstående regler; sker det flera gånger samma afton, eller är mannen inöfvad att svara på inviten, så är pjesen ohjelpigen fallen och finner inga åskådare. Lina tycktes känna allt detta, utan att hon här läst det.

10 Alltsammans är just rätt borgerligt, förstås. I högre kretsar kommer icke sådant i fråga – jag menar då icke dem, der mannen är för aftonen beställd för en sådan der armryckning eller handtryckning, hvilken han med surmulen uppsyn förrättar, emedan sådant verkligen icke hör mannen till, och då sker endast för onda tungors och kvinnornas inbördes afundsjukas skull – utan om dem, uti hvilka mannen icke ens visar sin hustru de vanligaste kavaljerstjenster, emedan hon består sig sina kavaljerer sjelf, och han desslikes sina damer. »Om sådana kretsar bör man också lika litet tala på samma gång man talar om frid och kärlek, som om korrektionshusen då man bevisar samhällsinrättningens nödvändighet för människans förädling. Dessutom borde man

20 tala om dem såsom om aflidna, ty deras tid är snart ute – om ej Europas är det, hvilket på goda grunder kan betviflas,» sade en gång Magnus.

Men nu talade han icke om Europas affärer och högre kretsar, utan rörde sig i ännu högre kretsar, sägande, sedan Lina gått:

»Förunderligt stor lär väl mannens vishet vara, efter han tänker och gör upp planer för år, årtionden och århundraden. Men mången gång har jag förvånats öfver den visdom, som uppenbarar sig uti hvad en qvinna tänker för dagar och stunder; hvilket blott sällan efter seklers uppehåll händt mig vid betraktandet af männernas visdomsbragder.

30 Också bär en man blott hvad åren bringa, men stundens små betryck göra honom skengalen som en bromsstungen häst. Derföre har jag ofta beundrat almanackans beundransvärdt förnuftiga uträkning, att trehundra sextio fem dagar utgöra ett år, och kommit till den slutsats, att den, som tänkt klokt för hvar och en af dessa dagar, också tänkt temligen förnuftigt för hela året. Och hvad konsten att fördraga beträffar, så har jag lika så ofta betänkt, att den, som modigt burit hvarje dagens stund de trehundra sextio fem dagarne igenom, nästan med samma skäl kan säga sig hafva fördragit hvad året bringar, som

40 den, hvilken blott undantagsvis räknar stunderna, men utan att summera dem förer sig hela året till godo. Sannerligen om icke en gift mans olycka ligger hufvudsakligen deri, att han aldrig studerat ordentligt, det vill säga börjat läsa sin almanacka från början och lärt sig räkna trehundra sextio fem dagar på året. Ty eljest skulle han inse, att man bör vara karl hvarje årets dag och stund, för att vara karl hela året. Nu läser han sig endast det sednare, utan att tänka på det förra. Och sedan han dermed tillbragt trettio år af sin lefnad och på de tio följande lärt sig inse, att han farit fram som en tok, hvad har han då i herrans namn kvar för att återtaga det försummade?

Dumt, att ej människan kan få lefva helst femhundra år! Besinna,

50 om nu en man lefde, som varit årsbarn med Tells äpple och Gesslers hatt, agerat barberare hos Ludvig den elfte och stupat som korporal i slaget vid Nancy – men stigit upp igen – som suttit på biskopsbänken vid mötet i Kostnitz och qväst Tatarernas välde i Ryssland, opponerat emot Luthers theser i Wittenberg och underskrifvit Augsburgiska bekännelsen, fått strumpebandet af Elisabeth och kastat ett par

kejslerliga kommissarier genom rådhusfönstren i Prag, deltagit i Westfaliska fredsverket och Carl I:s halshuggning, legat med Carl XII i Bender och Pompadour i Trianon, gjort franska revolutionen och afhört Kant i Königsberg, skrifvit i Phosphoros och följt Napoleon till St. Helena – besinna, hvilken karl en sådan man vore! Hvilka lästetal förstånd skulle ej hans hjerna rymma! Och om han blott sin halfva lifstid varit gift man – ty på tvåhundra femtio år bör man väl hinna med att rasa ut, som det heter – hvilken skatt af äktenskapsklokhet skulle han icke besitta? Gif honom etthundra läroår i äktenskapets skola, så har han ännu etthundra femtio kvar att visa sin lärdom på och njuta äktenskapets lycka. Om hans efterkommande vill jag ej säga ett ord. Utrustade med hans visa råd, kunde väl sönerne gifta sig vid hundra års ålder, sonsöner och sonson söner vid femtio, sonsonson söner vid 25, och han kunde ännu före sin död se tjuguariga barnabarnsbarnabarnsbarn. Sannerligen, en enda sådan man skulle reformerat vårt Europa, af hvars hela befolkning minst en tiondedel, så der en tjugu millioner, skulle härstammat från hans frus sängkammare. Hvad vore vi icke då alla för klokt folk, som utgått ur en sådan skola!

10

Nu är det gudnås annorlunda! På en tio till femton år måste en äkta man hafsa sig till a-b-c-d i äktenskapskatekesen, och förrän han väl hunnit lära sig stafva och lägga stafvelser tillhoppa till ord, lägga sig hans ögonlock tillsammans, och han har af äktenskapet endast den lena hand, som tillsluter dem och öfver det brustna ögat hvälfver lifvets och kärlekens varma himmel, medan redan döden isat den röda lifskällan under hans venstra vestficka. Dock, det är ljuft äfven detta; och funnes äfven intet annat i äktenskapet, så är det nog. Men också på denna fröjd kan lifvet bedraga oss – eller döden, och du kan stå der stum, med den hand stelnad mellan dina, på hvars varma lif du byggde din sista glädje. Då har du endast minnet af den lycksalighet, du så illa förstått att njuta, och kanske hoppet att dana ett sådant här vekt sinne öppnare för dess gåfvor och fastare vid hvad ödet af dem förnekar» – han tog här den yngre dottern på sitt knä och strök de ljusa lockarne från hennes panna, kysste den och tillade efter en paus: »Om en sådan liten engel visste, hvilka förhoppningar som fästa sig vid hennes späda hjertas slag, hon skulle heligt lofva sig att alltid blifva ren och god som en engel. Men det är bättre, att hon icke vet det; ty hon skulle lofva falskt. I den stund detta ljuft blåa öga med mattad glans sänder sin sista blick öfver hemmet för vexlande löjen och tårar, skall äfven det se tillbaka med ånrande vemod, och endast om det ikring sig skådar saknande blickar och till dröjande afsked sträckta händer, skall ännu en salighetens strimma blänka fram ur dess af sorgsna minnen omtöcknade spegel – ty handen har då strött ut sin svaga sådd för menskligheten, och hjertat har då skördat sin eviga åtrå – kärlek.» –

20

30

40

Då Lina åter inträdde, brann ännu en mild rörelse på hennes kinder, och hon visade en serdeles håg att vara i jemn verksamhet samt sysslade derföre med hvarjehanda småbestyr kring sin man och sina barn. Men det skedde utan oro, tyst och varsamt, som skulle hon velat undvika att röja sin närvaro. På riktningen af mannens blickar, hvilka alltid ånyo uppsökte hennes veka, varma gestalt, kunde det märkas, att han icke varit sen att förstå hvad som lefde och rörde sig i hennes öfverfulla hjerta, och han såg sjelf dervid så lycklig ut, som om han nu först upptäckt, att han länge varit det. Äfven han blef tyst och fattig på ord, men han tycktes också icke söka dem, ty han hade nog af rikedom. Först då gästen, som fann att här nu hvarje vittne var öfverflödigt, skulle bege sig bort, sade Magnus med en blick utåt sjön:

50

»Se der hvad djurgårdsbergen skimra i rödt och fönstren från Waldemars udde blixtra eldgula. Aftonsolen går skönt ned och bådär en solvarm morgondag. Sådant fröjdar människosinnet, det svaga, som hellre tänker på den kommande dagen och hoppas på den, än det glädes öfver fröjden af den dag, som varit, och öfver nattens skuggor och hvila, uti hvilka dess qvalm och sorger begrafvas. Och vi veta dock, att morgondagen, såsom denna dag, har sina fröjder, sina sorger. Hvad vore väl lifvet eljest? En bildlös målning med hvitt på hvitt, en visa i evigt samma tonart, utan skugga för illusionen, utan upplösande dissonanser, som föra oss in i en ny tonverld! Hvad fröjd hade vi af att vara visa, dygdiga och lyckliga, om vi icke vore så stora dårar, så ofta ånkrat och lidit? Hvem kunde älska ljuset, om det ej aflöste nattens mörker, och hvem en människa, utan mensklig svaghet? – Nej, lefve lifvet! och qvällsolen, och nattens kyliga skuggor, och morgonstrålen, och middagens brand, och molnens sorgdok, och deras strida tårar, och stormen och åskan! – Himmeln skall åter klarna, och aftonrodnaden glöda, och morgonsolen strålände brinna; tids nog att klaga öfver förgängligheten af hvad lifvet gifvit, då ögat icke ser och örat icke hör – men hur lyckligt! då bär också läppen tystnadens insegel, och hjertats oro är så lugn, att det icke ens har en suck att förtro sin moder, jorden.»

xi.

Uti huset umgicks ett ännu ungt, alltid svartkläddt fruntimmer, som nu och då kom på ett besök för halfva dagen, emedan hon bodde på landet en mil från Stockholm. Ehuru något blekt, var hennes ansigte så skönt tecknadt, hennes stora mörka öga blickade så mystiskt lockande, kanske fordom med modets bländande, nu med vemodets dunkla glans, och hårets glänsande mörker göt sig så rikt kring halsens lena hvithet, att den, som första gången såg henne, ovilkorligen slogs af häpnad, såsom skulle han sett något underbart främmande. Hon kunde kanske vara ett par och trettio år, att döma af de förbleknade rosorna samt de något eftergifna formerna och hållningen, som icke mer egde ungdomens spänstighet; hvartill ett drag af lidande kring de fulla men blekt färgade läpparne syntes vittna om genomkämpade strider. Men allt detta lade ett nästan ännu mera retande draperi af själfullhet öfver hennes genuina skönhet. Hade man hört talas om Märtha, så skulle kanske förvåningen stigit, då man fick veta, att man nu just betraktade samma unga, öfvergifna qvinna. Ty huru någon man kunnat fly undan för ett sådant qvinnohufvud, då det när som helst stod honom fritt att lätt föra tvenne finger långsamt den herrliga profilen, smekande låta handen glida utför den veka kinden, utför halsens sakta böjning – aj! – djerft begrafva den i de mörka lockarne och med tjusta blickar suga strålarne ur ögats dunkelt lockande djup – huru han kunnat öfverge allt detta, det föreföll en betraktare obegripligt.

Om Fredrik hade man nu på mer än tre år icke hört det minsta. Han hade ifrån Göteborg rest öfver till England, men ingen visste hvart, och först mot slutet af första året efter skilsmessan fick man den underrättelse, att han vistats i Hull. Märtha hade då genast skrivit honom till, men intet svar hördes af, och det var mer än troligt, att brevet icke kommit honom tillhanda, emedan en derom anmodad sjöfarande ännu samma höst förgäfves anställt efterspaningar efter hans adress på orten. Förvåningen och glädjen blef så mycket större, då åter tre år

sednare med ett fartyg, tillhörigt Kantzow & Biel, som kom direkte från Kalkutta, en liten låda, adresserad till Märtha, anlände. Den innehöll åtskilliga superba indiska tyger och dukar, så valda och ordnade, att det tydligen kunde ses hvad som var ämnadt för modren och hvad för dottren, vidare tvenne engelska barkonoter till icke ringa belopp, och, det dyrbaraste! på insidan af omslaget: »Till min älskade dotter Nanna,» stod att läsa: »Jag lefver och ber Gud för er välgång – Fredrik.»

Detta var allt, men dock i Märthas ögon mycket, och glädjetårar besökte åter en gång hennes bleknande kinder. Man såg tydligen, att hon derefter lefde i tysta drömmar och förhoppningar, och det papper, hvarpå orden stodo, låg alltid närande dem närmast hennes hjerta. Men åter hade trenne år förgått, utan att någon förändring skett, och då man på det andra hörde, att choleraan åter grasserat i Bengalen, och då ännu denna sommar ingen ny underrättelse anlände, då vande hon sig småningom från att hoppas, och man hörde henne en gång yttra till Lina: »att bårtäcket lagt sigemellan henne och hennes förhoppningar på jorden.» Dock kan man anse för säkert, att den, som bragte henne visshet, att nu den sista länken brustit, i hennes ögon saknade all förtjenst om hennes framtids lugn.

Och likväl är det så, att vissheten om en olycka är menniskan gagneligare än ett osäkert hopp, ehuru hon hellre med smärtsam ansträngning fasthåller det sednare, än hon öfverlemnar sig åt den förras tröstande inflytande. Ty då olyckan en gång är ohjelpigen skedd, tvingas hon att hålla sig till verkligheten och till den ersättning, denna möjligen bjuder. Men detta fordrar kraft och ansträngning, och det är då vekare och mera retande att vagga sig in i inbildningens och förhoppningarnes drömmar. Hade Märtha för tre år sedan fått visshet om Fredriks död, så är det nästan troligt, att hon i denna stund icke varit ogift; ty man såg tydligt, att karlarne hade ett rätt godt öga till henne. Men såsom sakerna nu stodo, var det för dem lika litet möjligt att närma sig, som för henne att lemna rum åt en enda tanke på en ny förbindelse – om ej i drömmen.

Det var en underbart vemodfull syn, att nu se de båda ungdomsväninnorna en afton sitta i Linas förmak jemte hvarandra och jemföra denna anblick med den, då vi gjorde deras första bekantskap, då de sutto tillsammans i den röda soffan, och den mörklockiga, under det lätta arbetet med kammen, med välbehag såg sin skönt purprade kind i spegelns glas, medan väninnans matt rodnande var nästan liljeblek, i det hon sade: »menniskan spår, och Gud rår.» Nu for kammen genom ljusa lockar, och mot det blåa ögat lyste ur spegeln en kind i jern, skön ljus brand, men den mörklockigas besöktes blott sällan af en matt purpurstrimma, en snabbt försvinnande glans, såsom aftonsolens återsken på snöfälten.

Arma, veka varelses! Icke nog, att lidandet härjar er själs rosengårdar, äfven edra kinders rosor röfvar det! Icke nog, att det grumlar ert hjertas lugna spegel, det släcker äfven ert ögas rena glans, och hvarje anblick af dess sköflande framfart väcker nytt lidande! J sitten vid en källas rand, och hvarje fallande tår framlockar en ny, emedan källans spegel visar er det af tårens salta bitterhet fördunklade ögat och dess bleka spår på kinden. Er tår faller öfver svikna ungdomsförhoppningar, och dess fall undergräfvat grunden, hvaröfver nya hoppets stänglar kunde uppskjuta, den ungdomsskönhets, som tjusade och lade förhoppningarnes vida rike för edra fötter. Och hvem ville säga, att den ena förlusten är ringare än den andra? Menniskan är utomordentligt

rik på förhoppningar, men en af sorgen bleknad kind vinner aldrig ungdomsfägringen åter.

Lina sade:

»Märtha, goda du, i nästa vecka komma vi ut till dig.»

Tack för ditt löfte, som jag hoppas ni nu håller, ehuru det gör mig ledsen, att vår trädgård nu har så litet att bjuda på för barnen. Och i sommar har jag fått se er så sällan.

»Ja, ser du, då funnos alltid så många förhinder – och nu, sedan den sköna sommaren är slut, ångrar jag, att vi någonsin brydde oss om dem.»

10

Så gör tyvärr människan alltid – sade Märtha med en sorglig suck – . Vi låta glädjen fara bara för småaktiga bisaker, äro oförnöjda med hvad vi ega, och begära det omöjliga, all verdens glädje på en gång. Huru lycklig skulle man icke ofta prisa sig, sedan allt flytt, om man blott egde qvar en liten del af hvad som varit, och hvilket man då aktade för så ringa! Vi tänka icke på, att sommaren är så skön och kort, förrän han är förbi, och glömma att lifvet löper snabbt och att lyckan är en flyktig gäst, tills vi begråta att hon är försvunnen och att vi försmått hennes skänker. Ack, med huru litet vore icke jag nu nöjd, jag som fordom var så oförnöjd och ville ega så mycket!

20

»Söta Märtha, tänk icke ständigt på det förflutna! Det kan ännu blifva bättre. – Icke sannt, du flyttar ju in till staden i vinter, för Nannas skolgång? Du får verkligen icke mer ensam sysselsätta dig med henne, eljest smittas hon af din sorgsenhet. Du kunde ju taga några rum hos oss i tredje våningen» –

Ja, var snäll och gör det för all del! – sade Magnus, som nu just steg in och såsom vanligt kysste Märthas spensliga, serdeles mjuka och lena hand – gör det, så får jag stackare också oftare tillfälle att se in uti ett par mörka ögon, jag som för mina synders skull ännu en vacker dag gapar mig blind på tvenne blåa skalkar. – Men låt se, det var ju ett skönt periband! – fortfor han och fingrade på de stora granater, som prydde Märthas hals. Lina, som visste, att dessa voro Fredriks sista skänk, till en födelsedag, och derföre förenade med sorgliga minnen, skyndade med ett varnande ögonkast till sin man att afbryta honom, sågande:

30

»Jo, det är vackert, att så der hafva ögon endast för andras vackra ögon och paryr, men icke en enda blick för sin hustru, som just i afton bär en mössa enkom förfärdigad efter herrns i huset smak, 'tätt åtsittande, långt nedgående, med uppviken framkant', precist efter ordination, så som en viss förtjusande Köpenhamnska bar den» –

40

Söta Lina, du vet ju, huru hög tanke jag har om fruntimmersparyren, och jag har väl någon gång bevisat dig med klara skäl, att en negligé är det förnämsta af alltsamman. Derföre kommer jag sist till den. – Man kunde säga, – fortfor han efter en liten paus – att fruntimmersdrägten är af så hög betydelse, emedan den afser att behaga och styra oss jordens herrar och således är ett kraftigt medel i försynens hand att styra världshändelsernas gång. Jag förnekar icke dess omätliga vigt i detta hänseende, och det är med glädje jag erkänner, huru stort inflytande på mensklighetens öden den haft, ifrån Evas skira drägt till Helenas mantel, Lucretias tunik, Katarina von Boras dok, madame Maintenons styfkjortel och Kristinas i Spanien snörlif – af hvilka exempel det sistanförda tydligen visar, att den nuvarande getingformade kostymen icke är mindre verksam för verdens bästa än Grekinnans vekt rundade gördeldrägt. Detta är också ej att undra på, ty sjelfva statsekonomen måste finna den nu brukliga fruntimmers-underbygg-

50

naden förtjusande, icke blott för det myckna tygets skull, som den konsumerar, utan förnämligast för dess lämplighet att skyla ett par vattenhjul, precis såsom ångbåtarnes hjulhus; hvaraf man i en framtid kan hoppas mycket för inrikes kommunikationen.

Någon torde påstå, att det varit dessa damer sjelfva, icke drägten, som gjort sådana storverk, och hvad Eva beträffar så kan detta verkligen ega sin sanning. Men i öfrigt tror jag ingen tänkare skall neka, att just röben varit den verkande orsaken – positivt eller negativt, såsom filosoferne uttrycka sig, d. v. s. jakande eller nekande. – Nå nå, söta Lina, se icke så förtretad ut, derföre att jag blandar in en liten smula djupsinnighet; jag försäkrar, att det för denna gång är bara lefnadsfilosofi.

10

Men jag lemnar också allt detta; ty det är bara kända och erkända saker. Det, hvarpå jag för min del sätter största värde, är att denna paryr är så tidsödande både att uttänka, utföra och anpassa. Ty finge fruntimmerna använda all den tid, som nu åtgår för paryren, att besinna verldens gång och besörja att den går, det vill säga använda den på vårt underkufvande och styrande, så vore det ute med både jordens och husets herrar. Ingen af oss skulle då blifvit en Kant och påhittat det kloka rådet, att, ehuru frun bör föra regementet, herrn likväl som en klok minister gör rättast i att försäkra: »att han pligtskyldigst är beredd fullgöra hvarje befallning, men att t. ex. för ögonblicket inga penningar finnas i skattkammaren, att vissa mer trängande behof först måste afslutas o. s. v., att högstdensamma visserligen kan göra efter behag, blott med den lilla omständighet, att han, högstdensammas minister, alltid har sin insigt till dess tjänst.»

20

»Å pytt, hvad din Kant säger! En fru måste också stå på sin kant, och en man vara glad, då han får sin lilla hustrus vilja fram.» inföll Lina, som ofta nog hade hört farbroderns samtal med Magnus och visste, att denne gerna önskade höra ett par ord, för att åter komma i farten.

30

Ja visst, min söta! Hvem nekar det? Men om som sagdt er tid icke upptoges af paryren, så skulle också verldshändelserna stadna i sitt lopp, som ett utlupet ur. Ty huru i all verlden skulle en mans krafter räcka till att utföra alla de befallningar, som eljest skulle mildt dugga ned öfver hans arma hufvud? Jag vill dermed icke kasta minsta skugga på befallningarne, men jag tror mig icke påstå mera, än jag kan ansvara för, då jag försäkrar, att detta hufvud inom två veckor skulle vara komplett vridet. Och den naturliga följdén vore, att alla edra kloka befallningar skulle utföras uppåt väggarne galet – ty endast vridna befallningar finna gehör i en vriden hjerna. – Jag vill väl ej vara så djerft egenkär och påstå, att det ens nu alltid står så rätt till med oss, edra tjänare, och det vore fåfängt att neka det, då så mycket i verlden uppenbarligen tillgår bra tokigt. Men det är klart, att ert älskvärda kön i sådana fall endast barmhertigt rättar befallningarna efter tillståndet i de lydandes hjernor och således endast inlägger en ny förtjänst genom att nu och då kommendera litet förvändt.

40

»Hör man bara så oartig! Är det rim och reson att tala så till tvenne fruntimmer? Låt oss besluta, kära Märtha, att aldrig mera ge en enda kyss åt så oartiga läppar.»

50

Ah, så slipadt! att narra Märtha till en öfverenskommelse, som man sjelf i all hemlighet kan bryta! – Men jag ville just säga några ord äfven om artigheten. – Jag stödjer nemligen anförda tankar om försynens visa råd med fruntimmersdrägens tidsödande beskaffenhet, såsom beräknad för vårt osköna köns ringa förmåga, derpå, att i en annan

verld, der vårt manliga hufvud troligen blir redigare, äfven all fruntimmershabit försvinner. – Nå, se nu icke åter förtretad ut! Jag dömer ju i saken efter kyrkenglarne – några lefvande har jag aldrig sett utan lifstykke och kjortel. – Saken är påtagligen sann och utgör det starkaste bevis för min åsigt. – Men dermed sammanhänger äfven artigheten. Jag kan nemligen aldrig tro, att en kavaljer då mera skall säga en dam någon artighet för hennes smakfulla balhabit eller artigt buga sig för att upptaga hennes långhandskar – och detta af anförda enkla skäl. Ja, jag vore hädisk nog att tvifla, om man ens dåmera skall bocka och niga för hvarandra. Åtminstone förefaller det kuriöst att tänka sig ett af våra supésällskaper artigt krusande och bugande i englakostym, hviftande med de tre alnar långa hvita vingarne och svängande sina basuner eller trumpeter i händerna. – Och då allt detta sig så förhåller, så inser jag ej, att vår artighet vore någon hufvud-ingrediens i odödligheten, än mindre någon oundviklig förberedelse dertill. Men af fruktan att åter vara oartig måste jag sanningsenligt tillägga, att jag icke tror det vara synd att hafva en klädning på sig äfven såsom bevingad engel, och jag ser intet hinder för er att framdeles ordna om en englatolett efter nyaste parisiska moder – i fall icke teaterenglarnes trikåer skulle befinnas tillräckliga. –

Så der plågade Magnus göra sitt bästa för att muntra Märtha. »Litet skratt för menniskor i allmänhet och liten förlägenhetsrodnad dertill för fruntimren skadar ingen annan, än läkaren och apotekaren, och lär dödgräfvaren tålmod,» sade han. Äfven under vårt pars mera otrefliga dagar voro hennes besök de enda, som framlockade dessa gycklande tankelekar, hvilka så underbart uppfriskade hans sinne. Hvari egentliga orsaken låg, kan icke så bestämdt afgöras. Fastän han alltid varit en beundrare af Märthas utomordentliga skönhet, så tycktes Lina vara säker på sin sak och skrattade bara deråt.

Ty hon var sjelf den mest omtänksamma och glada värdinna, när Märtha var hennes gäst, och besökte denna dessutom ofta nog i hennes landtliga enslighet. Märthas nu tioåriga Nanna syntes vara Linas favorit, och äfven Magnus delade detta sin »lilla hustrus» tycke, hvaremot Märtha till sin gunstling utvalt Linas äldsta dotter. Med ett ord, förhållandet var det vänskapligaste. Om äfven förtroendet mellan de båda unga qvinnorna fullkomligt var tvenne vänners, är svårt att säga. Men säkert är, att Lina alltid med glädje återsåg Märtha, alltid visade sig omsorgsfull och deltagande, samt efter hvarje sammanlevnad dag fann sig nöjd till sinnes likasom efter en afbetalad skuld. Hon hade ännu en annan anledning att vid dessa tillfällen fröjda sig, ty Magnus var vid dem så upprymd och lemnade då alltid sitt arbete för att »snacka med sina tvenne sköna», och hon misstänkte stundom, att han gjorde det för hennes skull – en anledning mer till hennes belåtenhet. Märtha kunde ej vara otacksam för så mycken välvilja, och vanan hjälpte till att ömsesidigt så fastkedja dem vid hvarandra, att en längre skilsmessa på båda sidor frambragte saknad.

Till Magni tal om fruntimmersparyr och englar log nu Märtha litet, rodnade litet och svarade:

»Jag vet ej huru englarne verkligen se ut, det känner väl ni lärde herrar bättre; men det vet jag, att jag gerna ville lemna hela vår paryr, ja till och med dess artiga beundrare, för englarnes saliga lif.»

Men, min sötaste! – återtog Magnus – ett pund fjeder mer eller mindre, hvad betyder det? Konsten att flyga kunde väl vara bra att kunna, men den lära oss allt våra mekanici med tiden. Då få vi väl svårt att finna, hvilken större glädje det kan gifva att hafva ett englalyne i

himmelen, än att hafva det på jorden, isynnerhet som himmeln har ett verkligt öfverflöd på dem, hvilket just ej kan sägas om vår gröna jordsmula Fjedrarne kunde man så beskedligt låna af närmsta gås, icke för att fästa dem vid skuldran, utanpå klädningen, utan för att helt fromt stoppa dem i en dyna, mot den luta sitt lilla öra och slumra godt en engels sömn.

»Ja, det vore kanske bättre; men en engel har svårt för att trifvas i ett oroligt människohjerta.»

Jag känner dem, som lärt sitt hjerta lydnad för engelns röst. Låt oss hoppas, att icke ens englarne äro så olyckliga varelser, att de aldrig kunna blifva bättre och fullkomligare.

10

Märtha rodnade åter fint, denna gång för berömmet, men såg likväl derunder tacksamt upp mot Magnus. Om hon sjelf visste, huru ljuft intagande hon dervid var, lärer ej kunna afgöras, men i spegeln blickade hon icke, ehuru detta varit henne en lätt sak, då den hängde alldeles midt emot henne på väggen. Men hennes rodnad speglade sig dock – i Linas, som gladt rördes af väninnans glada rörelse.

I sjelfva verket hade Märthas sinne på dessa sju år undergått en stor förändring. Lidandet hade fört henne till eftertanke öfver dess orsaker, och ehuru hon ej i allt kunde ursäkta sin nu försvunna man, fann hon dock, att första och kanske största felet legat i hennes egna, alltför högt stämda anspråk. Nu skulle hon, såsom hon nyss yttrat, varit glad att ega helst »en liten del» af hvad hon fordom ansåg outhärligt för sin lycka. Ja, hon uppfattade denna nu från en annan sida, hvarom begreppet redan vid hennes barns sjukdom börjat gry för hennes inre öga, och tillstod för sig sjelf, att det måste finnas en annan kärlek än ungdomskärlekens glödande sällhetsbegär, en kärlek, som begär litet och förlåter mycket, just emedan den är kärleksrik, rik i sig sjelf på sällhet och rik på kärlekens gåfvor. Denna insigt i egna fel, förenad med en stilla saknad, gjorde henne mild och eftergifvande mot alla; hon sökte tröst i välgörenhet, och omsorgen för andras lycka blef snart en lugn vana, som kom henne att glömma egna fordringar på sällhet. Och likväl fann hon sig mången stund lyckligare och lugnare, än hon någonsin varit. Hon var ju också ännu rik på lycka, ty hon hade sitt barn, och den tid hon tänkte på möjligheten af en återförening med Fredrik, byggde hon alla sina förhoppningar för framtiden endast på deras gemensamma tillgifvenhet för detta barn.

20

30

Men äfven hennes själsförmögenheter i öfrigt hade förmånligt utvecklat sig. En menniska, som oupphörligt tänker på sig sjelf, sin egen sällhet, sina egna anspråk, har alltid en mer eller mindre inskränkt blick för alla lifvets förhållanden. En sådan person kan möjligen vara slug och illstig uti att befordra egen vinning, men hans talang sträcker sig blott till det egennyttiga begagnandet af hvarje tillfälle, medan han helt och hållet är ur stånd att förstå hvarje ädlare karakter eller på förhand beräkna dess känslor och handlingar. Hos en ung qvinna i Märthas belägenhet kan det ej blifva fråga om denna slags egoism. Men likasom hvarje fäfäng ung dam, hvilken såsom ogift blott räknar triumfer och i äktenskapet icke har öga för annat än egen sällhet, hade äfven Märtha i yngre åren en temligen inskränkt både fattnings- och omdömesförmåga, så att det fanns mycket skönt i lifvet, som för henne saknade allt intresse, äfvensom annat, hvars sammanhang hon aldrig kunde begripa. – Men omtanke för andras väl medför omedelbart nödvändigheten att se och klokt bedöma olika omständigheter. Är denna omtanke icke blott tillfällig, utan visar sig i allmän välvillig uppmärksamhet mot andra, så förbinder den äfven till bemödandet att

40

50

förstå och fatta deras handlingar, deras tankar och åsigt af lifvet, då de sjelfve förtroendefullt framlägga dem i dagen. Så kom det sig småningom, att Märtha äfven började något begripa Magnus, hvars person och tal förut varit henne en gåta. Detta gjorde honom glädje och bidrog icke litet att sammanknyta bandet mellan de trenne.

Men af hvilken art var då bandet mellan de tvenne, mellan Magnus och Lina? Var det kärlek? – Hvarje blott känsla är mångtydig, och hvar och en kan beskrifva en sådan efter sin erfarenhet. Men om tvenne människor sträfva för samma mål, såsom här de båda för familjens ro och trefnad, för barnens framtid, om de fästas vid detta icke af pligt, utan af en känsla, som hos ingendera kan utplånas, af föräldrakärleken, om de härigenom finna hvarandra outhärliga för sitt lufs lycka och glädje, om de ömt förlåta hvarje svaghet och, ångrande hvarje oförrätt, söka utplåna minnet deraf genom nya prof på tacksam tillgifvenhet, om icke blott denna insigt i deras behof af hvarandra, utan vanans makt så kedjat dem tillhoppa, att den ena känner sitt eget lif blott till hälften der den andra saknas, och om i deras känsla för hvarandra intet finnes, som de behöfva dölja, fastän hvardera ännu kan behålla något för sig, som den andra endast tillfälligtvis lär känna eller med tiden blir van att gissa sig till – såsom allt detta var förhållandet med Magnus och Lina, och om ett sådant förhållande får heta *äkta* kärlek, så förenades de båda af dess starka band, och det utgjorde deras lufs lycka, som skulle finnas qvar, om också all annan lifvets glädje flydde.

XII.

Vill man i Stockholms omgifningar finna en skön, landtlig trakt, så behöfver man blott sätta sig i första båt man påträffar och, om eljest båten står att tagas, fara ut, bort från staden, hvart helst vindens gunst eller infallets behag styrer kosan, ty en oskön nejd finner man icke på ett tiotal mils omkrets. Vänder man sig likväl åt saltsjösidan och passerar förbi Blockhusudden och Fjäderholmarna samt vid Kungshamn tar af åt höger ifrån stora segelleden, in i Skurusundet, så har man funnit en af de skönaste och mest romantiska. Sundet har just en lagom bredd, för att lemna ögat rum att njuta af de bergomgifna stränderna, med deras retande lugna kjusor och smådalar, der på en sluttande gräsmatta någon liten koja skymtar fram, rödlätt och nyputsad, mellan lummiga hvitstammiga hängbjörkar, ståtliga aspar med dallrande löf och doftande häggar och rönnar, hvilka med sina hvita blomblad öfversålla den af smörblomster och rödväppling brokiga marken, medan närmare stranden den hvita väpplingen, till tusendetal gömd i gräset, med hvarje vindfläkt sänder sin honungsdoft ut öfver sundet. Här och der vidgar sig dalen, och man öfverskådar några åkerfält, spridda kring en småstättlig herrgård, hvars fönster titta fram mellan dunkeltgröna syrenhäckar, öfver ordnade rader af bärbuskar och brokiga blomsterparterrer, sparsamt öfverskuggade af låga äppel- och körsbärsträd, hvitglänsande som snöbollar, med löften om kommande rika frukter.

Så der ser det ut en skön söndag i Maj, kring det klara sundets bölja, då små ångfartyg och roddbåtar i mängd med slappa segel skrida fram genom detsamma, då en sång, ljudet af en klarinett eller fiol återklingar i bergen, eller knallen från ångfartygets nickhakar, påkallande fri genomfart genom Skurubron, i småningom aftagande styrka af dem

återkastas. Men snart bränner sommarsolen hetare, trädens blommor falla af, lian skördar ängens, åkrarne gulna och frukterna rodna. Söndagen för redan blott sparsamt gäster från Stockholm, och man ser vid de små kojorna blott en kalv eller ett par lam gona sig i det ånyo uppskjutande gräset, och grupper af barn, små tärnor i hvita klädningar, mörkklädda gossar i halmhattar, svärma kring herrgårdens bärbuskar. Så komma Augusti månads regnskurar, uti hvilka endast de bildade men oviga gässen och andkullarne, föraktande de förras civilisation och stundom höjande vingen till fri flygt, befinna sig väl och glädjas öfver att ensamma och ostörda få taga sundet i besittning. Dock, norden har ännu sin septembersol och sin eftersommar, i hvilken syrsorna åter qvickna vid och en och annan blomma ännu nickar med strålände, gullgult hufvud, och en och annan fjärl, ehuru mindre lysande än vårdagens, med samma fröjd som denna fladdrar mellan buskarne, likasom de tålmodiga gröngräsets och landluftens vänner, hvilka ännu icke låtit skrämman sig till staden, utan om söndagarne bjuda de bortskämda stadsboerna på ärtskockor, filmjök och kaffe i det gröna.

10

En sådan der septembersöndag voro våra vänner, stora och små, samlade på den landtegendom, Märtha bebodde, hvilken hade ett trefligt intagande läge vid stranden af det nämnda sköna sundet. Det var en dag af stilla glädje, en landluftsdag, sådan en stadsbo icke lätt åter förlorar den ur sitt minne, utan hvars lockande ljumma fläktar och solsken han känner vid de första droppar, som om våren glittrande falla ned från taken förbi hans kammarfönster, der han sitter, uttröttad af embetsrummets tråk, af supeernas kvalm och nattvak. De äldre personerna i sällskapet voro den dagen hjertinnerligen lugna och trefliga, och barnen rätt oroliga och trefliga, de förra outtröttliga uti att göra ingenting, de sednare uti att samla blommor och ransaka krusbärsbuskarna, der ännu ett par dussin bär ljuft belönade deras frikostigt använda möda. Magnus teg så nöjd, att han icke flera än tre gånger på förmiddagen påminte Märtha, att hon var »söt och förtjusand», och en gång bad sin lilla hustru »gå klokt och försigtigt» utför blomsterterrassens stentrappa, ehuru i sjelfva verket den ena påminnelsen lärer varit lika öfverflödigt som den andra, då Märtha egde en ganska skön och stor toiletspegel, och Linas gång alltid var utomordentligt lätt och säker.

20

30

Men då middagen kom och vinet, uti en paviljong i trädgården, der vårljumma fläktar hoppade fram och åter genom fönstren förbi kaprifoliihäckarne, och flugorna surrade öfver solskensrutorna på golfvet, då kände han en oemotståndlig håg att underrätta sig sjelf, att han var i Arkadien, och han sade:

40

»Skulle jag en gång sätta mig ned och på tre ark skrifva ett loftal öfver någon man i purpurmantel, så vore det öfver Henrik den fjerde, han som ville, att hvarenda bonde hvarje söndag skulle hafva en höna i grytan, och som ännu strödde sockergryn för Bellegarde, då han fann honom gömd under Gabriellas säng, sägande de människovänliga orden: 'allt måste hafva något att lefva af.' Jag skulle göra det, emedan jag vid lediga stunder gjort den konklusion, att det är menskligare att bereda människorna tillfälle att tänka och ställa för sig sjelfva, än att tänka och styra för dem. Ty det är hiskligt, hvad man kan vara klok, då man har magen mätt och ingenting annat har att göra. Och jag ville väl se, hvilka riksgagneliga förslag våra statsmän och patrioter skulle framkläckt, om de klockan tio, då de sätta sig på taburetten eller riksdagsmannabänken, icke visste, hvar de skola få sig en middag

50

klockan tu. Men då man sitter så här och äter färsk gädda och dricker dry-madera, så kan man med största ifver i världen tänka på världens affärer och glömma sina egna, och jag har nu just i min hjerna ett halft dussin nykläckta ideer, som ett tu tre skulle göra mensklighetens lycka; men jag vill spara dem till någongång framdeles, då jag utan att vara oartig kan tala ett par kloka och förnuftiga ord, hvilka nu endast skulle göra mig och framdeles min biograf tråkiga.

10 Nu ville jag blott prisa vårt lyckliga tidehvarf, som i all konst, i konsten att bo, kläda sig, bocka och niga, äta och dricka, hunnit en sådan fulländning. Må man icke för oss tala om Grekens konsterna Athene, hvilken lika säkert som kung Orre skulle suttit här med gaffeln i handen, spetsarne uppåtvända, och likväl plockat af kalfsteken med fingrarne, försäkrande, att en gaffel är ett skönt instrument, ehuru något farligt för ett par blåblickande ögon. Men, du himmel, hvilken ömklig figur skulle icke sjelfva drottning Kristina, som dock spisat i sjelfva Versailles hos Ludvig den fjortonde, hafva gjort vid detta bord? Skulle hon ej ätit åtminstone lika mycket med knifven som med gaffeln (jag tillstår, att jag sjelf var så enfaldig ännu vid trettio års ålder), ja kanske till och med lagt skeden bredvid tallriken? Och tryggt kan man
20 antaga, att hon som en simpel hjälphustru i våra dagar skulle druckit sitt kaffe ur thefatet. Likväl var världen på hennes tid femtusenit sexhundradefemtio år gammal, och hvar evig enda käft utom Adams hade ända från dess begynnelse användt tid och möda på att lära sig äta med någorlunda besked! Besitta, hvad det går långsamt med all sådan högre bildning! ty i öfrigt måste man medge, att Kristina var ett temligen försigkommet fruntimmer, ja, att hon nästan tänkte likaså förnuftigt som nuförtiden Lady Morgan.

Numera kan man knappt tänka sig några ytterligare framsteg – om
30 icke möjligen elektriciteten kommer att spela en roll vid kammarspisningar, då man t. ex. kunde ställa bord och stolar på isolerade glasfötter, meddela det förra positiv, de sednare negativ elektricitet och låta köttbullar och bakelser alldeles af sig sjelfva neutraliserande hoppa öfver ifrån silfvertallriken på bordet i den hungriges mun på stolen, medan qvickheter, i motsatt ordning dansande öfver bordet, skulle fullbordat att häfva den elektriska spänningen. Då skall ändtligen en ungsman hafva händerna lediga att trycka sin vackra grannes, notabene sedan det lidit fram på måltiden – ty i dess början funnes hos båda parterna endast likartad elektricitet, och sådana kroppar stöta hvarandra ifrån sig; men så litet som våra damer vanligen förtära af lekamlig
40 spis, skulle de före måltidens slut vara öfverlägset negativt-elektriska, och frändskapen till grannen, som då redan egde betydliga portioner positiv elektricitet, skulle med hvarje ögonblick tilltaga. Jag vet ej, hur det är, men säkert måste det vara en försmak af dessa kommande, lyckligare tider, som nu elektriserar mina händer både den högra och den venstra (han satt emellan de båda väninnorna), så att de just hafva en enorm håg att smussla åt båda sidor. Eller kanske är det bara landluften och sommarfläktarne, som sätta dem i rörelse?

Ty det är förunderligt, hvad Guds sköna sol gör hjertat varmt. Skulle
50 vår herre satt det första paret i en modern danssalong i stället för i paradiset, så tror jag förvisso, att vi lefvat åtminstone ett århundrade sednare. Gubben Adam skulle säkert de första dagarne haft nog med att gapa på de förgyllda pappkronorna och quinquetterna och mödat sitt öra en månad, innan han förmått skilja en vals från en francaise och kunnat göra en sväng kring rummet med sin sköna, oberäknadt den tid som ytterligare skulle åtgått, innan paret lärt sig hålla takt. Och förrän

han ens vågat knyppla på spetsarna kring hennes hals eller de konstgjorda blommorna i hennes hår – hade ett halft sekel sprungit undan. Och för resten – bara stolar och bänkar! Hvad vill man göra med sådant? – Huru annorlunda i lustgården, med bådass enkla, idylliska kostymer! – Dock, jag vill icke ens fordra dessa. Men låt bara en hvit strumpa kring en vacker vad frasa fram i gröngräset, en skön bildning smyga mellan buskarne, och ett skönt, längtande öga titta fram mellan mörka lockar, under en krans af glödande rosor, eller mellan blonda under en af smäktande hvita, och jag svär, att när en sådan sylf sänkte sig ned i trädens svala skugga, den yngling, som följt henne i spåren, djerft skulle taga plats vid hennes sida, att, då nattens mantel bredde sig öfver qvällsolens purpurskimmer, dess döljande skuggor vore henne välkomna, emedan de gömde det rodnande återskenet på hennes kinder, och det glänsande klotet skulle om morgonen säkert finna dem båda, der det om qvällen följts af deras otåliga blickar.»

10

Han såg härvid på Märtha och, det var besynnerligt, jag kunde aldrig rätt med dessa hans blickar. Hon var så ljuft vacker – och jag var ännu icke sjuttio år gammal.

Den nätta trädgården, som var belägen ett stycke upp ifrån stranden, slutade åt ena sidan i en naturlig park af vilda björkar, aspar, lindar och rönnar, hassel och slånbuskar, och dylika nordens herrligheter, hvilka omhågnade och öfverskuggade en liten dälld och sparsamt beklädde det sakta sluttande berget på dess andra sida. Ett stycke uppför detta sträckte sig gräsvallen rik och blomsterbesädd, om våren med oxläggor, på sommaren med liljekonvaljer, geranier och studentnejlikor, vid denna sena årstid ännu med tåliga millefolier och gullgula hieracier, och hasselbuskarne bildade i dess sluttning mångfaldiga löfsalar af det mest idylliska slag, inom hvilka man, skyddad för solen och vinden, kunde beqvämt lägga sig, för att njuta af utsigten långsamt sundet och dess täcka stränder. Magnus ville nödvändigt, »då han nu en gång var utsläppt på gräsbete,» att kaffet skulle drickas der på bergsslutningen, och sällskapet begaf sig derföre efter slutad måltid ditupp uti en af dessa konstlösa löfsalar, som bar namn af »mammans löfsal» och framför de öfriga hade företrädet af en liten grässoffa för två personer jemte ett bord på tre i jorden nedslagna stolpar. Då soffan intogs af de båda damerna, så stod det oss båda karlar fritt att välja mellan åtskilliga beqväma platser i gräset. Vi gjorde det också utan omständigheter oss rätt beqvämt, i det vi ett litet stycke oppom torfsoffan i all maklighet utsträckte oss på den sluttande gräsbädden, hvilken Augustiregnet hade uppfriskat, men Septembersolen och dess torra, klara luft åter upptorkat och gjort mäktiga behaglig att hvila uppå.

20

30

40

Solen sken äfven nu så varmt och godt, att det verkligen efter fem minuter fordrades största ansträngning för att hålla ögonlocken jemnt så pass uppspända, att man icke såg sofvande ut, och då småherrsskapet lyckligen konvojerat ett par pipor lika långa som de sjelfva till stället, och en af dessa (af piporna), efter att hafva tittat på solen genom ett litet rundt glas, brinnande lade sin lent svarfvade mun till mina läppar, så blef det mig platt omöjligt att oafbrutet se på de vackra väninnorna, utan mina ögon öppnades och tillycktes turvis, såsom munnen på en på landbacken uppkastad abborre. Ännu hörde jag ett par gånger orden »garnering,» »spetsar,» »palatiner,» utan att kunna urskilja, om de yttrades af den mörklockiga eller den blonda, men snart var sullet af en fluga, hvilken näsvist omsväfvade de gryende svettperlorna på min näsa, det enda ljud, som nådde mitt öra, tills äfven detta bortdog, och

50

jag endast svagt kände med mig sällheten af att vara till och lefva.

Det är alltid oändligen ljufligt ett sådant der tillstånd midt emellan sofva och vaka, då man är bevakad af menniskoögon och omgifven af menniskoröster, och det endast behöfves god vilja för att höra allt, som sker ikring en, men då man icke ens finner detta mått af vilja nödigt, utan låter medvetande och vilja vandra hvar de vilja, och öfverlemnar sig handlöst åt slummerns mildt döfvande behag och åt fantasiens matt färgade bilderspel. Dock ännu ljufvare är allt detta, då det njutes under inflytandet af en lagom värmande sols strålar, af trädens susning, gräsets knastrande lif och fritt fläktande vindar. En god middag med litet godt vin, och sedan en sådan middagslur i det gröna, finge man dertill hvila sitt hufvud i en täck, ljuf, älskande qvinnas knä – åh! det vore himmelriket på jorden! – ett borgerligt himmelrike förstås. Just så lycklig var nu undertecknad icke – men likväl bra lycklig; och denna lycka stördes icke af en dröm: att nemligen en viss skön, mörklockig, hvars namn jag ej vill nämna, gjorde mig så lycklig, och att hennes mjuka hand med de spensliga fingrarne skuggande hvilade öfver mina ögon. Men då det tyvärr i verkligheten icke var mig så godt och beqvämt, utan den kullriga sten, som utgjorde min hufvudgård, var af det hårda slaget, så varade den ljufva slummern blott ett par minuter i sender, och deremellan upphof jag mina tunga ögonlock och blickade matt utöfver den vida jorden, utan att dock bestämdt se något annat, än att han verkligen fanns kvar på sin gamla plats under himlafästet.

Ännu i denna stund kan jag icke svärja på, huru många gånger jag förvissade mig om detta faktum, på hvars fortfarande tillvaro vår ro och tillfredsställelse i så hög grad beror; men säkert är, att första gången min blick åter föll på grässoffan, så var scenen förändrad, förändrad på ett förunderligt vis, och jag såg der blott den ena af damerna – Märtha, och vid hennes sida Magnus. Hade jag blott sett detta, så hade jag troligen icke brytt mig om att se något vidare, ty deri låg intet förunderligt; men att jag såg honom hålla hennes hand med sina båda, häftigt kyssa den, såg honom tala ifriga ord – ty höra dem kunde jag icke, så sakta talade han – allt detta väckte min förvåning i lika hög grad som min nyfikenhet. Ett par gånger kastade han sina blickar forskande på mig, och då tillslötos mina ögon i blinken såsom genom en magisk kraft; och åter kunde jag tydligen känna, när han upphörde att blicka ditåt, och jag såg då åter allt som föregick. Det var allt så besynnerligt, och besynnerliga tankar och misstankar dansade också omkring i min tunga, halfdomnade hjerna. Skulle väl här ett godt förstånd i hemlighet finnas? tänkte jag, fastän osäker, huru godt mitt eget förstånd var för ögonblicket. Skulle väl Magnus – ? Han – med det ädla sinnelaget – ? Och hon – pröfvad och luttrad af sorger – Omöjligt, här måste vara ett fatalt missförstånd, en synvilla! Jag drömmer, det är icke sannt, jag tror det icke, mina ögon bedraga mig! Nej, det kan, det får icke så vara; snart skall det upplysas, att alltsamman är ett tomt gyckel! *Detta är icke slutet på romanen!*

Men jag hade ännu icke sett nog. Magnus kastade åter en spanande blick åt det håll, der jag låg, och den trängde igenom merg och ben, fastän jag icke mera såg den; så spöklikt verkade den på mitt upprörda sinne. Och då jag åter såg, så hade han nedsjunkit på ett knä framför henne, och han sträckte sina armar kring den ännu i sitt fall gudomligt sköna skepnaden. Hon sträfvade väl sakta emot, men hon lät sig dock famnas af hans brottsliga armar, tryckas till hans falska bröst. – Det var gjordt! Jorden hade kunnat öppna sig, himlen ramla ned – icke ett finger skulle jag hafva utsträckt för att hindra det, om jag äfven haft

makt dertill.

Ty hvad jag såg hade gjort mitt bröst tomt, hade beröfvat mig tron på sanning och adel hos människohjertat. Här fanns icke stundens svaghet eller en mäktig passion, utan på hans sida begär och hyckleri och på hennes fåfänga. Allt var glömdt, den enas hopp, den andres minnen. Huru usla stodo de nu icke båda för mig, såsom hjertlösa, ihåliga gipsbilder. Också mitt kroppsliga öga såg i dem nu endast tillintetgörande armar. Äfven mig sjelf kände jag icke igen, ty hela min varelse likasom flöt sönder och upplöste sig i den för mitt öga mörknande luften. En liklukt väckte mig till fasans medvetande, och jag vände mina ögon ovilligt från dem båda, fast beslutet att fly den vidriga anblicken. 10

Men ödet hade annorlunda beslutit, och mina blickar skulle återföras till den på ett förskräckligt sätt. Ty då jag såg mot andra sidan af dällden, såg jag emellan dess löfverk, lutad mot en hvitstammig björk, en man i »en något trotsig hållning», med armen invecklad i en blå kappa och med hatten nedtryckt öfver pannan. Det var han, hvars porträtt multnade under rosenbusken, just sådan jag alltid föreställt mig honom – det var Fredrik. Hans anletsdrag kunde jag för afståndets skull icke urskilja, men hans ögon, som voro orörligt riktade på de båda, lyste som tvenne eldkulor. Jag spratt till, men värmen återkom i mitt bröst, likasom skulle jag sett en uppenbarelse från himmelen, och jag kände blott en orolig ifver att se dess utskickade tråda fram och med sin åsyn krossa Magnus, att se denne tillintetgjord, storprataren mållös, emedan intet af det ädla han sade hade ett hem i hans själ. Allt medlidande var försvunnet – kanske emedan han förledt henne, förstört en varelse, som redan mycket ångrat och mycket lidit. – Men mina hämndfulla önsknings skulle mera än uppfyllas. 20

Med några steg, hastiga och lätta som en andes, hade han ilat fram och stod nu bakom Magnus. Märthas blick, då hon såg honom tätt framför sig, kan icke beskrivas, så glaslik, stel och liflös var den. Den sköna munnen stod öppen till ett fasans rop, men intet ljud kom öfver hennes läppar. Också intet öfver mannens hårdt tilltryckta. Kappan föll af honom, hans arm höjdes, en dolk blixtrade, och handen flög öfver Magnus' axel mot hans bröst. Ett ångestrop hördes och en blodig stråle purpurfärgade Märthas hvita dräkt, då hon, icke mera uppehållen af hans armar, neddignat i gräset. 30

Allt hade skett i ett ögonblick, snabbare än tanken. Nödretet lossade det band, som förlamat mina lemmar, och jag stod redan invid denna grupp af brott och elände. Ännu en gång blixtrade dolken mot solen, och varma bloddroppar stänkte ifrån den öfver mitt ansigte, men min arm låg nu fast öfver mördarens. 40

»Han har röfvat ifrån mig dem båda!» – skrek han vildt och sökte genom konvulsiviska ryckningar befria den fängslade armen.

XIII.

Men vi måste först i korthet taga reda uppå, hvad som föregått med Fredrik under den långa tid, då vår berättelse hvilade, för att åter taga en så rask fart som af det nästföregående synes. 50

Hans yttre öden äro för oss dock mindre väsendtliga än de inre, hans själs historia. Ty i den yttre verlden går det nu för tiden bra enkelt och hvardagligt till, men andens inre historia blir uppenbarligen allt mera

rik och omvexlande, ju längre världen står. Han, som lärt sig Engelska såsom belletterist och beundrare isynnerhet af Byron, och som förut vant sig vid räkningskapers förande och granskande, hoppades att efter några månaders vistelse i Hull lätt få en befattning på något handelskontor. Men dermed höll sig icke så lätt, och första året blefvo hans utsigter för hvarje dag mörkare, i samma mån som de penningar han medfört försvunno. Van att icke lägga band på sina böjelser, hade han i början strött ut sina häfvor med liknöjd hand, och resor till London, till Manchester och Liverpool, för att få emoj, gjorde här månaderna lika utgiftsdryga som åren i Sverige. Redan bultade nöden på hans dörr, och han hade ännu icke varit halftannat år i England, då han en vacker dag med rang af skeppsskrifvare befann sig ombord på ett lineskepp, hvilket seglade ut ur Plymouths hamn, för att återföra en bataljon rödrockar från Ostindien. Denna lilla omständighet gaf honom ett, fastän icke lysande, tillfälle att uppfylla sin länge närda önskan att få lemna det gamla Europa med dess minnen, hvilket han likasom Napoleon fann tråkigt. Men lyckan var honom bevågen, och en tillfällighet gjorde, att han i Kalkutta verkligen fick plats på ett handelskontor, och genom den blifvande patronens bemedling slapp

att tjena under den stolta engelska örlogsflaggan. Två år hade han vistats der, då patronen vandrade all världens väg, och han öfvertog affärerna samt snart, ehuru med ett obetydligt kapital, helt och hållet trädde i den aflidnes ställe, som endast varit kompanjon och agent för ett handelshus i London. Allt gick sedan sin jemna gång, och hans andel i behållningen tillvexte snart genom några lyckliga spekulationer, så att han, då efter ett par år lusten grep honom att åter få känna till en nordisk vinter, egde en ganska nätt ungarlsförmögenhet.

Men alltunder dessa enkla öden ökade sig åren och erfarenheten af hvad menniskan eger rätt att fordra af lifvet. De öfverspända poetiska åsigtorna måste vika för den hårda nödvändigheten. Om slutet af vistelsen i England ville han aldrig tala, och den enda, som en enda gång hörde honom nämna ett par ord derom, såg dervid en half tår lägga sig i hans ögonvinklar. En skeppsskrifvare, som bor i kötrummet öfver krutdurken och för bok öfver fläsk och ärter, står också i vilkor temligen långt från en marinminister och, ehuru på en högre linie, nästan i samma led med kocksmaten. Allt detta är hårdt, men det mötte också ett stolt sinne; ty hellre skulle han gjort ett hopp öfver bastingeringen på skeppet, än han nu velat återvända till fäderneslandet. Dessutom blir en man, som icke vid någon punkt på jorden bindes af kära band, hiskligen fort en filosof, temligen liknöjd för världens gång »utanför sitt fönster.» Det går, då man just ingen framtid och inga förhoppningar har, förgjordt lätt att säga: några år mer eller mindre! det kan just vara detsamma, huru de gå, och hvar det tills vidare bär: slutet är i alla händelser gifvet! Också vänjer man sig i yngre åren lätt vid allt, då ingen möjlighet gifves att komma undan. Så fann sig äfven Fredrik bunden af omständigheterna, och han gjorde det bästa man som skeppsskrifvare kan göra – han blef filosof. Han började likväl vid den hufvudpunkt, som eljest äfven en filosof stundom plär sätta sig öfver, vid döden. Mången afton låg han i sin hängkoj och försökte, huru det vore att dö, d. ä. han tillslöt ögonen och drog filten som ett kistlock öfver hufvudet, samt tänkte sedan på lifvet och dess sorger, såsom hade han redan för evigt lemnat dem. Allt förekom honom då så obetydligt, af så ringa värde, att skilnaden mellan lifvets sorg och glädje, om någon fanns, måste utsättas i bråk, med tio siffrors nämnare

mot en i täljaren. Så var det väl icke stort värdt att åter kasta af sig filten och öppna ögat; »men till något måste det väl tjena, att vi här vaggas oss från strand till strand,» tänkte han, »efter nu en gång hjertat slår och lungan flämtar, vi må vilja det eller icke. Så får det då gå, och arbete förkortar tiden.» Ty utan arbete blir det på oceanen nästan lika tråkigt som i det gamla Europa.

Det der var en helt enkel lifvets filosofi, sådan den kan göras om skeppsbord, der ingenting står stadigt, om det icke fastsurras med en ända kabelgarn; men mången filosoferar dock osäkrare på landbacken. Det dumma var likväl, att denna filosofi, såsom all hemgjord, endast dugde för skeppsskrifvartjensten. Ty det förhåller sig verkligen med den slags filosofi, hvilken icke behöfver kunskaper och studier, precis som med förra läkarens piller, hvilka voro högst välgörande i frossa – för skraddare, men icke för skomakare. Så hände det, att, när Fredrik åter kom i en mera passande verksamhet, så glömde han hela sin filosofi och lade sig på penningförvärfning, som om penningar varit hans lefnads enda mål, och som det icke skulle gått an att dö, om han i sin kista icke finge hvila uppå några påsar med guld och silfver. Han hade nyligen lärt sig, huru präktiga dessa gula och hvita leksaker vid tillfälle äro att hafva, och det hade för honom också nyhetens behag att dagligen vara en rikare mans barberare – han rakade sig nemligen alltid egenhändigt. Men när han åter såg sin närmaste framtid säker, så började han sträcka sina blickar bortom densamma, och han fann den åter föga värd, men tillade ett om – om den alltid blefve sådan den nu var. Han försökte åter leka död, men han hade besynnerligen svårt för att hålla ögonen igen, och han kunde ej låta bli att snegla åt sidan, likasom hade han tittat efter någon, som ville göra honom den tjensten att tillycka dem.

Men denna omständighet förtjenar ett eget kapitel, och som jag känner någon, hvilken verkligen håller af alla flickor små, fast ingen af dem bryr sig om honom, så vill jag på hans vägnar i förtroende säga dem ett ord eller två. Det är nemligen i våra dagar icke mycket värdt för dem att kasta sina vackra ögon på en ungtkarl under trettio år, och detta icke blott af det skäl, att få af dessa ännu äro giftasfärdiga, utan äfven derföre att dessa få blott gifta sig emedan de äro kära, medan deremot en förståndig karl blir kär derföre att han gifter sig. Så pass förståndiga blifva nu för tiden de gunstiga herrarne, då det med dem lider in uppå fyrtitalet. Då göres dem det ensamma lifvet tungt, de börja frukta för framtiden och gå ikring sökande, hvem de uppsluka må – – nå, nå, det är icke så farligt, ty deras förstånd räcker då redan vanligen till, äfven till beslutet att verkligen sörja för egen och den lilla makans framtida lycka – ifall de nemligen icke äro blott penningefriare, om hvilket slag här icke afhandlas. Med en sådan man kan en ungmö nu temligen säkert bygga bo, emedan verlden redan kan veta hvad han går och gäller för, och verlden icke plär vara tystlåten med hvad den råkar veta. Har nu en söt flicka sigte på en sådan der flickspekulant och vet, att han är en rask arbetare och afhållen af sina temligen ordentliga kamrater, så råder jag henne att icke just visa honom sura miner. Ty han är försigtig som en gammal gädda och nappar icke så lätt på kroken. Visar man honom likgiltighet, så stryker han på foten, och tager man alltför hastigt saken för afgjord, så gör han sammaledes. Bäst är derföre att, när han synes pickhågad, icke dölja, att man vill honom väl, om detta verkligen är händelsen, men likväl se så ut, som om man alls icke tänkte på giftermål, och i sjelfva verket vara osäker, ty han är som sagdt ömtålig, och ingen flicka kan veta, hvar hon har

10

20

30

40

50

honom, förrän han öppet begärt: ja eller nej. Skulle någon flicka, hvilket icke gerna är möjligt, i båda hänseenden blott visa förställning, så är hennes framtid hennes eget verk, och hon må icke af den hoppas något godt utöfver smekmånaderna. Saken är att, fastän han blir kär derföre att han gifter sig, så vill han, att flickan skall gifta sig derföre att hon är kär – åtminstone något. Det är ojemnt parti, men sannerligen det derföre är osäkert, och mamma skall helt visst säga: »lyd den författaren, min flicka, han tycks vara en gammal lufver och ger kloka och klara råd.»

- 10 Mycket af detta hör nu icke hit, men efter kapitlet eljest är så kort, så kan ju detta extra kapitel få följa med som förstärkning. I sjelfva verket var dock Fredrik i flera hänseenden uti anförda predikament. Han var just nu i de år, då ensamhetens tyngd rätt börjar kännas. Fritt val hade han väl icke, ty dertill var han för hederlig, men han kunde likväl på sätt och vis betrakta sin hustru som en ung enka. Var allt ännu så som förr, så kunde han taga för afgjort, att hon skulle börja äktenskapet på nytt af kärlek, och som han nu hade en stark håg att gifta sig, så var äfven han villig att blifva kär, och det var ju blott detta som fordrades för Märthas tillfredsställelse. Men hans passion för
- 20 Lina? Ja, den hörde till den tid, då han ännu ville gifta sig hvar gång han blef kär, och derföre kunde den numera icke komma i någon beräkning. Men det vore orättvist att förtiga, det dessa förhållanden icke ensamt återförde honom till tanken på hemmet. Han hade tvärtom efter en ganska kort frånvaro börjat finna, att han begått en dumhet, men blygsel och stolthet hindrade honom från att godtgöra den. Dessutom mente han – kanske icke så orätt – att ännu ingen borgen fanns för ett gladare hemlif, än det han nyss lemnat. Tiden skulle verka förändring, hoppades han, i hennes sinne och glömde dervid sitt eget, ehuru han numera bedömde hennes förändrade sinnelag efter den
- 30 förändring, som föregått i hans eget inre. Han hade sett och erfarit mycket under de förflytna åren, och han visste det nu, att hundradetal millioner människor funnos, hvilka skulle ansett den lott af lifvets glädje, han så öfvermodigt förkastat, för ett halft himmelrike och för lyckan af dess egande tåligt skulle burit den andra jordiska hälften.

- Men ännu ett skäl fanns – vanan är en makt, i det goda bildningens mognande frukt, det starkaste band för att förena människa med människa, ett band, förutan hvilket intet menskligt samhälle funnes. Blott några års dagligt umgänge, än mera några år af ett innerligare förhållande, och bandet brytes icke utan saknad, och det återknytes
- 40 gerna, desto hellre vid ju tidigare ålder det uppstått och ju flera år snärja sin väf kring hjertat och alltmera afsöndra det från verlden. Och hvilket förhållande är innerligare än tvenne makars, som dock en gång älskat och älskats! – Må äfven bittert hat skilja dem åt, saknaden tränger sig dock emellan dessa hjertan vid sidan af sjelfva hatet, och tiden förmår mindre öfver den förra än öfver det sednare. Likväl fanns emellan de båda en föreningslänk, ännu mäktigare, än alla tankar, känslor och begär, ett verkligt lefvande väsende, uti hvilket de voro oskiljaktigt förenade – han hade ju ett barn, och detta barn var äfven hennes. Mången sval qväll, då han vandrade vid stranden af Ganges' klara bölja och såg en föraktad Paria, ömt vårdande sitt för eländet
- 50 bestämda barn, sitta utanför ingången till sin jordkoja, kände han en bitter beklämning i bröstet, och osäkerheten angående hans eget barns öde jagade all med möda tillkämpad frid ur hans sinne.

Derföre, när han steg ombord på fregattskeppet the Standard, som skulle öfverföra honom till Europa, skedde det med beslutet att

godtgöra det förflutna och med hopp om lyckligare dagar – i händelse intet steg å hennes sida gjort all återförening omöjlig, då han likväl kunde hafva en tillflykt till sitt barns tillgifvenhet. Men äfven för bästa fall voro hans förhoppningar icke stora. Han hade lärt sig att finna glädje nog i det lilla och var beredd att uppoffra mången ängslig småsak, som upptog tio stunder, för ett lyckligt ögonblick. Också skulle han få arbete nog att fly till, ty med det kapital han egde och med understöd af det Engelska hus, hvars kompanion han varit, ville han börja handel och skeppsbyggnad i Stockholm, och jag ser just nu der nere på strömmen en vacker brigg, som tillhör honom – en af de nya, långsträckta, lätt-tacklade och lättseglande, som gå på Brasilien och Ostindien. Sådana lätta fartyg med deras luftiga resning, med vågrätt reling, svart sida, skarp, utåthvälfd bog och afrundad akterstäf, höga master, smäckra stänger och rundhult, äro verkligen arkitektoniska mästestycken, oceanens skönheter, som väcka äfven ett oerfaret ögas kärlek och beundran.

10

Så den pratar! tänker läsarinna – icke just derföre, att jag är kär i briggar och tjärade tågstumpar, utan derföre, att jag så liknöjd pratar om så mycket småsaker, då jag har en så blodig historia att utreda. Men saken är, att jag tycker det vara en verklig synd att slå ihjäl nästan. Jag har derföre fått likasom små samvetsqual och börjat betänka, om skulden vore min eller Fredriks, ifall Magnus nu skulle säga världen farväl och vandra till sina fäder. Berodde saken bara numera på min åtgärd, så skulle jag sannerligen ännu låta den syndaren lefva och bättra sig. Men ödet – ödet rullar sin bana fram som guden Jagger-nauth på sin vagn, likgiltigt för de tusenden, som i vild yrsel påskynda dess fart, utan att räkna dem, som krossas under hjulen, nedkastade af hvarandra eller offerande sig sjelfva i blind vantrö. Och hvad är det mera? När morgonsolen uppgår strålände öfver dagens mödor och sorger, då afundas de, hvilka den festliga qvällen ryggat tillbaka för mannens med lian kalla famntag och darrande värnat lifvets matta låga, dem, som redan sofva den djupa, ljufva sömnen, och det klappande hjertat, som skälfver för det sista konvulsiviska slaget, drömmar sälla drömmar om det brystnas salighet. När, ack när skola de vexlande vågorna på lifvets ström återspegla andra bilder än saknadens och trånadens!

20

30

xiv.

40

Der satt Lina i den lilla grässoffan, med en bok i handen, och bredvid henne satt Märtha i sin svarta dräkt ordnande kaffeservisen och utdelande mandelbröd och biscuiter till de små.

Och Magnus? – Ja, Magnus – han låg bredvid mig i gräset, med en stor hopviken ylleshawl under hufvudet, och han riktigt småsnarkade, den besten.

Och undertecknad satt der upprätt och stirrade med förvånade ögon omkring sig, och de båda söta qvinnorna tycktes just småle godt åt min yrvakenhet.

Ja, det var en dröm! och skulden till den hade Magnus, som pratat så lättsinnigt och fjäsat så mycket för Märtha, och jemte honom en ypperlig gräddkaka, hvaraf jag vid middagen ätit tvenne skifvor, med en aptit, hvilken den lilla Lotta, som med bästa vilja icke fått slut på sin första portion, just tyckts afundas mig. Men den drömmen var så liflig, att jag ännu kände bloddropparne bränna på min panna och förde

50

handen till densamma. Den återvände också till min häpnad blodig derifrån – men jag lugnade mig, då jag märkte, att jag endast krossat en stackars sentida mygga, som under min sömn i allsköns ro gjort sin middag på min bekostnad. Jag hade ju dock ganska klokt tänkt, att alltsammans vore blott en dröm, ja, jag hade ju med tydliga ord sagt: »*detta* är icke slutet på romanen.» Hvad rår jag då för läsarinns misstag, då hon icke trott, att äfven jag en gång kunde tänka och säga något förnuftigt. Till min ursäkt kunde också anföras, att man vanligen tror det man helst önskar, och öfverhufvud, att hvar och en af en roman kan tro just jemnt så mycket, som han vill och tycker. Men tänk, om jag nu åter blott drömde att jag drömt, och om den hiskliga katastrofen likväl vore sanning? Besitta! är jag icke ännu så yr i sinnet, och allt surrar så ikring i min öfversta våning, att jag ej kunde veta, huru med saken sammanhänger, om jag ej hade något att hålla mig vid, som alltid är svart och aldrig hvitt – nemligen Märthas klädning.

10

Men mycken lust hade jag verkligen en tid härefter att låta min dröm vara sanning. Det var, sedan jag berättat drömmen för Magnus, och han med ogemmen munterhet sagt:

20

»Slå ihjel mig! Slå ihjel mig! Hvertill duger väl en gammal rektor i en roman, om icke till att slås för pannan? Och hvad har jag eljest för heder af att spela med? Men om, då jag går öfver slussen förbi södra slagtarhuset, folket pekar på mig, visande mig den ena för den andra, och säger: se der går den der rektorn, som blef stucken och mördad vid Skuru! Se hvad han ser sorgsen ut, stackarn! Ja, ja, det är icke så godt att blifva ihjelslagen! – när folket säger så der bortåt, och en skara pojkar och trashankar springer efter mig, för att af hjertans lust gapa på den mördade, och en gammal bekant, en bricollist ur lärftskramhandlaresocieteten, på djurgården frågar mig: kors, var det icke bror, som i fjol blef ihjelstucken? – då har man ändteligen något för det man varit med i en roman, och man kan redan med en viss stolthet se folk i synen. Hvem fanken läser dessutom nu för tiden en roman, uti hvilken ingen enda person mördas, drunknar, hänges eller råbråkas? Nej, besitta, gör ingen dumhet och släpp mig derifrån med lifvet! Låt mig dock icke dö som en stackare för bara ett dolkstyng, nej, gif mig ett par till, häl derpå i mig ett halft skålpund arsenik ungefär och frotera mig med ett dricksglas eller par blåsyra, låt sedan ett dussin pistolkulor spatsera genom min hjerna och sist en bomb krevera i min mage. Ah, hjertat hoppar af fröjd i kroppen på mig, då jag tänker på den värdighet och stolta hållning, hvarmed jag sedan kunde helsa excellenserna på Norrbro och mottaga deras komplimenter! Var nu icke en mes, utan stick, hugg och skjut och grassera som mordengelen i Egypten – låt bara en engel taga fruntimren och barnen der, ty eljest måste de sörja och gråta; men låt alla öfriga masakrera hvarandra, och häng slutligen författaren uti en krona i börssalen, för att göra honom intressant för de skönheter, som dansa derunder. – Ger jag en gång ut mina papper, »Magni papper,» så skall sannerligen läsaren på de sista tre arken i hvarje häfte få vada i blod ända till knäna, och i det sista skall den herrliga strömmens vågor stå honom öfver öronen. Oerhörda och hittills osedda manövrer uti folks kaponerande skola öfverraska honom, och hjälten i mitt bästa stycke skall taga lifvet af sig åtminstone tre gånger. Första gången skall han äta krut i tre dagar och sedan krossa ett Callerholmskt brandrör mellan tänderna, men skottet skall gå ut, utan att betydligt skada något annat än hans benkläder. Andra gången skall han hänga upp sig under en luftballon, men en meteorsten skall på femtiotusen fots höjd öfver jordytan afsveda repet, och, då han

30

40

50

just råkar falla genom ett moln, skall detta afskrapa hans näsa och öfriga framstående ledamöter, så att han utan möda kilar in sig i Enckes refraktor i Berlin. Men då han slutligen omfamnar en af Perkins ångkanoner, en sådan som skjuter ungefär femtio kulor i minuten, och sticker sitt hufvud in i dess mynning, då skall man redan efter fem minuter endast höra afbrutna ord af hans rörande sista monolog, efter tio skall han draga en lätt suck och släppa sitt tag kring kanonen, och ingen människa skulle någonsin få veta hvart han tagit vägen, om man icke i Norge hittade hans hatt, köpt hos Lorenz i Bazaren, i England hans stöfvel, gjord hos Örling vid Stortorget, och på ön Guanahani hans makalösa näsa, igenkännlig af den läkares signatur, som förfärdigat den. Medgif, att K. R. Looström då skall få en bok att förlägga, som är något värd, och författaren kunna vänta sig ett honorarium, som duger!»

10

Sådana skäl äro ovedersägliga, och det hade i sanning fordrats manhaftighet att motstå dem, om icke bokens ringa arktal äfven inskränkt utrymmet för en ordentlig batalj, och om ej – jag skäms i sanning att tillstå det – alla dess personer blifvit mig så kära, att jag icke kan förmå mig – hu då! – att stöta knifven i hjertat på någon enda af dem; ja, det grämer mig i sanning, att ej döden varit lika skonsam mot den gamla farbrodern, hvilken här under hängbjörkarne vid Skurusundet skulle mått så väl och sett så fryntlig ut, der han legat i gräset smackande på sin pipa.

20

Ty aftonen var så herrligt skön, icke prålande, men behagfull och mildt lugnande. Solen sänkte sig redan med mildrad glans ned öfver de vestra bergen, hvilkas trädbeklädda sluttning nedåt sundet omgöts af skuggor, så att endast de högsta trädens toppar skimrade af ljusflodens spel mellan de klart gröna bladen, medan deras undra del var mörk af dunkel grönska. Den lägre, östra och nordliga stranden deremot låg jemnt öfvergjuten af solljuset, och spridda åkertegar, hvilka dels redan skänkt skördaren sin rika åring och nu lyste blott af hvitglänsande halm, dels i späd rödbrun brodd lofvade ny frukt bortom den stundande vinterhvilan, bildade i vaxling med ångarnes för andra gången friska gräsbeklädnad en rutig matta, en brokig sidenduk, hvars frambård utgjordes af lummiga löfskogor, punkterade med rodnande rönнар och skönt gula aspar, vittnande om denna fågrings stundande förgänglighet. Sundet böjde sig fram deremellan så lugnt och klart, att man i dess djup kunde räkna lundernas björkstammar, från hvilka, såsom på breda hvita band, de yfviga kronorna hängde ned mot det återspeglade ljusblåa hvalfvet och dess rörliga silfverglänsande molnstrimmar. Öfver sundets yta gled makligt en båt, bland hvars brokiga befolkning en munter klarinettblåsare frestade strändernas outtröttliga echo, och längst bort sågs flottbron vid Skuru färja, öfver hvilken just nu en vagn skred fram – brygga, vagn, hästar och människor genom afståndet förminskade till fantastiska skuggspelsbilder.

30

40

Och den lilla lunden, hvarifrån allt detta öfversågs, hade ett behag, så öfverensstämmande med de milda, fridfulla sinnen, som här värmdes sig vid naturens barm. Hängbjörken med sina långa, veka löffestoner, som sänkte sig ned mot den lilla grässoffan och öfver de tvenne väninnorna; den lilla fristående klippan midtemot, som delvis öfverkläddes med grönska, äfven den, med några blommor och en vild vinbärsbuske, och på hvilken Magnus nu just satt; den trånga dalden, uti hvars gräs barnen tumlade kring, i kapp med brokiga, sjungande syrsor och höstflugor med eldprickar på vingarne; det hela, omgifvet af skyddande träd och buskar, så stilla och undangömdt, icke oroadt af

50

den minsta vindfläkt; endast i mångfaldig vaxling af ljus och skuggor genombrutet af den sjunkande solens strålar – allt stämde sinnet till lugn och frid – och dock till vemod.

10 Ty en försvinnande sol, äfven efter den varmaste och mest yppiga vårdag, sjunker alltid ned öfver ett domnande lif och öfver flydda fröjder. När aftonvinden susar genom lunden, och dess löf dallrande glittra i solens rodmande afskedsstrålar, då är det som hörde människan en hviskande helsning från dödens boningar, och en rysning smyger sig öfver hennes skepnad, likasom bäfvade den tillsamman för sin egen förgänglighet. Det är därför sinnet i qvällens stund längtar efter frid, trånande söker kärlek och är så öppet för försoning. Meningen är därför så skön i de orden: »låt icke solen gå ned öfver din vrede!» Ty den, som med bitterhet i hjertat, oförsonad, blickar efter det försvunna klotet, som kärleksfullt närar jordens lif, han stiger i sin graf med vredens känsla och förevigar sin hämdlust.

20 Men ännu mera röjes detta inflytande på sinnet vid Septembersolens mattare strålar. Då lägrar sig icke blott ett dödens och hvilans återsken öfver jorden, som öfverallt bär spåren af försvunnet lif och förgången skönhhet, utan förgängelsen synes hafva lagt sin tillintetgörande hand öfver sjelfva källan till dess lifsådra, öfver solen, som äfven i sin middagshöjd blott sänder bleknade och afkylda strålfoder öfver dess aftynande behag. Tacksammare njuter då människan hvarje skön dag såsom en oväntad skänk, fruktande, att den är den sista; kärleksfullare skådar hon upp till den lifgifvande stjernan, hvilken likasom uttömmar sina sista krafter, slösar med återstoden af sin rikedom, för att ännu en gång fröjda sig åt jordens och dess ljuset, värmen och lifvet älskande barns glädje. Såsom fåglarne, hvilka mellan sommarens korta och varma nätter bekymmerslöst flaxat ikring, hvar och en på sitt håll, då åter närma sig hvarandra och i förenade skaror hasta att uppsöka en ny 30 verld för deras lätta lif, så närma sig då äfven människorna, drifna af ett inre behof, till hvarandra, söka för den stundande vinterkyllan värme vid hvarandras hjertan och hoppas att med delade mödor lättare sträfvat fram öfver de ökade bekymmer och omsorger, som lägga sig mellan stundens flyende fröjd och förhoppningen på en kommande vårsol; och fruktan att icke upplefva den och behofvet af ömsesidigt bistånd ingjuta i deras bröst, jemte saknadens vemod, längtan efter frid, försoning och kärlek.

40 Kanske kände Magnus en fläkt af en sådan den sköna höstdagens inverkan – eller huru det var, ty han hade, alltsedan han på eftermiddagen mottagit ett bref från Stockholm och genast åter besvarat det, varit besynnerligt stämd, på en gång glad och orolig, belåten och otålig; men han sade nu, sedan han en stund kikat efter den omnämnda vagnen på bron, och sedan denna försvunnit mellan kullarne på stranden:

50 »Visste jag säkert, att den der runda solskifvan der borta vore så lagom sval, som hon nu ser ut och det tyckes på hennes långa släp af guldtrådar, hvilket nu just frasar fram här öfver lunden, så skulle jag efter en stund klifva ditupp på berget, sätta mig på hennes öfversta kant, balansera behändigt med armar och ben, så att hon icke skulle kullra åt någondra sidan, och i hennes namn säga till er härnere: – Stackars små människobarn, hvad j ären tokroliga, der ni sitta vid Skurusundet – hvarest fiskarne, emedan de aldrig äta mera än magen tål eller plåga sina fenor med att tjena dem till vingar, hela året om lefva lika nöjda – och der ni gapar upp till mig, likasom vore jag kollektör för de lotter på lifvets glädje och lycka, er dåraktiga fantasi köpt af min

liderliga, stundom hel-, stundom half-fulla hoflakej, månen, som i min enfaldiga tanke bär sig vackrast åt, när han är på tre qvart och lullar af bortåt Kungsholmen i Stockholm. Ni tror det väl icke, men jag säger eder, jag har sett er som än smärre bygmeer, då ni ännu vandrade i kolt och högst i verlden skattade en limpsmörgås. Men den tiden var snart förbi, och ni ritade lugna, idylliska landskaper och fäste på sidenväfvens glänsande botten halfutspruckna rosenknoppar och blygtblickande, dunkla violer, medan begären i edra hjertan grodde och uppsköto, såsom nässlor vid den värmande vårsolens stilla glöd. Då vexte hastigt edra önsknings vingar, och de flögo ut och famnade jorden, letande efter det träd, på hvilket lycksalighetens drufvor mogna, de som skola ljuft berusa, utan att dock någonsin störa njutningens förmåga. Men ett sådant träd glömde vår Gud att skapa, och vinet ger os, och kärleken ger mättnad, och lifvet ger döden. Endast blomman dricker med oförminskad fröjd daggens kristaller, och fjärlin tömmer utan ånger blommans honingskalkar, och jag Sol, jag blickar år ut och år in med samma välbehag ned på er jordtorfva; men människan ensam fick fröjden att välja och försaka, och blef så jordens herre, d. v. s. ni blef jordens fruvar. Hvert ni vänder er, stackars barn, för att njuta af en yppig glädjens ros, finner ni den derföre på försakelsens törnestengel.

Hvert jag här tittar ikring mig, ser jag människor hvimla, som hängde läpp och suckade, då våren sprang sin kos; men jag ser också andra, som nu i sin tur glädjas af våren. Dock, bland dem jag nu bjuder till vårdans ser jag med grämelse äfven trumpna anleten, mörka och dystra hjertan, till hvilka ingen af mina lifgifvande strålar kan tränga, och jag vore otröstlig, om jag ej till ersättning bland de sinnen, som saknat den flydda våren, funne dem, hvilka ödmjukt och tacksamt mottaga hvad jag i min Septemberdrägt kan skänka dem, och i hvilkas hjertan den röda vågen värmes och svallar öfver vid en blekare stråles sken, emedan denna våg är ren och lätt och kärleken vidgat de veka hvalf, af hvilka den inneslutes. Och efter jag bland dessa goda barn finner er båda, så lofvar jag, fastän ingen Josua mot mig höjer sina händer, att icke nedstiga bakom dessa små kullriga ränder, som ni kallar berg, utan att i bådads edra bröst hafva fyllt hvarje saknadens tomrum med det närvarandes svällande lycksalighet.»

Öfver Märthas läppar gick här en flygtig suck, och då Lina, förvånad öfver alfvarat hos Magnus, såg bort till honom, fann hon hans huvud i en lyssnande ställning, likasom om han väntat ingifvelser från osynliga andar i dälden. Snart möttes deras blickar. Magnus smålog och fortsatte:

»Du lilla der med de blonda lockarne! ditt varma hjerta, det ligger så mjukt och godt i bröstet, som om det låge inbäddadt i svandun. Du känner ingen annan saknad, än på sin höjd den efter hemmet och hvilan, och önskar, att jag måtte sjunka ned bakom bergen ju förr dess hellre – kanske dock också liten längtan efter den här bengeln, som nu rider på min glänsande rygg och vigilerar med benen i vädret, densamma, som håller detta tal i mitt namn – och en liten farhåga, att han kunde följa med, då jag försvinner. Nå, för dig behöfs då bara, att jag litet skakar uppå mig, så att han faller af, och att jag låter honom falla på en mjuk tufva, för att icke bryta benen af sig, hvilka han ännu behöfver till att gå i äktenskapets skola samt att knäfallande mottaga din nätta toffels milda tuktan. – Men jag vet också, att äfven ditt hjerta är oroligt, emedan din grannes till venster ännu täres af längtan, och emedan under hennes dunkla lockar förhoppningens lätta, rosenglänsande framtidsbilder så ofta förjagas af tunga, mörka tankar. De leka

sin lek, men jag som skådar öfver verlden, jag har lofvat att icke nedgå förr, än förhoppningarne segrat öfver sagnaden.» – –

Märtha såg häpen upp, men Magnus såg, likasom han velat undvika hennes blickar, tigande bort öfver däliden. Efter ett ögonblicks tystnad spratt han litet till och började åter:

10 »Ja, jag ser vida ikring, och jorden ligger för mig som en karta; och jag ser nu just på oceanen, i hvilken jag snart skall bada, ett dansande skepp, mot hvars reling lutar sig en ung man med tankfullt hufvud och långtande hjerta, och hans tankar klättra uppför mina strålar, ty han vet, att jag i denna stund blickar äfven öfver er däld, och han vet, att jag vill er väl; och jag sänder därför på denna stråle, som nu faller öfver dina lockars dunkla svall, hans tankar samt en långtande suck, som ur bans bröst flög efter dem mot detta hans önsknings och hans resas mål.»

Magnus, Magnus, du framkallar sagnaden i stället för att förjaga den – sade Lina, som såg en tår i väninnans öga och tröstande hade fattat hennes hand.

20 »Ja, sagnaden bor på hafvet,» återtog Magnus efter en kort paus, »men jag ser icke mera suckaren på hafvet. Jag ser honom i aftonsolens sken tryggt vagga fram mellan nordens landtliga aspar och björkar. Friden och den stilla lyckan åker husligt i vagn, och – vagnen – for nyss öfver Skuru bro.

Gud i himlen, hvad är det! – utropade Märtha, blek som en alabasterbild och med ögonen stirrande fästade på Magnus. Men han hade uppstigit, gick hastigt till henne, tog hennes darrande hand ur Linas och sade med upprörd stämma:

»Gud lefver, gör hjertat ödmjukt!» Och han såg åter bort öfver den lilla däliden. Och Märthas blick följde hans, och hennes sammanknäppa händer höjdes mot bröstet.

30 Men emellan träden vid den lilla dälidens rand framträdde hastigt en man, i ljus nankinströja, med en lätt halmhatt öfver svarta lockar och ett af solen brändt ansigte. Och vid hans åsyn sprang Märtha upp och sträckte sina armar bedjande mot höjden och mot honom.

Fredrik! utropade hon, men med matt röst, ty hennes ögon blefvo skumma, hennes tunga stelnade och hennes knän svigtade. Men han flög fram som en hvirvelvind, och förrän hennes knän nått gräset, låg hon i hans armar. Dock var hennes svaghet starkare än hans styrka, och båda nedsjönko de på sina knän, på gräsmattan, med bröst mot bröst, armarne hårdt slingrade kring hvarandra och ansigtet gömdt mot hvarandras skuldra.

40 Rädd och gråtande smög sig dottren, Nanna, till Magnus, fattade hans arm och såg frågande upp till honom.

»Det är din far, barn!» svarade Jean Pauls son, med glänsande ögon och en glad blinkning, och sköt sakta den lilla mot föräldrarne, i det han räckte andra handen åt Lina, som stod der stum, tårögd, med glad rörelse målad på kinderna, samlande till sig sina små.

50 Då den lilla dottren närmade sig de knäfallande, sträcktes emot henne tvenne armar, hans och hennes, fadrens och modrens, och slötos åter till en fast omfamning, men ömmare, vekare, ty de omslötö äfven den späda telingen för bådvas vård, det gemensamma föremålet för bådvas renaste kärlek.

Och jag såg ännu en gång fridens engel breda silfvervingarnas glänsande par öfver deras hufvuden. Och fridens svala flägter spridde sig öfver jorden, der hon låg rodnande i aftonsolens milda rosenglans. Men engelen kunde mitt öga snart icke mera se, ehuru de försonade

ännu öfverskuggades af hans vingar, utan dessa tycktes fästade vid det ljuslockiga barnets späda skuldror.